

Morele Schade na Abortus: De positie van de vader in België en de Verenigde Staten

*Jolien Van Dyck**

*Jolien Van Dyck behaalde in 2026 haar master in de rechten aan de Universiteit Antwerpen, waar zij met onderscheiding afstudeerde. Voor haar meesterproef, getiteld "*Morele Schadevergoeding bij Abortus: een rechtsvergelijkende analyse met de Verenigde Staten*", onderzocht zij de juridische positie van de niet-zwangere ouder bij zwangerschapsafbreking, met bijzondere aandacht voor het recht op morele schadevergoeding in België en de Verenigde Staten.

Tijdens haar opleiding ontwikkelde Jolien een uitgesproken interesse voor het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en het strafrecht. Meer in het algemeen voelt zij zich geïnspireerd door de rechtsdomeinen die het dichtst bij de mens staan: waar het recht niet abstract blijft, maar rechtstreeks verbonden is met concrete situaties en het leven van de mensen die het aanbelangt. Sinds 2026 is Jolien werkzaam als advocaat-stagiaire aan de balie van Antwerpen, waar zij haar academische kennis verder verdiept en dagelijks toepast in de praktijk.

Kernwoorden: Abortus – Rechtspositie van de vader – Morele schade

Inhoudsopgave

I.	Inleidend deel	1
A.	Inleiding.....	1
1.	Omschrijving van het onderwerp.....	1
2.	Onderzoeksvragen.....	2
3.	Onderzoeksmethode.....	3
4.	Terminologie.....	3
B.	Wat is abortus?.....	4
1.	Terminologie.....	4
2.	Begripsomschrijving	4
II.	Positie van de vader.....	7
A.	Juridisch kader.....	7
1.	Zwangerschapsafbreking: een gezamenlijke keuze?	7
2.	Toestemming van de vader?	8
(a)	Bij de zwangere vrouw	8
(b)	Toestemming ouders van de zwangere minderjarige	12
B.	Contractueel luik: clause in huwelijksovereenkomst?.....	13
1.	De overeenkomst	13
(a)	Geldigheidsvereisten overeenkomst.....	14
(b)	Geoorloofd voorwerp	14
§1.	In de handel.....	15
§2.	Openbare orde en dwingende rechtsregels	17
2.	De huwelijksovereenkomst.....	19
3.	Is een abortusclause in het huwelijkscontract mogelijk?	20
4.	Scheidingsgrond	21
C.	Buitencontractueel luik	21
1.	Basis voor een morele schadevergoeding?.....	21
2.	Fout	22
(a)	Nieuwe Boek 6 BW	22
(b)	Schending algemene zorgvuldigheidsnorm	23

(c)	Toepassing	25
3.	Schade	26
(a)	Vereisten inzake de schade	27
§1.	Rechtmatige schade	27
§2.	Persoonlijke schade	29
§3.	Zekere schade	29
§4.	Aanzienlijke schade?	31
§5.	Voorbeschiktheid	31
(b)	Moreel leed van de vader bij abortus	32
(c)	Maakt het morele leed van de vader schade uit?	34
4.	Causaal verband	35
5.	Toepassing: Aanspraak van de vader op morele schadevergoeding	36
6.	Begroting morele schadevergoeding	37
(a)	Geldelijke compensatie	37
(b)	Compensatie in natura	38
§1.	Rechterlijke verklaring	38
§2.	Excuses	39
III.	Abortus in de Verenigde Staten	40
A.	Abortus ante Dobbs v. Jackson	40
B.	Abortus post Dobbs v. Jackson	42
C.	Positie van de vader in de Verenigde Staten	43
D.	Abortus in Texas	47
1.	Evolutie van abortus in Texas	47
2.	Rechtszaken die het regime in Texas aanvochten	50
E.	Morele schadevergoeding in de Verenigde Staten	51
1.	Algemeen juridisch kader	51
(a)	Negligent infliction of emotional distress	52
(b)	Intentional infliction of emotional distress	52
2.	Toepassing: Morele schadevergoeding voor de vader in de VS	54
3.	Juridisch kader in Texas	56

(a)	Negligent infliction of emotional distress	56
(b)	Intentional infliction of emotional distress	57
4.	Morele schadevergoeding van de vader jegens de zwangere vrouw in Texas	58
5.	Morele leed wegens niet-toekenning abortus	60
6.	Toepassing: Morele schadeclaims tegen de staat Texas	63
IV.	Besluit	63
A.	Rechtsvergelijking	63
B.	Beantwoording centrale onderzoeksvraag	65
C.	Morele schadevergoeding of louter erkenning?	66
V.	Bibliografie	67
A.	BELGIE	67
1.	BOEKEN	67
2.	BIJDRAGEN IN VERZAMELWERKEN	69
3.	ARTIKELS EN NOTEN	71
4.	MEDIA	74
5.	ANDERE	75
B.	VERENIGDE STATEN	75
1.	BOEKEN	75
2.	ARTIKELS EN NOTEN	75
3.	MEDIA	76

I. Inleidend deel

A. Inleiding

1. Omschrijving van het onderwerp

Stel je een koppel voor dat enkele weken geleden nog plannen maakte voor de toekomst. Wanneer de vrouw beslist om de zwangerschap af te breken, maakt zij die keuze alleen zonder haar partner daarvan op de hoogte te brengen. Voor haar is het een ingreep die als noodzakelijk aanvoelt, voor hem is het een plotse realiteit die hij pas achteraf verneemt. Terwijl zij beschermd wordt door het recht op zelfbeschikking, blijft zijn ervaring juridisch volledig onzichtbaar, of die nu bestaat uit verdriet, opluchting of verwarring. Dit soort situaties, die in de praktijk allerminst uitzonderlijk zijn, tonen hoe ingewikkeld en relationeel beladen beslissingen rondom abortus kunnen zijn en hoe beperkt het bestaande juridische kader soms is om die complexiteit te vatten.

Abortus is een onderwerp dat onze samenleving nog altijd in beroering brengt. Het is tegelijk juridisch complex, politiek geladen en moreel beladen. Vaak wordt het debat teruggebracht tot één centrale vraag: hoe verhouden de rechten en belangen van de vrouw zich tot die van de foetus? Maar wie het gesprek tot die tweestrijd beperkt, riskeert een belangrijk deel van de werkelijkheid te miskennen. Een zwangerschapsafbreking raakt immers doorgaans méér dan twee betrokkenen, ook al wordt dat zelden zo benoemd.

In het publieke en juridische discours ontbreekt bijna volledig één figuur: de man die deel uitmaakt van deze situatie, maar in het recht nagenoeg geen plaats krijgt. Zijn positie onderzoeken betekent niet dat we raken aan het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw, dat blijft onaantastbaar. Het betekent wél dat we erkennen dat beslissingen over voortplanting relationele beslissingen zijn, met emotionele en maatschappelijke dimensies die verder reiken dan het strikt juridische kader. Wanneer abortus uitsluitend wordt benaderd als een individuele medische keuze van de vrouw, verliest het debat aan diepte en blijven morele vragen die wél leven in de maatschappij, onder de oppervlakte. Voor veel mannen kan een ongewenste of ongeanticeerde zwangerschapsafbreking een bron zijn van verdriet en verlies. Dat morele leed is reëel, maar blijft vrijwel onzichtbaar omdat het niet past binnen het bestaande juridische denkraam. Precies dat maakt het des te relevanter om te onderzoeken wat het recht met die beleving doet: erkent het die op enige manier of bestendigt het net zijn stilzwijgen?

Deze blinde vlek verklaart de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek. Het bevindt zich op een snijpunt waar juridische regels botsen met ethische intuïties en waar wetgeving nooit louter technische normering is, maar ook het resultaat van politieke keuzes en onderliggende waarden. Een analyse van de rechtspositie van de vader in abortuscontexten dwingt ons niet enkel te kijken naar wat het recht vandaag *toelaat*, maar ook naar wat het bewust *uitsluit*. Deze spanningsvelden maken de problematiek intrigerend: het recht wil neutraal zijn, maar kan niet ontsnappen aan de morele en maatschappelijke vragen die erin doorsijpelen.

Dat spanningsveld krijgt nog een extra dimensie wanneer we de blik richten naar de Verenigde Staten, waar de abortuskwestie zich de voorbije decennia heeft ontwikkeld tot een juridisch mijnenveld waarin grondrechten, staatsbevoegdheden en morele

overtuigingen frontaal op elkaar botsen. Dit illustreert dat de beslissing om een zwangerschap al dan niet voort te zetten, hoewel inhoudelijk identiek, in verschillende rechtsordes aanleiding kan geven tot ingrijpend uiteenlopende juridische gevolgen voor zowel vrouwen als mannen. In sommige staten ontstaat na *Dobbs*¹ een realiteit waarin vaders via civiele procedures alsnog trachten invloed uit te oefenen op voortplantingsbeslissingen, terwijl zij constitutioneel volstrekt uitgesloten blijven van inspraak vóór de abortus plaatsvindt. Die paradox, waarin de man in de VS tegelijk afwezig én hyperaanwezig kan zijn in het juridisch verhaal rond abortus, toont hoe uiteenlopend rechtssystemen omgaan met dezelfde morele vragen. Het vooruitzicht dat dergelijke contrasten ons begrip van de vaderpositie kunnen aanscherpen, maakt duidelijk waarom een rechtsvergelijkende blik niet alleen verrijkend, maar ook noodzakelijk is: zij legt bloot wat vanzelfsprekend lijkt in één systeem, maar elders helemaal anders wordt ingevuld. Juist die confrontatie tussen Belgische en Amerikaanse benaderingen belooft nieuwe inzichten op te leveren over hoe het recht, voorbij culturele reflexen en ideologische breuklijnen, de beleving en erkenning van moreel leed structureert.

Deze meesterproef onderzoekt daarom hoe het recht vandaag omgaat met moreel leed dat zowel zichtbaar als onzichtbaar aanwezig is in abortuscontexten en in welke mate verschillende rechtsstelsels andere keuzes maken in dat spanningsveld. Daarbij wordt ook nagegaan of en in hoeverre partners contractueel afspraken kunnen maken over reproductieve beslissingen, zoals het opnemen van een abortusclausule in een huwelijkscontract. Door deze uiteenlopende benaderingen naast elkaar te plaatsen, wil ik met deze meesterproef nieuwe inzichten bieden. Nieuwe inzichten in wat onze samenleving vanzelfsprekend acht, wat ze miskent en welke ruimte er bestaat voor een meer genuanceerde juridische benadering.

2. Onderzoeksvragen

De centrale onderzoeksvraag van deze meesterproef luidt: **Wat is de rechtspositie van de vader in het kader van een zwangerschapsafbreking en hoe verhoudt deze zich tot het morele leed dat hij daarbij kan ervaren?** Vanuit deze kernvraag worden verschillende deelvragen onderzocht die samen het juridisch en maatschappelijk kader van dit thema afbakenen. In de eerste plaats wordt nagegaan of de vrouw gehouden is om de vader te informeren of zijn toestemming te verkrijgen alvorens een zwangerschapsafbreking te laten uitvoeren. Daarnaast wordt onderzocht of partners contractueel kunnen anticiperen op dergelijke situaties, onder meer door het opnemen van een abortusclausule in een huwelijksvereenkomst. Verder wordt bekeken of het ontbreken van informatie of inspraak een mogelijke grond kan vormen voor een vordering tot morele schadevergoeding.

Ook wordt ingegaan op de ontwikkelingen in de Verenigde Staten sinds het *Dobbs*-arrest, met bijzondere aandacht voor de wijze waarop abortus er juridisch wordt vormgegeven en welke gevolgen dit heeft voor zowel vrouwen als mannen. Daarbij wordt specifiek onderzocht op welke rechtsgrond een vader in de Verenigde Staten aanspraak zou kunnen

¹ U.S. Supreme Court 24 June 2022, No. 19-1392, *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, 597 U.S. 215 (2022).

maken op een vergoeding van moreel leed. In het verlengde daarvan wordt nagegaan of een man in Texas, gelet op het daar geldende aansprakelijkheidsrecht en de strikte abortuswetgeving, een morele schadevergoeding kan vorderen van de zwangere vrouw zelf.

3. Onderzoeksmethode

Voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen werd een methode gehanteerd die de klassieke juridische analyse combineert met een rechtsvergelijkende benadering. Het Belgische recht vormt daarbij het primaire referentiekader, waarna bepaalde deelvragen worden getoetst aan de situatie in de Verenigde Staten, en meer specifiek in Texas. De keuze voor de VS is ingegeven door de ingrijpende verschuivingen in het abortusrecht na het *Dobbs*-arrest, waardoor dit rechtstelsel bijzonder geschikt is om de invloed van normatieve keuzes op de erkenning van moreel leed te bestuderen. Texas werd geselecteerd als staat binnen de Verenigde Staten omdat het behoort tot één van de meest conservatieve staten, zeker wat abortuswetgeving betreft. Hierdoor is het contrast met het Belgische recht scherp en methodologisch interessant.

Tijdens het onderzoek bleek bovendien dat het specifieke thema van morele schadevergoeding in abortuscontexten vrijwel onbesproken blijft in de doctrine, waardoor op meerdere punten naar analogie moet worden geredeneerd. Zo werd bij de begroting van de morele schade aansluiting gezocht bij de Indicatieve Tabel voor overlijdensschade van ouders en kinderen, aangezien dergelijke bedragen een bovengrens vormen waarboven een vergoeding voor abortusgerelateerd leed mijns inziens nooit kan reiken. Deze analoge benadering was noodzakelijk voor verschillende onderdelen van de thesis, telkens wanneer het bestaande juridische kader lacunes vertoonde.

Ten slotte werd niet elk onderdeel van dit onderzoek systematisch rechtsvergelijkend uitgewerkt: bepaalde thema's worden enkel voor België diepgaand geanalyseerd, terwijl in andere onderdelen het Amerikaanse recht aanvullend wordt betrokken. De vergelijking is daarom functioneel opgevat, met de bedoeling te achterhalen welke keuzes beide rechtstelsels maken wanneer zij worden geconfronteerd met vergelijkbare morele en juridische spanningsvelden.

4. Terminologie

In deze meesterproef wordt om redenen van duidelijkheid en aansluiting bij het positieve recht de term “vader” gebruikt om te verwijzen naar de niet-zwangere, biologische verwekker van het (potentiële) kind. Deze term fungeert als een juridisch-technische verzamelterm en omvat iedere persoon die deze afstammingsrechtelijke positie inneemt, ongeacht diens genderidentiteit (bijvoorbeeld een transgender man of een non-binaire persoon). Waar in de tekst wordt gesproken over de “zwangere vrouw”, wordt daarmee bedoeld op de persoon die de zwangerschap draagt. Dit sluit niet uit dat in de praktijk ook transgender en non-binaire personen, zonder dat deze opsomming uitputtend is, zwanger kunnen zijn.

B. Wat is abortus?

1. Terminologie

Het begrip abortus gaat terug op het Latijnse *aboriri*, wat *vergaan*, *verdwijnen* of *een miskraam hebben* betekent.² Oorspronkelijk verwees het dus naar een spontane zwangerschapsafbreking of miskraam. In het huidige taalgebruik doelt men daar echter niet op, maar op het tegenovergestelde fenomeen: de opzettelijk geïnduceerde zwangerschapsafbreking, ofwel *abortus provocatus*. Wanneer een dergelijke opgewekte afdrijving niet beantwoordt aan de wettelijke voorwaarden, wordt zij aangeduid als *abortus criminalis*.³ In deze thesis gaat het over abortus die kunstmatig wordt opgewekt en worden de termen *abortus*, *zwangerschapsafbreking* en *vruchtafdrijving* door elkaar gebruikt en als synoniemen beschouwd. De wetgever heeft geen expliciete wettelijke definitie van deze begrippen vastgelegd. Noch wordt in de Wet Zwangerschapsafbreking 1990⁴, noch in de Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking 2018⁵ een omschrijving gegeven van abortus.⁶ Het formuleren van een sluitende omschrijving blijkt bovendien moeilijk, aangezien bepaalde aspecten onderwerp zijn van discussie. Voor de doeleinden van deze thesis wordt daarom aangesloten bij een ruime omschrijving⁷:

Abortus of zwangerschapsafbreking wordt begrepen als het opzettelijk beëindigen van de zwangerschap door het vernietigen van een embryo of foetus in het lichaam van de zwangere vrouw, ongeacht de gebruikte methode.

2. Begripsomschrijving

Er is slechts sprake van het begrip abortus wanneer (i) een algemeen opzet aanwezig is en (ii) het materiële object, namelijk het ongeboren leven, *in corpore* wordt aangetast. Het normatieve kader verklaart waarom abortus onder voorwaarden geoorloofd kan zijn: de wetgever tracht het zelfbeschikkingsrecht van de zwangere vrouw te verzoenen met de bescherming van verwekt maar ongeboren leven. Dat leidde in 2018 tot een verplaatsing van de regels over vrijwillige zwangerschapsafbreking naar een bijzondere strafwet zonder het strafrechtelijk karakter volledig op te heffen.⁸

² PHILIPPA M., DEBRABANDERE F., QUAK A., SCHOONHEIM T. en VAN DER SIJS N., 'Etymologisch Woordenboek van het Nederlands', *etymologiebank.nl* 2003-2009, <https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/abortus> (geraadpleegd op 14/11/2025).

³ BERNAERT J., Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet-medische redenen – een kwalitatief onderzoek, masterproef UGENT, 2016, 4, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.

⁴ Wet 3 april 1990 betreffende de zwangerschapsafbreking, tot wijziging van de artikelen 348, 350, 351 en 352 van het Strafwetboek en tot opheffing van artikel 353 van hetzelfde Wetboek, *BS* 5 april 1990.

⁵ Wet 25 oktober 2018 betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen, *BS* 29 oktober 2018.

⁶ VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 23.

⁷ VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 143 en VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 20.

⁸ VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 22-23.

Het morele bestanddeel vereist opzet: de dader moet wetens en willens handelen met het oog op de vernietiging van de ongeboren vrucht, een algemeen opzet volstaat hier.⁹ Dit houdt in dat de dader de strafbare handeling bewust en opzettelijk heeft verricht, met andere woorden: hij was zich ervan bewust dat zijn gedrag in strijd was met de strafwet en heeft dit gedrag ook daadwerkelijk gewild.¹⁰

Ontbreekt de kennis van de zwangerschap, dan ontbreekt het opzet. Evenmin valt een onopzettelijke levensbeëindiging, bijvoorbeeld een verkeersongeval of een medische fout, onder abortus.¹¹

Het materiële object is de “ongeboren vrucht”, embryo of foetus, en veronderstelt levend ongeboren leven op het moment van ingrijpen. Bestaat er geen leven meer, dan kan men de vrucht niet doden en ontbreekt abortus als misdrijf.¹² Komt een kind ondanks vruchtafdrijvende middelen levend ter wereld, dan is geen voltooid delict maar hoogstens een poging aan de orde.¹³ Sterft het kind na een levende geboorte ten gevolge van de voorafgaande ingreep, dan kwalificeert dit als (opzettelijke) doding na geboorte, niet als abortus. Essentieel is bovendien dat de doding/vernietiging in het lichaam van de zwangere vrouw plaatsvindt.¹⁴

De vraag vanaf welk moment juridisch sprake is van een zwangerschap vormt een essentieel uitgangspunt bij de beoordeling van het misdrijf abortus. Hoewel dit op het eerste gezicht eenvoudig lijkt, bestaan er uiteenlopende opvattingen in zowel de medische als de juridische wereld.¹⁵ De medische praktijk rekent de zwangerschapsduur vanaf de laatste menstruatie, wat uniformiteit biedt omdat het precieze tijdstip van de bevruchting zelden gekend is.¹⁶ Aangezien de bevruchting doorgaans twee weken later plaatsvindt, loopt de medische telling echter al vóór de feitelijke conceptie. Juridisch gezien kan deze methode niet worden gevolgd: zonder bevruchting is er geen zwangerschap.

Een tweede visie laat de zwangerschap beginnen vanaf de bevruchting, het moment waarop eicel en zaadcel samensmelten. Vanaf dat ogenblik ontstaat een embryo en kan juridisch van een zwangerschap worden gesproken.¹⁷ Deze opvatting vindt steun in de Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking 2018, die de bevruchting als vertrekpunt neemt voor

⁹ Cass. 22 december 1992, *Arr.Cass.* 1991-92, 1462; *Pas.* 1992, I, 1402 en *RW* 1993-94, 464, noot WOUTERS M en DE NAUW A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer, 2010, 132.

¹⁰ Cass. 7 oktober 1981, *Arr.Cass.* 1981-82, 200 en *Pas.* 1982, 203 en VAN DEN WYNGAERT C. en VANDROMME S., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Maklu, 2010, 319.

¹¹ RIGAUX M. en TROUSSE P.E., *Les crimes et les délits du Code pénal*, V, Bruylant 1968, 141 en COLETTE-BASECQZ N. en BLAISE N., ‘L’avortement’ in BOSLY H.D. en DE VALKENNEER C. (eds.), *Les infractions. Volume 3. Les infractions contre l’ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Larcier, 2011, (27) 49.

¹² VAN DER MADE R., ‘L’avortement en droit pénal’, *JT* 1948, (389) 389.

¹³ Cass. 3 december 1941, *Arr.Cass.* 1941, 247 en *Pas.* 1941, I, 441; VAN LOOK M., ‘Abortus provocatus. Juridische status quaestionis en perspectieven’, *TPR* 1974, (419) 430 en VANSWEEVELT T., ‘Abortus’ in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 26.

¹⁴ VANSWEEVELT T., ‘Abortus’ in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 32-33.

¹⁵ VANSWEEVELT T., ‘Abortus’ in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 27.

¹⁶ JACQUEMYN Y., *Handboek Verloskunde*, Acco, 2007, 27.

¹⁷ RIGAUX M. en TROUSSE P.E., *Les crimes et les délits du Code pénal*, V, Bruylant 1968, 139; Cass. 14 december 1914, *Pas.* 1915-1916, 155.

de berekening van de twaalfwekentermijn. Die twaalfwekentermijn komt voort uit de Wet Menselijk Lichaamsmateriaal, die een embryo definieert als cellen vanaf de bevruchting¹⁸ en in oudere cassatierechtspraak die reeds bescherming toekent in de vroege embryonale fase.¹⁹

Een derde, vooral in Nederland verdedigde benadering, stelt dat pas na de innesteling²⁰ sprake kan zijn van een beschermwaardige zwangerschap.²¹ Daarbij wordt verwezen naar de natuurlijke mogelijkheid dat embryo's vóór innesteling spontaan verloren gaan en naar de toelating van middelen zoals de noodpil en het koperspiraaltje, die de innesteling verhinderen zonder als abortus te worden beschouwd. Toch blijkt de visie die de bevruchting als aanvangspunt neemt het meest in overeenstemming met de bedoeling van de Belgische wetgever en de systematiek van de abortuswetgeving. Wel bestaat een zekere inconsistentie: in de abortuswet wordt de termijn vanaf de bevruchting berekend, terwijl bij de noodpil niet de bevruchting maar de innesteling geldt als begin van de zwangerschap. Ondanks dit spanningsveld blijft de bevruchting het meest coherente en juridisch verdedigbare vertrekpunt.²²

De kwalificatie als abortus wordt niet beperkt tot intra-uteriene situaties. Een buitenbaarmoederlijke zwangerschap blijft juridisch een zwangerschap: de vrucht ontwikkelt zich, zij het op een abnormale plaats, in het lichaam van de vrouw.²³ De opzettelijke vernietiging ervan is dus abortus en valt onder de wettelijke voorwaarden, met inachtneming van eventuele medische urgenties die de wachttijd kunnen doorbreken.²⁴ Dit bevestigt tegelijk dat de klassieke formule "in utero" te eng is: het beslissende criterium is *in corpore*, niet de precieze implantatieplaats. Omgekeerd is de vernietiging van embryo's in vitro²⁵ geen abortus²⁶: er is dan geen zwangerschap en de handeling vindt niet plaats in het lichaam van de vrouw.²⁷

Wat de hoedanigheid van de dader betreft, maakt de bijzondere strafwet geen onderscheid. Wie buiten de voorwaarden een abortus uitvoert, is strafbaar.²⁸ Daarnaast is ook de zwangere vrouw strafbaar die opzettelijk een abortus laat verrichten buiten de wettelijke voorwaarden.²⁹ De vereiste van causaal verband benadrukt de begrenzing van het misdrijf: een abortus kan slechts bewezen worden wanneer het overlijden van de vrucht

¹⁸ Art. 2, 4° wet van 19 december 2008 inzake het verkrijgen en het gebruik van menselijk lichaamsmateriaal met het oog op de geneeskundige toepassing op de mens of het wetenschappelijk onderzoek, *BS* 30 december 2008.

¹⁹ Cass. 14 december 1914, *Pas.* 1915-16, I, 155.

²⁰ Ongeveer 14 dagen na de bevruchting.

²¹ LEENEN H., GEVERS J. en LEGEMAATE J., *Handboek gezondheidsrecht*, Bohn Stafleu van Loghum, 2007, 135.

²² VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 27-29.

²³ JACQUEMIN Y., *Handboek Verloskunde*, Acco, 2007, 148.

²⁴ Brussel 15 april 1950, *JT* 1950, 393; WARIN J., 'Des manoeuvres pratiquées sur l'utérus en cas de grossesse extra-utérine', *RDP* 1950-51, (681) 687-688; RIGAUX M. en TROUSSE P.E., *Les crimes et les délits du Code pénal*, V, Bruylant 1968, 140; SWENNEN R., 'Vruchtafdrijving', *Jura Falc.* 1966-67, (19) 20-22.

²⁵ Dit zijn overtallige embryo's bij medisch begeleide voortplanting.

²⁶ MASSAGER N., *Les droits de l'enfant à naître*, Bruylant, 1997, 698; EHRM 10 april 2007, nr. 6339/05, *Evans/VK*: (ingevroren) embryo's kunnen zich niet beroepen op een recht op leven in de zin van art. 2 EVRM.

²⁷ VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 33-35.

²⁸ Art. 348 Sw. en art. 2-3 Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking 2018.

²⁹ Art. 3, lid 3 Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking 2018.

rechtstreeks voortvloeit uit de afdrijvende handeling. Indien de vrucht reeds overleden was vóór het ingrijpen, spontaan afsterft door natuurlijke evolutie of overlijdt door omstandigheden zonder verband met de gebruikte middelen, ontbreekt het oorzakelijk verband en is er geen sprake van een strafbare abortus.³⁰

II. Positie van de vader

A. Juridisch kader

1. Zwangerschapsafbreking: een gezamenlijke keuze?

In het juridische kader rond zwangerschapsafbreking staat het zelfbeschikkingsrecht van de zwangere vrouw centraal. Krachtens artikel 2 van de Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking 2018 kan een zwangerschap worden afgebroken op verzoek van de zwangere vrouw, mits aan de wettelijk opgelegde voorwaarden voldaan is. Uit deze formulering volgt dat het initiatief voor de zwangerschapsafbreking in beginsel bij de vrouw ligt: zij moet uitdrukkelijk om de ingreep verzoeken.³¹ Volledigheidshalve dient vermeld te worden dat de geïnformeerde toestemming van de zwangere vrouw niet enkel vereist is voor een zwangerschapsafbreking, maar voor elke medische handeling die op haar lichaam wordt uitgevoerd. Als wilsbekwame patiënt beschikt zij over het recht op bescherming van haar fysieke integriteit en over het recht op zelfbeschikking. Zij beslist dus autonoom of zij al dan niet geïnformeerd instemt met een medische ingreep.³² Deze rechten worden niet beperkt door het feit dat zij zwanger is. Een zwangere vrouw kan bijgevolg zowel een behandeling toestaan als weigeren, zelfs wanneer die beslissing nadelige gevolgen kan hebben voor het embryo of de foetus.³³ Het zelfbeschikkingsrecht van de vrouw primeert hier op het belang van het ongeboren leven.³⁴

De positie van de vader blijft in de wettelijke regeling volledig buiten beschouwing: hij beschikt over geen enkel subjectief recht met betrekking tot de beslissing tot abortus. Hij kan zijn partner noch verhinderen noch verplichten om een zwangerschap af te breken.³⁵ In de huidige stand van het positieve recht wordt abortus dus uitsluitend als een aangelegenheid van de vrouw beschouwd.³⁶ In de maatschappelijke en academische discussie wordt deze eenzijdige benadering echter regelmatig in vraag gesteld. Zo zijn er Wetsvoorstellen geweest die beoogden mannen een vetorecht toe te kennen wanneer hun partner een abortus wil laten uitvoeren zonder hun voorafgaande toestemming.³⁷ In de

³⁰ VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, (15) 38-39.

³¹ GENICOT G., *Droit médical et biomédical*, Larcier, 2010, 550; VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 174.

³² Art. 8 Wet Patiëntenrechten.

³³ LEMMENS C., 'Levensindecisies en zwangere vrouwen. Recht op zelfbepaling of dwingt de foetus tot naastenliefde?', *T.Gez./Rev.dr.santé* 2010-11, (303) 305-311.

³⁴ VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 177-178.

³⁵ GwH 19 december 1991, nr. 39/91, *JT* 1992, 362, noot COENRAETS J.

³⁶ Wet betreffende de vrijwillige zwangerschapsafbreking, tot opheffing van de artikelen 350 en 351 van het Strafwetboek, tot wijziging van de artikelen 352 en 383 van hetzelfde Wetboek en tot wijziging van diverse wetsbepalingen, *BS* 15 oktober 2018.

³⁷ TOTZ M. A., 'What's Good for the Goose Is Good for the Gander: Toward Recognition of Men's Reproductive Rights', *Northern Illinois University Law Review* 1994/15(1), (141) 212.

buitenlandse rechtsleer pleiten sommige auteurs³⁸ voor het concept van *male abortion*, waarbij mannen de mogelijkheid zouden krijgen zich juridisch te onttrekken aan financiële verantwoordelijkheden ten aanzien van een (toekomstig) kind dat zij als ongewenst beschouwen. We kunnen een vrouw niet dwingen een zwangerschap uit te dragen of te beëindigen tegen haar wil, maar dat neemt niet weg dat deze beslissing een aanzienlijke weerslag kan hebben op het welzijn van de man.³⁹

2. Toestemming van de vader?

(a) Bij de zwangere vrouw

In de meeste gevallen wordt de beslissing tot zwangerschapsafbreking vaak gezamenlijk genomen door beide echtgenoten of ouders, na voorafgaand overleg en wederzijds akkoord.⁴⁰ Het scenario waarin enkel de vrouw het verzoek tot abortus indient zonder de partner daarin te betrekken, is echter evenzeer denkbaar. Dit roept de fundamentele vraag op of de toestemming van de vrouw op zichzelf volstaat om tot een zwangerschapsafbreking over te gaan, dan wel of de arts in beginsel ook de instemming van de partner dient te verkrijgen.⁴¹

Een deel van de weliswaar oudere rechtsleer verdedigt de stelling dat een arts in beginsel de toestemming van beide echtgenoten dient te bekomen wanneer de medische ingreep een weerslag heeft op de huwelijksrelatie of rechtstreeks verband houdt met de voortplanting. Vanuit dit perspectief wordt aangenomen dat bij ingrepen zoals abortus⁴², sterilisatie⁴³ en kunstmatige voortplantingstechnieken⁴⁴ de gezamenlijke instemming van beide echtgenoten vereist is.⁴⁵

Deze visie kan echter niet worden onderschreven. Het verlenen van toestemming voor een medische handeling is immers de uitoefening van een persoonlijkheidsrecht, dat naar zijn aard strikt individueel en autonoom wordt uitgeoefend.⁴⁶ De instemming van de ene partner kan dus nooit een voorwaarde zijn voor een medische behandeling die enkel het lichaam van de andere partner betreft. Het is dan ook de vraag waarom dit fundamentele

³⁸ MCCULLY M., 'The male abortion: the putative father's right to terminate his interests in and obligations to the unborn child.', *Journal of Law and Policy* 1988/7(1), (1) 1-55.

³⁹ BERNART J., *Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet medische redenen – een kwalitatief onderzoek*, masterproef Universiteit Gent, 2016, 4, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.

⁴⁰ Indien men gehuwd is, verplicht de bijstandsplicht de echtgenoten ertoe dergelijke beslissingen in onderling overleg te nemen: SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 331.

⁴¹ VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 185.

⁴² RYCKMANS X. en MEERT-VAN DE PUT R., *Les droits et les obligations des médecins*, Bruylant, 1971, nr. 577; BALTHAZAR T., 'De rol van de man bij de zwangerschapsafbreking' (noot onder Gent 8 augustus 1992), *RW* 1992-93, (367) 368.

⁴³ DELVA W. en DIERKENS R., 'Enkele civielrechtelijke aspecten van contraceptie, sterilisatie en kunstmatige inseminatie', *TPR* 1974, (473) 482; MEULDERS-KLEIN M.-T., 'Considérations juridiques sur la stérilisation chirurgicale', *Ann. dr.* 1967, (3) 20-21.

⁴⁴ SENAEVE P., 'Juridische implicaties van nieuwe ontstaansvormen van menselijk leven', *RW* 1985-86, (626) 644; GULDIX E., 'Artificiële afstamming of het recht in gebreke', *T.Gez.* 1981, (2) 15 en 30.

⁴⁵ VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 185.

⁴⁶ VANSWEEVELT T., *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de geneesheer en het ziekenhuis*, Maklu, 1992, nr. 238 e.v.

beginsel zou moeten wijken bij ingrepen zoals abortus. Als argument wordt doorgaans gewezen op het belang of de betrokkenheid van de partner bij dergelijke ingreep.⁴⁷ Toch rijst de vraag of een echtgenoot of partner in dat geval werkelijk méér als ‘betrokken partij’ kan worden beschouwd dan bij andere medische handelingen die eveneens, en soms zelfs rechtstreeks, gevolgen hebben voor de relatie of het gezinsleven. Denk bijvoorbeeld aan een bevalling. Voor al die ingrepen wordt algemeen erkend dat de toestemming van de patiënt zelf volstaat. De loutere betrokkenheid van een partner kan dan ook geen toereikend argument vormen om hem of haar beslissingsmacht toe te kennen.⁴⁸

De aard van het persoonlijkheidsrecht op fysieke integriteit verzet zich ertegen dat ‘derden’, ook een echtgenoot of partner, in de plaats van of naast de wilsbekwame patiënt beslissingsmacht zouden krijgen over diens fysieke integriteit. In principe beslist elke persoon dus zelf over zijn fysieke integriteit. Daaruit volgt dat de echtgenoot of partner geen vetorecht kan uitoefenen⁴⁹; dit impliceert dat een partner die geconfronteerd wordt met de beslissing van zijn of haar echtgenoot om een abortus te ondergaan, deze keuze niet kan blokkeren door bijvoorbeeld in kort geding een verbod op de behandeling te vorderen.⁵⁰

Omgekeerd kan een persoon evenmin zijn of haar partner een behandeling opdringen. Het recht op fysieke integriteit houdt immers in dat men in principe niemand tegen zijn wil kan dwingen tot een behandeling. Aldus kan een echtgenoot of partner niet eisen dat zijn of haar vrouw een abortusingreep zou ondergaan.⁵¹ Abortus komt uitsluitend toe aan de zwangere vrouw en de partner bezit daarbij geen instemmings- of medebeslissingsrecht.⁵² Ook de, weliswaar schaarse, Belgische rechtspraak bevestigt dit standpunt: de toestemming van de partner is niet vereist voor het verrichten van een zwangerschapsafbreking en hij beschikt derhalve niet over een vetorecht.⁵³ In die zin kan onder meer worden verwezen naar het arrest van het Hof van Cassatie van 14 december 2001, waarin werd geoordeeld dat in beginsel uitsluitend de toestemming van de patiënt

⁴⁷ SENAËVE P., ‘Juridische implicaties van nieuwe ontstaansvormen van menselijk leven’, *RW* 1985-86, (626) 644.

⁴⁸ VANSWEEVELT T., ‘Hoofdstuk V – Abortus’ in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 185-186.

⁴⁹ VANSWEEVELT T., *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de geneesheer en het ziekenhuis*, Maklu, 1992, nr. 245.

⁵⁰ Gent 8 augustus 1992, *RW* 1992-93, 366, noot BALTHAZAR T., bevestigt Rb. Gent 7 augustus 1992, *RW* 1992-93, 370.

⁵¹ HEYVAERT A., ‘De menselijke voortplanting, de geneesheer en het gezinsrecht’ in HEYVAERT A., KRUTHOF R. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Juridische aspecten van de geneeskunde*, Kluwer, 1989, (346) 346-349.

⁵² VAN LOOK M., ‘Abortus provocatus. Juridische status quaestionis en perspectieven’, *TPR* 1974, (419) 457; DE MEUTER S., ‘Beslissingsbevoegdheid van de vrouw inzake zwangerschapsafbreking’ in SCHEYS M. (ed.), *Abortus*, VUBPress, 1993, (227) 227-234; KEMPEN M., ‘Zelfbeschikking en procreatie binnen het huwelijk’ in VELAERS J. (ed.), *Over zichzelf beschikken? Juridische en ethische bijdragen over het leven, het lichaam en de dood*, Maklu, 1996, (221) 229; NYS H., *Geneeskunde. Recht en medisch handelen in APR*, Kluwer, 2005, nr. 562; DE NAUW A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer, 2010, 134; DALCQ R.O., ‘Réflexions au sujet de l'avortement’, *JT* 1986, (165) 166; VANSWEEVELT T., ‘Hoofdstuk V – Abortus’ in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 186; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht. Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 331.

⁵³ Gent 8 augustus 1992, *RW* 1992-93, 366, noot BALTHAZAR T.; Rb. Gent 7 augustus 1992, *RW* 1992-93, 370.

zelf noodzakelijk is voor een medische behandeling, aangezien het recht op leven en lichamelijke integriteit een individueel persoonlijkheidsrecht vormt.⁵⁴

Ook uit de parlementaire voorbereiding van de Wet zwangerschapsafbreking blijkt dat uitsluitend de zwangere vrouw de beslissing over de ingreep neemt. De partner wordt daarbij bewust buitenspel gezet, mede omdat de oorzaak van de noodsituatie juist in de relatie met die partner kan liggen.⁵⁵ Het toenmalige Arbitragehof⁵⁶ bevestigde bovendien dat hierin geen schending schuilt van het gelijkheidsbeginsel⁵⁷ of het discriminatieverbod⁵⁸: het niet betrekken van de vader bij de besluitvorming over een zwangerschapsafbreking werd verantwoord geacht. Indien de toestemming van de man wél een voorwaarde zou zijn voor een geldige abortus, zou hem immers een vetorecht worden toegekend waarmee hij zijn partner zou kunnen verplichten de zwangerschap uit te dragen. De keuze van de wetgever om een dergelijke macht niet aan de man toe te kennen, is gerechtvaardigd omwille van de objectieve verschillen die bestaan tussen de betrokken partijen, voortvloeiend uit het feit dat de vrouw zowel de zwangerschap draagt als de bevalling moet ondergaan.⁵⁹

Naast de toestemming kan een vrouw tot een zwangerschapsafbreking overgaan zonder haar partner daarvan überhaupt op de hoogte te brengen. Los van de vraag naar enig medezeggenschapsrecht volgt hieruit dat de man zelfs geen recht heeft op informatie over de ingreep. In een gezaghebbend arrest uit 1991⁶⁰ oordeelde het toenmalige Arbitragehof dat hierin geen schending ligt van het gelijkheidsbeginsel omdat er een objectieve en redelijke verantwoording bestaat voor het verschil in behandeling tussen de zwangere vrouw en haar partner. De Wet zwangerschapsafbreking verplicht de behandelende arts dus niet om de partner van de vrouw te raadplegen of te informeren wanneer zij beslist tot een abortus over te gaan.⁶¹

Uit de rechtspraak van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens volgt eveneens dat het recht op eerbiediging van het privéleven⁶² van de man niet zodanig kan worden geïnterpreteerd dat hieruit een (mede)beslissingsrecht zou voortvloeien over de vraag of een zwangerschap al dan niet wordt afgebroken. Het recht op privéleven van de man moet immers worden afgewogen tegen, en is in dit opzicht ondergeschikt aan, de rechten van de zwangere vrouw op privéleven en zelfbeschikking. Dit is aangezien zij rechtstreeks en in essentie wordt getroffen door de zwangerschap, zowel in haar voortgang als bij een eventuele afbreking.⁶³

⁵⁴ Cass. 14 december 2001, *Arr.Cass.* 2001, 2200, concl. DU JARDIN J., *Pas.* 2001, I, 2129, concl., *T.Gez./Rev.dr.santé* 2001-02, 239, noot FAGNART J.-L., *RGAR* 2002, nr. 13, 494.

⁵⁵ Verslag MAYENCE-GOOSSENS en LIETEN-CROES, *Parl.St.* Senaat 1988-89, nr. 247-2, 134 en 137.

⁵⁶ Arbitragehof 19 december 1991, *BS* 24 januari 1992, *JT* 1992, 362, noot COENRAETS P. en *TBP* 1992, 341.

⁵⁷ Art. 10 Grondwet.

⁵⁸ Art. 11 Grondwet.

⁵⁹ VANSWEEVELT T, 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 187.

⁶⁰ Arbitragehof 19 december 1991, *BS* 24 januari 1992, *JT* 1992, 362, noot COENRAETS J. en *TBP* 1992, 341.

⁶¹ DE NAUW A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer, 2010, 133.

⁶² Art. 8 EVRM.

⁶³ ECRM 19 mei 1992, nr. 17004/90, *H./Noorwegen*, www.echr.coe.int, en EHRM 5 september 2002, nr. 50490/99, *Boso/Italië*, www.echr.coe.int.

De arts die de vader van het ongebooren kind en/of de partner zou inlichten tegen de wil in van de zwangere vrouw, zou daarnaast ook zijn beroepsgeheim schenden.⁶⁴

Reeds in *Paton t. VK*⁶⁵ werd de klacht van een echtgenoot, die abortus als schending van het recht op leven⁶⁶ en het recht op familie- en gezinsleven⁶⁷ aanvocht, ongegrond verklaard. De zaak vindt zijn oorsprong in de Engelse procedure *Paton v. British Pregnancy Advisory Service*, waarin een echtgenoot tevergeefs probeerde via een gerechtelijk bevel te verhinderen dat zijn echtgenote een wettige abortus liet uitvoeren tijdens het eerste trimester. Het High Court verwierp het verzoek resoluut en oordeelde dat de echtgenoot geen enkel afdwingbaar recht kon laten gelden, noch als vader, noch als echtgenoot, dat hem een juridische basis zou verschaffen om de zwangerschap van zijn vrouw te controleren of te verhinderen. Wanneer *Paton* vervolgens naar Straatsburg trok, oordeelde de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens dat artikel 2 en artikel 8 EVRM⁶⁸ niet geschonden waren, precies omdat het nationale recht geen rechten aan de echtgenoot toekent om een abortus tegen te houden en omdat de beslissing tot zwangerschapsafbreking binnen de persoonlijke autonomie van de vrouw valt.⁶⁹

In *Boso t. Italië*⁷⁰ deed het Hof een uitspraak over een vergelijkbare klacht van een Italiaanse man wiens vrouw zonder zijn toestemming een zwangerschap had afgebroken conform de Italiaanse wet. De man beriep zich op het recht op leven⁷¹ van de foetus, het recht op gezinsleven⁷² en het recht om een gezin te stichten.⁷³ Het Hof verklaarde de aanvraag niet-ontvankelijk.⁷⁴ Het oordeelde dat de Italiaanse abortuswet een fair evenwicht treft tussen de bescherming van de foetus en de rechten van de vrouw. Cruciaal overwoog het Hof dat een potentiële vader geen recht kan ontlenen aan art. 8 om inbreng te hebben in de beslissing over een abortus, omdat “bij elke interpretatie van de rechten van de potentiële vader onder art. 8, bovenal rekening moet worden gehouden met de rechten van de moeder, aangezien zij de persoon is die in de eerste plaats wordt geraakt door de zwangerschap en de gevolgen van voortzetting of beëindiging daarvan”.⁷⁵ Met andere woorden: zelfs het familieleven van de man, hoezeer ook beïnvloed door het al dan niet geboren worden van zijn kind, weegt lichter dan de persoonlijke autonomie van de vrouw in dit verband. Tevens verwees het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in *Boso* instemmend naar eerdere beslissingen van de Commissie, zoals *X. t. VK*⁷⁶ en *H. t. Noorwegen*⁷⁷, waar dezelfde conclusie getrokken was. De uitkomst is dat onder het EVRM een lidstaat niet verplicht is vaders zeggenschap of een verhaalsrecht te geven bij abortus.

⁶⁴ DIJKHOFFZ W., *Je rechten als patiënt*, EPO, 2008, 124.

⁶⁵ ECHR 13 mei 1980, nr. 8416/78, *Paton v. United Kingdom*.

⁶⁶ Art. 2 EVRM.

⁶⁷ Art. 8 EVRM.

⁶⁸ Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden.

⁶⁹ BUTLER G., ‘Don’t let her kill my child: an analysis of the Paton case’, *Poly Law Review* 1979/4, (13) 13-15.

⁷⁰ EHRM 5 september 2002, ECLI:CE:ECHR:2002:0905DEC005049099, ‘Boso v. Italy’, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-23338%22%7D>.

⁷¹ Art. 2 EVRM.

⁷² Art. 8 EVRM.

⁷³ Art. 12 EVRM.

⁷⁴ Legal Information Institute, *Boso v Italy*, *Law Cornell*, <https://www.law.cornell.edu/gender-justice/resource/boso-v-italy> (geraadpleegd op 15/10/2025).

⁷⁵ EHRM 5 september 2002, ECLI:CE:ECHR:2002:0905DEC005049099, *Boso v. Italy*, 5, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22%3A%22001-23338%22%7D>.

⁷⁶ EHRM 5 november 1981, 8416/79, *X. v. the United Kingdom*, Decisions and Reports (DR) 19, 244.

⁷⁷ EHRM 19 mei 1992, 17004/90, *H. v. Norway*, DR 73, 155.

Integendeel, het volledig toevertrouwen van die beslissing aan de vrouw wordt gezien als verenigbaar met het Verdrag.⁷⁸

(b) Toestemming ouders van de zwangere minderjarige

Noch de Wet Zwangerschapsafbreking van 1990, noch de Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking van 2018 bevat een specifieke regeling voor minderjarige zwangere vrouwen. In die wetten wordt met geen woord gerept over ouderlijke toestemming of raadpleging. De vraag naar vertegenwoordiging en beslissingsbevoegdheid moet dus worden beantwoord aan de hand van het algemene kader inzake gezondheidszorg, met name de Wet Patiëntenrechten⁷⁹, die als *lex generalis* een aanvullende rol speelt naast de abortuswetgeving.⁸⁰

Abortus is een medische handeling. Zoals hoger uiteengezet, vereist elke gezondheidszorg-verstrekking een vrije en geïnformeerde toestemming van de patiënt zelf. De Wet Patiëntenrechten werkt voor minderjarigen een onderscheid uit: is de minderjarige voldoende oordeelsbekwaam, dan beslist zij autonoom. Indien dit vermogen ontbreekt, dan treden de ouders of voogd op grond van het ouderlijk gezag in haar plaats.⁸¹ Wilsbekwaamheid wordt nooit in abstracto verondersteld, maar steeds *in concreto* beoordeeld. Dat laat ruimte voor uitzonderlijke situaties, zoals zeer jonge zwangere meisjes tussen 5 en 10 jaar oud, bij wie onmogelijk kan worden aangenomen dat zij de draagwijdte van een zwangerschap en abortus begrijpen. In die gevallen kunnen de ouders de keuze maken, aangezien het ouderlijk gezag door de abortuswetten niet buiten spel wordt gezet.⁸²

Wanneer de minderjarige over onvoldoende oordeelsvermogen beschikt, rust op de ouders de verplichting haar belangen te behartigen en toe te zien op haar gezondheid en ontwikkeling.⁸³ De arts die zonder ouderlijke toestemming toch een abortus uitvoert bij een minderjarige die onvoldoende rijp is om volwaardig toe te stemmen, stelt zich, behoudens een medische noodsituatie, bloot aan aansprakelijkheid.⁸⁴ De minderjarige zelf moet, in functie van haar leeftijd en maturiteit, wel zoveel mogelijk bij de besluitvorming worden betrokken.⁸⁵ Echter kan deze de beslissing niet autonoom dragen. Veelal wordt na

⁷⁸ EHRM 5 september 2002, ECLI:CE:ECHR:2002:0905DEC005049099, *Boso v. Italy*, 5, <https://hudoc.echr.coe.int/fre#%7B%22itemid%22:%5B%22001-23338%22%7D>.

⁷⁹ Wet 22 augustus 2002 betreffende de rechten van de patiënt, BS 26 september 2002.

⁸⁰ VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 180-182.

⁸¹ Art. 12 Wet Patiëntenrechten; VEYS M.N., 'Abortus bij minderjarige en wilsonbekwame patiënten: de rol van de Wet Patiëntenrechten en de noodtoestand', *T.Gez./Rev.dr.santé* 2006-07, (153) 159; Art. 12, § 1 Wet Patiëntenrechten; VANSWEEVELT T., *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de geneesheer en het ziekenhuis*, Maklu, 1992, nrs. 428 e.v.

⁸² COLETTE-BASECQZ N., DEMARS S. en VERHAEGEN M.-N., 'L'enfant mineur d'âge dans le contexte de l'activité médicale', *T.Gez./Rev.dr.santé* 1997-98, (166) 175-176; NYS H., *Geneeskunde. Recht en medisch handelen in APR*, Kluwer, 2005, nr. 561; GALLUS N., 'La capacité des mineurs face aux soins de santé' in THIRY E. (ed.), *Actualité de droit familial et de droit médical*, Bruylant, 2007, 9; VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 182-183.

⁸³ VANSWEEVELT T., *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de geneesheer en het ziekenhuis*, Maklu, 1992, nrs. 428 e.v.

⁸⁴ Cass.fr. 29 mei 1984, *JCP* 1984, II, nr. 20259, concl. GULPHE.

⁸⁵ Art. 12, § 2 Wet Patiëntenrechten.

overleg tussen arts, ouders en kind gezamenlijk beslist. Is er een conflict, dan kan dit in het belang van het kind aan de rechter worden voorgelegd.⁸⁶

Dit kan tot spanningen leiden wanneer de ouders en de minderjarige niet akkoord gaan. Bij zeer jonge meisjes kan het betekenen dat ouders beslissen tot een abortus tegen de wil van het kind, omdat het kind onvoldoende beseft wat de ingreep inhoudt. Die beslissing moet steeds worden genomen in het belang van het kind. Bij oudere maar nog onvoldoende rijpe minderjarigen (bv. 10-12 jaar) ligt dit gevoeliger: zij moeten wezenlijk worden betrokken én kunnen niet worden gedwongen een zwangerschap uit te dragen.⁸⁷ Een abortus tegen de uitdrukkelijke wil van zo'n minderjarige lijkt juridisch dan ook niet te verantwoorden. De toestemming van zowel de minderjarige, als die van (minstens) één ouder, is dan vereist.⁸⁸ Indien de gezondheidstoestand van de minderjarige ernstig in gevaar is, dan kan de arts handelen in het belang van de minderjarige en zonder de toestemming van de ouders nodig te hebben.⁸⁹

Wanneer de minderjarige wél voldoende oordeelsbekwaam is, kan zij zelf volwaardig toestemmen in een medische ingreep.⁹⁰ Heeft zij inzicht in haar situatie en in de gevolgen van de ingreep, dan is haar toestemming noodzakelijk én voldoende: de instemming van de ouders is niet vereist. In dat geval bepaalt de minderjarige zelf of haar ouders al dan niet mogen worden geïnformeerd. De arts die hen zonder haar toestemming inlicht, schendt zijn beroepsgeheim.⁹¹ Leeftijd biedt daarbij een weerlegbaar vermoeden: een minderjarige vanaf ongeveer 13 jaar wordt doorgaans geacht voldoende rijp te zijn om zelfstandig te beslissen over een abortus. Maar ook dan moet de arts in elk concreet geval nagaan of zij de aard en gevolgen van de ingreep daadwerkelijk begrijpt. Is dat niet zo, dan is alsnog ouderlijke toestemming vereist.⁹²

B. Contractueel luik: clause in huwelijksovereenkomst?

1. De overeenkomst

De term 'huwelijksovereenkomst' omvat alle overeenkomsten waarmee (toekomstige) echtgenoten hun huwelijksvermogensstelsel bepalen of aanpassen. Vooraleer dieper in te gaan op de vraag in welke mate echtgenoten in hun huwelijksovereenkomst eigen afspraken kunnen maken en in het bijzonder over de mogelijkheid om een clause op te nemen die verband houdt met abortus, is het van essentieel belang om eerst het bredere verbintenisrechtelijke kader te schetsen waarbinnen dergelijke overeenkomsten functioneren. Dit algemeen kader bepaalt onder meer de geldigheidsvereisten van elke

⁸⁶ VANSWEEVELT T, 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 183.

⁸⁷ Verslag MAYENCE-GOOSSENS en LIETEN-CROES, *Parl.St.* Senaat 1988-89, nr. 247-2, 136.

⁸⁸ Art. 12, §1 Wet Patiëntenrechten.

⁸⁹ Art. 15, § 2 Wet Patiëntenrechten; VANSWEEVELT T, 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 184.

⁹⁰ Art. 12, § 2 Wet Patiëntenrechten.

⁹¹ DIJKHOFFZ W., *Je rechten als patiënt*, EPO, 2008, 124; Rb. Brugge 7 februari 2006, *T.Gez.* 2006-07, 186, noot.

⁹² VANSWEEVELT T, 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, (141) 184-185.

overeenkomst⁹³, de grenzen van de contractuele vrijheid en de invloed van de openbare orde en fundamentele rechten op de inhoud van verbintenissen.⁹⁴

(a) Geldigheidsvereisten overeenkomst

Artikel 5.27, eerste lid BW bepaalt de essentiële voorwaarden voor de geldige totstandkoming van een contract. In de eerste plaats moet elke partij vrij en bewust toestemmen, een vereiste die verder wordt gewaarborgd door het stelsel van de wilsgebreken.⁹⁵ Daarnaast moet elke contracterende partij bekwaam zijn om het betrokken contract aan te gaan. Artikel 5.41 BW somt verschillende gevallen van onbekwaamheid op, waaronder dat van minderjarigen (*cf. supra*). Verder vereist artikel 5.27 BW dat het contract een bepaalbaar en geoorloofd voorwerp⁹⁶ heeft. Het voorwerp is bepaalbaar wanneer het zonder nieuwe overeenkomst⁹⁷ tussen de partijen kan worden vastgesteld. De geoorloofdheid⁹⁸ houdt in dat de overeengekomen prestatie geen toestand mag doen ontstaan of bestendigen die strijdig is met de openbare orde of met dwingend recht. Ten slotte moet het contract berusten op een geoorloofde oorzaak. Dit betekent dat de determinerende beweegredenen die een partij tot het sluiten van de overeenkomst hebben gebracht, niet in strijd mogen zijn met de openbare orde of met dwingend recht. Bovendien kan de oorzaak slechts een invloed hebben op de geldigheid van de overeenkomst wanneer deze voor de wederpartij redelijkerwijze kenbaar is.⁹⁹

(b) Geoorloofd voorwerp

In beginsel beschikken partijen over contractuele vrijheid¹⁰⁰ bij het bepalen van het voorwerp van hun verbintenissen. Dit is een uitvloeisel van de wilsautonomie. Zoals reeds aangehaald is deze vrijheid echter niet onbeperkt: het voorwerp moet geoorloofd zijn.¹⁰¹ Dat betekent dat de prestatie in het handelsverkeer moet kunnen voorkomen en geen situatie mag doen ontstaan of bestendigen die in strijd is met de openbare orde of met

⁹³ Art. 5.27 BW.

⁹⁴ GUILLAUME M., 'Huwelijksvermogensrecht: Huwelijksovereenkomsten' in AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A., CABREJOS VILLARROEL L., CAESTECKER C., DELARUE R., DE ROO T., DE WIT E., GOOSSENS L., GOOSSENS L., GUILLAUME M., LEIRE D., SNYERS B., THIJS, H., VAN DEN BERGH B., VAN MOL B en VERSTRAETE J., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Kluwer, 2025, (1) 1.

⁹⁵ Art. 5.33 e.v. BW.

⁹⁶ Art. 5.46 e.v. BW.

⁹⁷ Art. 5.49 BW.

⁹⁸ Art. 5.51 BW.

⁹⁹ Art. 5.53 BW; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 243-244; HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 43.

¹⁰⁰ Art. 5.14 BW.

¹⁰¹ HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 31.

dwingende wetsbepalingen.¹⁰² Een overeenkomst met een verboden of onzedelijk voorwerp mist dan ook geldigheid. De geoorloofdheid van het voorwerp wordt beoordeeld op het moment van de totstandkoming van de overeenkomst.¹⁰³ De rechtmatigheid van de verbintenis hangt dus niet af van de manier waarop de overeenkomst nadien wordt uitgevoerd.

Zo oordeelde het Hof van Cassatie¹⁰⁴ dat een aannemingscontract voor de bouw van een school, waarbij achteraf bleek dat onderaannemers illegale werknemers tewerkstelden met valse documenten, niet kon worden beschouwd als een overeenkomst met een ongeoorloofd voorwerp. De schending van de sociale wetgeving deed zich immers pas tijdens de uitvoering voor en was niet inherent aan het sluiten van de overeenkomst. De beoordeling van de geoorloofdheid gebeurt bovendien objectief, los van de subjectieve kennis of intentie van de partijen. Het is dus niet vereist dat de partijen zich bewust zijn van het ongeoorloofd karakter van het voorwerp om de overeenkomst nietig te verklaren. Zelfs wanneer zij te goeder trouw handelden en niet wisten dat het voorwerp buiten de handel lag of strijdig was met de openbare orde, leidt dit niet tot geldigheid. De overeenkomst blijft nietig wegens een ongeoorloofd voorwerp, ongeacht hun kennis of bedoeling.¹⁰⁵

§1. In de handel

Alleen goederen die in de handel zijn, kunnen het voorwerp vormen van een overeenkomst.¹⁰⁶ Een goed wordt als verhandelbaar beschouwd wanneer het in het rechtsverkeer kan worden opgenomen en dus het object van een rechtshandeling kan zijn.¹⁰⁷ Goederen die daarentegen aan het rechtsverkeer zijn onttrokken, kunnen geen voorwerp van een rechtshandeling uitmaken.

Persoonlijksrechten worden in de rechtsleer traditioneel vaak als buiten de handel beschouwd, waardoor zij in beginsel niet vatbaar zouden zijn om het voorwerp van een overeenkomst te vormen.¹⁰⁸ Deze stelling verdient echter een belangrijke nuancering. Persoonlijksrechten zijn immers subjectieve rechten die elke persoon toekomen en die hem een juridisch zeggenschap verlenen tegenover derden met betrekking tot de

¹⁰² Art. 5.48 en 5.51 BW.

¹⁰³ Cass. 28 november 2013, *TBBR* 2015, 477, commentaar DERVAL T. en GRAUER L. en *TBO* 2014, 318, noot BURSENS F.

¹⁰⁴ Cass. 29 oktober 2018, AR C.18.0152.F, concl. GENICOT J.M.

¹⁰⁵ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 258-259.

¹⁰⁶ Art. 5.48 BW.

¹⁰⁷ TILLEMANS B., *Overeenkomsten, Deel 2 Bijzondere overeenkomsten, Verkoop in Beginselen van Belgische Privaatrecht*, Story Scientia, 2001, 377.

¹⁰⁸ CORNELIS L., *Algemene theorie van de verbintenis*, Intersentia, 2000, 128; LELEU Y.-H., *Droit des personnes et des familles*, Larcier, 2016, 127; HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 67-68.

bescherming en het gebruik van de intrinsieke bestanddelen van zijn persoonlijkheid.¹⁰⁹ Via deze rechten kan een individu zijn fysieke, psychische en morele integriteit vrijwaren en afdwingen. Hoewel er geen uitputtende wettelijke opsomming van persoonlijkheidsrechten bestaat, aanvaardt de rechtsleer vrij algemeen dat onder meer de volgende rechten hieronder vallen: het recht op zelfbeschikking en bescherming van het lichaam, het recht op eerbiediging van het privéleven, het recht op afbeelding en stem, het recht op naam en de morele rechten van de auteur.¹¹⁰

Binnen de grenzen van de openbare orde, de dwingende wetsbepalingen en de menselijke waardigheid kan de titularis van dergelijke rechten er evenwel binnen zekere perken over beschikken en deze rechten dus contractueel regelen.¹¹¹ Zo kan een patiënt via een medisch contract toestemmen in een behandeling die zijn lichaam affecteert, deelnemen aan een medisch experiment of instemmen met abortus, euthanasie of het afstaan van organen of ander menselijk lichaamsmateriaal.¹¹² Evenzeer kunnen partners, op basis van hun recht op zelfbeschikking en mits het respecteren van de gezondheid en waardigheid van de ander, overeenkomen om SM-praktijken te beoefenen.¹¹³ Daarnaast kan een persoon, zoals een fotomodel, contractueel bepalen dat zijn of haar afbeelding mag worden gemaakt, gereproduceerd of geëxploiteerd.¹¹⁴ Ook overeenkomsten omtrent auteursrechten behoren tot deze categorie.¹¹⁵ Het uitgangspunt dat persoonlijkheidsrechten zich volledig aan het vermogensrecht zouden onttrekken, wordt dus genuanceerd: zij zijn niet absoluut onvervreemdbaar, maar kunnen onder voorwaarden het voorwerp van contractuele afspraken vormen, mits de menselijke waardigheid en de fundamentele grenzen van de openbare orde worden geëerbiedigd.¹¹⁶

¹⁰⁹ GULDIX E., *De persoonlijkheidsrechten, de persoonlijke levenssfeer en het privéleven in hun onderling verband*, masterproef VUB, editie 1985, nrs. 195-200; GULDIX E. en WYLLEMAN A., 'De positie en de handhaving van persoonlijkheidsrechten in het Belgisch privaatrecht', *TPR* 1999, (1589) 1594.

¹¹⁰ BAETEMAN G., WYLLEMAN A., GERLO J., VERSCHELDEN G., GULDIX E. en BROUWERS S., 'Overzicht van rechtspraak. Personen- en familierecht 1995-2000', *TPR* 2001, (1551) 1605; GULDIX E., WYLLEMAN A., DECLERCK C., MASSCHELEIN M., DE HERT P., SWERTS K., DE BOCK F., en SAELENS R., 'Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2001-2008)', *TPR* 2009, (769) 836-837; VERJANS E., 'Buitencontractuele aansprakelijkheid voor schending van persoonlijkheidsrechten', *RW* 2013-14, (522) 522; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 261-262.

¹¹¹ VAN GERVEN W. en VAN OEVELEN A., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2015, 131.

¹¹² Zie hierover uitvoeriger VANSWEEVELT T. en DEWALLENS F. (eds.), *Handboek Gezondheidsrecht*, Intersentia, 2014.

¹¹³ Cass. 6 januari 1998, *Arr.Cass.* 1998, 10, *Rev.dr.pén.* 1999, 562, noot DE NAUW A., *Rev. trim.dr.fam.* 2000, 203, noot GENICOT G.

¹¹⁴ DIERICKX L., *Het recht op afbeelding*, Intersentia, 2005, 85 e.v.; GULDIX E., WYLLEMAN A., DECLERCK C., MASSCHELEIN M., DE HERT P., SWERTS K., DE BOCK F., en SAELENS R., 'Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2001-2008)', *TPR* 2009, (769) 872 e.v.

¹¹⁵ Art. XI.165 e.v. WER; VANHEES H., *Handboek intellectuele rechten*, Intersentia, 2019, 87 e.v.

¹¹⁶ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 261-262; HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHELDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHELDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 67-68.

§2. Openbare orde en dwingende rechtsregels

Klassiek worden de grenzen van de geoorloofdheid bepaald door de begrippen openbare orde en dwingend recht. Deze begrippen fungeren als toetssteen om te beoordelen of een contractueel beding of een prestatie toelaatbaar is binnen de rechtsorde. Door de toenemende verstrengeling van regelgeving van openbare orde en dwingend recht rijst echter het risico dat overeenkomsten al te snel als ongeoorloofd worden beschouwd en daardoor nietig zouden worden verklaard. In werkelijkheid vereist het recht een meer genuanceerde benadering. Niet elke inbreuk op een regel van openbare orde of van dwingend recht, zelfs niet wanneer deze strafrechtelijk wordt gesanctioneerd, leidt automatisch tot de nietigheid van de overeenkomst. Zo zullen een verkoop buiten de wettelijke openingsuren of de verkoop van een onroerend goed zonder het vereiste attest bij het sluiten van de overeenkomst, niet noodzakelijk nietig zijn.¹¹⁷

Artikel 5.51 BW bevestigt deze rechtspraak en bepaalt dat het voorwerp van een verbintenis slechts ongeoorloofd is wanneer de overeenkomst een toestand doet ontstaan of in stand houdt die in strijd is met de openbare orde of met dwingende wetsbepalingen. De toetsing gebeurt dus op inhoudelijk en concreet niveau, niet louter op basis van een formele wetsinbreuk.¹¹⁸ Deze bepaling sluit aan bij de vaste rechtspraak van het Hof van Cassatie. Deze luidt dat enkel wanneer de verschuldigde prestaties zelf gericht zijn op een onwettig resultaat, het voorwerp van de verbintenis ongeoorloofd wordt geacht. De aard van de prestatie moet dus onderzocht worden: de prestaties kunnen op zichzelf geoorloofd zijn, ook al is het voorwerp waarop zij betrekking hebben onregelmatig of onwettig.¹¹⁹ Zo werd geoordeeld dat een brandverzekering voor een woning die zonder bouwvergunning werd opgetrokken niet nietig is, aangezien het eigenlijke voorwerp van de verzekeringsovereenkomst, de dekking van een bepaald risico tegen betaling van een premie, niet strijdig is met de openbare orde en geen verboden toestand in stand houdt.¹²⁰ Een overeenkomst wordt daarentegen wél als ongeoorloofd beschouwd wanneer zij

¹¹⁷ *Parl. St.* 2020-21, nr. 55-1806/001, 54; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 262-263; HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 70-71.

¹¹⁸ Cass. 8 april 1999, *Arr. Cass.* 1999, 474, *DAOR* 2000, 356, noot BEERNAERT-MOURLON F. en *TBH* 1999, 855, commentaar CLAEYS I.

¹¹⁹ CORNELIS C., 'Essentiële bestanddelen van de verzekeringsovereenkomst' in VANSWEEVELT T. en WEYTS B. (eds.), *Handboek Verzekeringsrecht*, Intersentia, 2016, (253) 276-277.

¹²⁰ Cass. 14 september 2000, *Arr. Cass.* 2000, 1365, concl. HENKES; Cass. 19 mei 2005, *Arr. Cass.* 2005, 1068, *RGAR* 2006, nr. 14.124, noot DELOGNE O. en *TBH* 2006, 748, noot VAN SCHOU BROECK C; HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 71.

verplicht tot een prestatie die door een bepaling van openbare orde of van dwingend recht uitdrukkelijk verboden is.¹²¹

Wanneer een contractuele prestatie een toestand doet ontstaan of bestendigt die strijdig is met een regel van openbare orde, is de overeenkomst absoluut nietig. Gaat het daarentegen om een schending van een bepaling van dwingend recht, dan leidt dit slechts tot relatieve nietigheid. Het ontbreken van een geoorloofd voorwerp verhindert evenwel niet dat een partij bij wanprestatie schadevergoeding kan vorderen, mits deze vordering er, noch rechtstreeks noch onrechtstreeks, toe leidt dat de ongeoorloofde toestand tot stand wordt gebracht of behouden.¹²²

Het voorwerp van een verbintenis kan niet enkel strijdig zijn met regels van openbare orde of dwingend recht, maar ook met grondrechten die de rechtsorde fundamenteel verankert. Deze fundamentele rechten, gewaarborgd door het EVRM en de Grondwet, fungeren aldus als toetsingskader bij de beoordeling van de geoorloofdheid van het voorwerp. Het EVRM kan bovendien worden gebruikt als interpretatief hulpmiddel bij de invulling van het begrip 'openbare orde' en bij de afbakening van wettelijke gedragsnormen.¹²³

Bepaalde contractuele bedingen worden dus geacht onverenigbaar te zijn met fundamentele rechten en zijn daarom behept met een ongeoorloofd voorwerp. Het gaat bijvoorbeeld om celibaatsclausules, bepalingen die het samenleven met het kerngezin of de uitoefening van een religieuze overtuiging verbieden, evenals discriminerende clausules die onderscheid maken op grond van leeftijd, geslacht of seksuele geaardheid. Dergelijke afspraken tasten de persoonlijke vrijheid en de menselijke waardigheid van de betrokken partijen rechtstreeks aan, aangezien zij het individu beperken in zijn recht om vrij te leven, te geloven en relaties aan te gaan. Ook het recht om niet te huwen of om te scheiden wordt als een grondrecht erkend. Een illustratief voorbeeld is een arrest van het hof van beroep te Antwerpen¹²⁴, waarin een huwelijkscontractuele clause werd vernietigd die bepaalde dat een echtgenoot bij echtscheiding 100.000 euro moest betalen aan de andere partij. Het hof oordeelde dat dit beding in strijd was met de persoonlijke vrijheid, waaronder het recht om uit het huwelijk te treden én met het recht op toegang tot de rechter, aangezien de bedongen financiële sanctie buitensporig en ontmoedigend was.¹²⁵

¹²¹ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 263.

¹²² HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J., VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, (30) 71.

¹²³ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 265.

¹²⁴ Antwerpen 19 april 2016, *T.Not.* 2017, 940.

¹²⁵ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht: Hoofdstuk VI – Geldigheidsvereisten van de overeenkomst*, Intersentia, 2023, 265-266.

2. De huwelijksovereenkomst

Art. 2.3.1. Burgerlijk Wetboek: Contractsvrijheid

De echtgenoten kiezen of wijzigen vrij hun huwelijksstelsel in een contract dat “huwelijksovereenkomst” wordt benoemd, voor zover zij niets bedingen dat strijdig is met een dwingende regel of met de openbare orde, of met het vereiste van coherentie van hun huwelijksstelsel.

Het huwelijk is een rechtsinstituut waarbij twee personen, door middel van een vormgebonden overeenkomst en op basis van vrije wil, een duurzame levensgemeenschap tot stand brengen.¹²⁶ Het (secundaire) wettelijk huwelijksstelsel heeft een aanvullend karakter. Echtgenoten kunnen hier dus van afwijken en eigen regels bepalen omtrent hun secundair huwelijksvermogensstelsel, hetgeen zij doen bij wijze van een huwelijksovereenkomst.¹²⁷

Het Belgische huwelijksvermogensrecht kent contractvrijheid, maar stelt duidelijke grenzen. Artikel 2.3.1 BW¹²⁸ bepaalt dat echtgenoten hun huwelijkscontract vrij mogen opstellen, “mits zij daarin niets bedingen dat strijdig is met een dwingende regel of met de openbare orde of de goede zeden”.¹²⁹ Een voorbeeld hiervan zijn bedingen die afwijken van de gelijke handelingsbekwaamheid van de echtgenoten.¹³⁰ De huwelijksovereenkomst is niet voorbehouden voor exclusief de huwelijksvermogensrechtelijke regeling. Integendeel, de huwelijksovereenkomst kan daarnaast ook een heel aantal accessoire bedingen bevatten. Voorbeelden hiervan zijn de overeenkomsten die echtgenoten onderling of met derden sluiten en die in wezen geen verband houden met het huwelijkscontract, maar er slechts toevallig in worden opgenomen (de zogenaamde *toevallige bedingen*). In de praktijk komt dit slechts zelden voor.¹³¹

De niet-naleving van deze beperkingen leidt tot de vernietigbaarheid van de huwelijksovereenkomst. Zolang de vernietiging niet wordt ingeroepen, blijft de overeenkomst bestaan en wordt zij uitgevoerd. Deze vernietigbaarheid kan zowel geheel als gedeeltelijk zijn. In de regel betreft het een gedeeltelijke vernietiging, waarbij enkel het ongeldige beding uit de overeenkomst wordt verwijderd.¹³² Het beginsel *utile per inutile non vitiatur* brengt mee dat het nuttige niet wordt aangetast door het nutteloze: de

¹²⁶ VERSCHELDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht: Titel I. Huwelijk*, Die Keure, 2021, 595; SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 290 en 323.

¹²⁷ BARBAIX R., *Familiaal vermogensrecht in essentie (vijfde editie): Hoofdstuk 2 - Secundair huwelijksvermogensrecht*, Intersentia, 2022, 117.

¹²⁸ Art. 1387 oud BW.

¹²⁹ GUILLAUME M., ‘Huwelijksvermogensrecht: Huwelijksvereenkomsten’ in AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A., CABREJOS VILLARROEL L., CAESTECKER C., DELARUE R., DE ROO T., DE WIT E., GOOSSENS L., GOOSSENS L., GUILLAUME M., LEIRE D., SNYERS B., THIJS, H., VAN DEN BERGH B., VAN MOL B en VERSTRAETE J., *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Kluwer, 2025, (1) 1.

¹³⁰ BARBAIX R., *Handboek Familiaal Vermogensrecht (tweede editie): Hoofdstuk 2 - Secundair huwelijksvermogensrecht*, Intersentia, 2018, 279.

¹³¹ BARBAIX R., *Familiaal vermogensrecht in essentie (5de editie): Hoofdstuk 2 - Secundair huwelijksvermogensrecht*, Intersentia, 2022, 118.

¹³² BARBAIX R., *Familiaal vermogensrecht in essentie (5de editie): Hoofdstuk 2 - Secundair huwelijksvermogensrecht*, Intersentia, 2022, 129.

geldige bepalingen van de overeenkomst behouden dus hun werking, ondanks de nietigheid van een afzonderlijke clausule.¹³³

Anders ligt het wanneer het vernietigde beding dermate verbonden is met de rest van de overeenkomst dat de vernietiging van de clausule noodzakelijkerwijs de nietigheid van de gehele overeenkomst tot gevolg heeft. In dat geval vallen de echtgenoten automatisch terug op het wettelijk stelsel. Daarnaast kan de vernietigbaarheid absoluut of relatief zijn. Zij is *absoluut* wanneer de schending betrekking heeft op regels van openbare orde, terwijl zij *relatief* is indien de inbreuk bijvoorbeeld verband houdt met de handelingsbekwaamheid van de echtgenoten.¹³⁴

3. Is een abortusclausule in het huwelijkscontract mogelijk?

In het kader van deze meesterproef rijst de vraag of het denkbaar zou zijn om in een huwelijksovereenkomst een clausule op te nemen die bepaalt dat een vrouw slechts tot abortus kan overgaan indien haar echtgenoot hiervan op de hoogte is en/of hiervoor zijn toestemming verleent. Vanuit het voorgaande kan echter worden afgeleid dat een dergelijke bepaling juridisch niet toelaatbaar zou zijn. Hoewel het principe van de onbeschikbaarheid van het lichaam in de hedendaagse rechtsleer niet absoluut wordt opgevat, gezien de wettelijke uitzonderingen inzake bijvoorbeeld orgaandonatie, euthanasie en medische experimenten, zou een dergelijke clausule de grenzen van de contractuele vrijheid ruimschoots overschrijden.

Door het recht op abortus afhankelijk te maken van de wil of kennisname van de partner, wordt een fundamenteel persoonlijkheidsrecht, het recht op lichamelijke integriteit en zelfbeschikking, ondergeschikt gemaakt aan een externe toestemming. Dit druist rechtstreeks in tegen het beginsel dat iedere persoon vrij beslist over zijn of haar eigen lichaam.¹³⁵ Bovendien bepaalt de Wet Vrijwillige Zwangerschapsafbreking uitdrukkelijk dat enkel de vrouw zelf haar vrije en geïnformeerde toestemming kan geven. Een dergelijke clausule zou dus niet enkel moreel betwistbaar zijn, maar ook juridisch zonder uitwerking, aangezien zij strijdig is met de openbare orde en met de bescherming van de menselijke waardigheid in de zin van artikel 5.51 BW. Zelfs indien beide echtgenoten vrijwillig met zo'n bepaling zouden instemmen, kan een overeenkomst geen afbreuk doen aan fundamentele rechten die tot de kern van de persoonlijke autonomie behoren.

Een illustratief voorbeeld toont aan hoe de rechtspraak soortgelijke morele of ideologische afspraken tussen echtgenoten beoordeelt: zo werd in het verleden in het Verenigd Koninkrijk soms bedongen dat dochters zouden worden opgevoed volgens het geloof van de moeder en zonen volgens dat van de vader. Een dergelijk beding kan hoogstens als een *engagement d'honneur* worden beschouwd, zonder enige juridische afdwingbaarheid.¹³⁶ Op dezelfde manier zou ook een abortusclausule hoogstens een symbolische waarde hebben, zonder rechtsgevolg. Er kan dus worden gesteld dat een dergelijke bepaling, door haar inbreuk op de fysieke en morele autonomie van de vrouw, te verregaand is om binnen het

¹³³ DEBLAUWE R., *Het Huwelijksvermogensrecht anno 2021*, Knops Publishing, 2022, 25.

¹³⁴ BARBAIX R., *Familiaal vermogensrecht in essentie (5de editie): Hoofdstuk 2 - Secundair huwelijksvermogensrecht*, Intersentia, 2022, 129.

¹³⁵ Art. 22 Grondwet en art. 8 EVRM.

¹³⁶ DEBLAUWE R., *Het Huwelijksvermogensrecht anno 2021*, Knops Publishing, 2022, 23.

privaatrechtelijke contractenrecht te worden aanvaard en bijgevolg nietig blijft wegens in strijd met de openbare orde en fundamentele rechten.

4. Scheidingsgrond

Hoewel een contractuele clausule in de huwelijksovereenkomst die de beslissingsmogelijkheden van de zwangere vrouw bij abortus zou beperken of sturen, onverenigbaar is met de openbare orde en dus uitgesloten blijft, kan een echtgenoot zich wél nog beroepen op het echtscheidingsrecht. Een echtscheiding vormt immers de gerechtelijke ontbinding van het huwelijk op wettelijke gronden wanneer de relatie onherstelbaar is ontwricht.¹³⁷ Bij medische ingrepen die verband houden met de voortplanting of het voortplantingsvermogen, zoals abortus of contraceptieve sterilisatie, staat het vast dat de arts uitsluitend met de betrokkene zelf handelt. Aan de andere echtgenoot komen daarbij geen rechten toe om toestemming te geven of de ingreep te weigeren (*cf. supra*, rn. 25).¹³⁸ Toch kan de beslissing van een vrouw om zich contraceptief te laten steriliseren zonder voorafgaande toestemming of zelfs medeweten van haar echtgenoot worden beschouwd als een schending van de wederzijdse rechten en plichten binnen het huwelijk. Dit kan daarom zelfs een echtscheidingsgrond vormen. Hetzelfde geldt voor de beslissing om een abortus te laten uitvoeren om contraceptieve redenen, wanneer deze zonder overleg met of kennisgeving aan de echtgenoot wordt genomen.¹³⁹

In de huidige samenleving is een echtscheiding bovendien allang geen maatschappelijk taboe meer. Het feit dat een beslissing van de vrouw omtrent abortus of sterilisatie zonder overleg kan worden ingeroepen als scheidingsgrond, heeft daarom in de praktijk eerder een symbolische dan een ingrijpende betekenis.¹⁴⁰ In de meeste dossiers wordt de scheidingsgrond immers louter opgegeven als formele vereiste binnen de procedure, zonder dat de rechter daar een diepgaand normatief onderzoek naar voert. Het echtscheidingsrecht fungeert aldus vooral als een juridisch vangnet om een reeds definitief ontwrichte relatie ook formeel te kunnen beëindigen, eerder dan als een instrument tot inhoudelijke controle op beslissingen die naar hun aard tot de persoonlijke autonomie van de betrokken echtgenoot behoren.

C. Buitencontractueel luik

1. Basis voor een morele schadevergoeding?

Vast staat dat de vrouw in België geen toestemming hoeft te vragen aan, noch een mededelingsplicht heeft, tegenover de vader van het embryo (*cf. supra*, rn. 29). Niettemin rijst in het kader van deze meesterproef de vraag of de vader, ondanks zijn afwezigheid in het beslissingsproces, een morele schadevergoeding zou kunnen vorderen jegens de zwangere vrouw. Kan het emotionele leed dat de vader ervaart als gevolg van een zwangerschapsafbreking zodanig ernstig worden geacht dat het een vergoedbare schade

¹³⁷ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 352.

¹³⁸ GwH 19 december 1991, nr. 39/91, *JT* 1992, 362, noot COENRAETS J.

¹³⁹ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 331-332.

¹⁴⁰ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 353.

vormt? Of zou een dergelijke erkenning impliceren dat de vrouw indirect wordt gesanctioneerd voor het uitoefenen van haar recht om vrij te beslissen over haar eigen lichaam?

Wanneer men een schadevergoeding nastreeft, moet steeds voldaan zijn aan drie vereisten: er moet sprake zijn van een fout, er moet schade zijn geleden en tussen beide moet een oorzakelijk verband bestaan. Deze drie elementen vormen het beoordelingskader waarbinnen de rechter nagaat of aansprakelijkheid kan worden weerhouden. Pas wanneer elk van deze elementen voldoende wordt aangetoond, kan aansprakelijkheid worden aangenomen.

2. Fout

(a) Nieuwe Boek 6 BW

Op 1 januari 2025 is het nieuwe Boek 6 van het Burgerlijk Wetboek in werking getreden. Voor het eerst bevat de wet nu een wettelijke omschrijving van de buitencontractuele fout.¹⁴¹ Art. 6.6, §1 BW definieert de fout als de schending van een wettelijke regel die een bepaald gedrag oplegt of verbiedt, dan wel als de schending van de algemene zorgvuldigheidsnorm die in het maatschappelijk verkeer geldt.¹⁴² Deze wettelijke verankering vormt zonder meer een belangrijke stap vooruit en verhoogt de rechtszekerheid.¹⁴³

Onder het oude recht werd algemeen aanvaard dat de fout bestond uit een objectief en een subjectief element. Het subjectieve element omvatte de schuldbekwaamheid of toerekeningsvatbaarheid van de schadeverwekker. Schuldbekwaamheid betekent dat een dader op het moment van de feiten bekwaam was om zijn handelen te beheersen en zich bewust was van de gevolgen ervan.¹⁴⁴ Zij fungeerde als voorafgaande voorwaarde om te beoordelen of de fout ook toerekenbaar was aan de dader zelf.¹⁴⁵ Dit vereiste een onderzoek *in concreto* naar de persoon van de schadeverwekker. De rechter moest nagaan of hij, rekening houdende met zijn geestelijke capaciteiten, schuldbekwaam was op het moment van de feiten. Daarnaast moest de onrechtmatige daad ook toerekenbaar zijn, in die zin dat aansprakelijkheid enkel kon worden aangenomen wanneer de dader uit *vrije en bewuste* wil had gehandeld.¹⁴⁶ In Boek 6 BW heeft de wetgever ervoor gekozen dit

¹⁴¹ GOFFAUX B. en MONTERO E., 'La référence au paradigme du "bon père de famille" en responsabilité extracontractuelle', *For.ass.* 2014, (1) 2; THUNIS X., 'Théorie générale de la faute. Volume 2. La faute comme acte contraire au droit' in FAGNART J.L. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, Kluwer, 2017, (5) 6 e.v.

¹⁴² VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2009, 123-167.

¹⁴³ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 163.

¹⁴⁴ VANDENBERGHE H., VAN QUICKENBORNE M., WYNANT L. en DEBAENE M., 'Overzicht van rechtspraak (1994-1999). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad', *TPR* 2000, (1551) 1688; DE TAVERNIER P., *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Intersentia, 2006, 32 e.v.

¹⁴⁵ JOCQUE G., 'Bewustzijn en subjectieve verwijtbaarheid in X. (ed.), *Aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering en andere schadevergoedingssystemen 2006-2007*, Kluwer, 2007, (1) 6; GORLE F., 'Nogmaals over het morele bestanddeel van het misdrijf', *RW* 1980-81, (89) 94.

¹⁴⁶ VANDENBERGHE H., *Onrechtmatige daad. Actuele tendensen*, Kluwer, 1979, 12-13; CORNELIS L., *Beginnelen van het Belgische buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht. De onrechtmatige daad*, Maklu, 1989, 21 e.v.; JOCQUE G., 'Bewustzijn en subjectieve verwijtbaarheid in X. (ed.), *Aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering en andere schadevergoedingssystemen 2006-2007*, Kluwer, 2007, (1) 5 e.v;

subjectieve element te laten vallen en enkel het objectieve element van de fout als constitutief vereiste te behouden. Het subjectief element is verlaten ten gevolge van een evolutie in de cassatierechtspraak, deze toelichting valt echter buiten de reikwijdte van dit onderzoek.¹⁴⁷ De schuldbekwaamheid blijft evenwel relevant, maar uit zich nu via een aparte regeling voor minderjarigen en geesteszieken.¹⁴⁸

(b) Schending algemene zorgvuldigheidsnorm

Art. 6.5 BW bepaalt dat eenieder aansprakelijk is voor de schade die hij door zijn fout aan een ander veroorzaakt.¹⁴⁹ Die fout kan erin bestaan dat iemand een wettelijke verplichting of verbod schendt, dan wel de algemene zorgvuldigheidsnorm die in het maatschappelijk verkeer geldt niet naleeft.¹⁵⁰ Aangezien er in deze meesterproef geen sprake is van een wettelijk verbod of een expliciete verplichting die door de vrouw wordt overtreden, verschuift de aandacht naar de tweede foutcategorie: een mogelijke inbreuk op de algemene zorgvuldigheidsnorm.

Toetsing aan deze zorgvuldigheidsnorm vereist eerst de vaststelling van een maatstaf. De rechter moet daarom een referentiepersoon voor ogen nemen: een denkbare individu dat handelt als een zorgvuldig en redelijk persoon, geplaatst in dezelfde omstandigheden als de schadeverwekker. Art. 6.6, §2, eerste lid BW verduidelijkt welke gedragslijn hierbij verwacht wordt.¹⁵¹ Bovendien biedt de wet bijkomende beoordelingscriteria waarop de feitenrechter zich moet baseren bij de beoordeling van de zorgvuldigheidsnorm.¹⁵² Vervolgens wordt het concrete gedrag van de persoon die de schade veroorzaakt, vergeleken met dat abstract vooropgestelde referentiegedrag.¹⁵³ Enkel wanneer het daadwerkelijk handelen niet overeenstemt met wat een zorgvuldig en vooruitziend persoon zou doen, kan sprake zijn van een fout.

Art. 6.6, §2, tweede lid BW bevat verschillende beoordelingscriteria die de rechter kan hanteren om te bepalen of de algemene zorgvuldigheidsnorm werd geschonden. Het gaat om vijf niet-cumulatieve en niet-limitatieve elementen die richting geven aan de beoordeling. Volgens WEYTS en VANSWEEVELT zullen deze criteria in de toekomst een centrale plaats innemen bij de analyse van foutief gedrag, waardoor het belang ervan niet mag worden onderschat.¹⁵⁴ In deze meesterproef worden enkel de criteria behandeld die relevant zijn voor de vraagstelling.

VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 168-169.

¹⁴⁷ MvT Wetsvoorstel Boek 6 BW, 8.

¹⁴⁸ Toelichting wetsvoorstel Boek 6 BW, *Parl. St.* Kamer 2022-23, nr. 3213/001, 41 e.v.

¹⁴⁹ LIEVENS S. 'Het nieuw buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht in boek 6 BW - Analyse van tien relevante wijzigingen', *Tijdschrift voor Notarissen* 2024, (1) 9-10.

¹⁵⁰ Art. 6.6, §1 BW.

¹⁵¹ Cass. 30 april 1976, *Arr. Cass.* 1976, 980; CORNELIS L., *Beginselen van het Belgische buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. De onrechtmatige daad*, Maklu, 1989, 21; AUVRAY F., 'La faute comme générateur de responsabilité: que nous apporte le livre 6?' in DUBUISSON B. (ed.), *Le nouveau livre 6 du Code civil portant réforme du droit de la responsabilité civile extracontractuelle*, Anthemis, 2024, (56) 77.

¹⁵² VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 179.

¹⁵³ *Ibid.*, 175.

¹⁵⁴ *Ibid.*, 179; Toelichting wetsvoorstel Boek 6 BW, *Parl. St.* Kamer 2022-23, nr. 3213/001, 50.

Redelijkerwijze voorzienbare gevolgen van het gedrag – Het eerste beoordelingscriterium dat art. 6.6, §2, tweede lid BW aanreikt, betreft de voorzienbaarheid van de schade. Hierbij wordt nagegaan of een normaal vooruitziende en zorgvuldig handelende persoon, geplaatst in dezelfde omstandigheden als de schadeverwekker, redelijkerwijs had kunnen voorzien dat schade zou ontstaan én welke maatregelen genomen hadden moeten worden om de schade te vermijden.¹⁵⁵ Het voorzienbaarheidsbeginsel vormt daarmee een essentieel element in het vaststellen van onzorgvuldig gedrag.¹⁵⁶ Van een fout kan pas sprake zijn wanneer de schadeverwekker kon verwachten dat schade zich zou voordoen, maar nalaat gepaste voorzorgsmaatregelen te nemen.¹⁵⁷

Het Hof van Cassatie bevestigde bovendien dat het niet noodzakelijk is dat de concrete omvang of de uiteindelijke vorm van de schade vooraf gekend is. Het is voldoende dat het ontstaan van enige schade kon worden voorzien.¹⁵⁸ De rechtspraak illustreert dit principe herhaaldelijk. Zo werd in 2021 geoordeeld dat wanneer een vrouw onbeschermde seksuele betrekkingen heeft met haar minnaar en daardoor zwanger wordt, het voorzienbaar is dat de echtgenoot schade kan lijden wanneer later blijkt dat de minnaar de biologische vader is en de echtgenoot gedurende een periode in de veronderstelling verkeerde dat hij dat was.¹⁵⁹ Daarnaast maakt ook de *consideratieplicht* integraal deel uit van dit voorzienbaarheidscriterium. Hiermee wordt bedoeld dat ieder persoon er in beginsel rekening mee moet houden dat derden fouten kunnen maken. Deze verplichting vindt haar grens daar waar de kans op zulke fouten dermate klein is dat men er redelijkerwijze op mag vertrouwen dat zij zich niet zullen voordoen.¹⁶⁰ Met andere woorden: de consideratieplicht omvat de verantwoordelijkheid om voorzienbare vergissingen van derden in te calculeren.¹⁶¹

De evenredigheid van het risico dat de schade zich voordoet, haar aard en haar omvang ten opzichte van de inspanningen en maatregelen nodig om haar te vermijden – Dit criterium laat de rechter toe om bij de beoordeling van de zorgvuldigheidsnorm mee te wegen welke kosten en inspanningen redelijkerwijs van de schadeverwekker konden worden verlangd om schade te voorkomen. Concreet vereist dit een proportionaliteitstoets: hoe groter de kans op schade of hoe ernstiger de mogelijke

¹⁵⁵ SCHAMPS G., *La mise en danger: concept fondateur d'un principe général de responsabilité. Analyse de droit comparé*, Bruylant, 1998, 811 e.v.; SCHAMPS G., 'La prévisibilité du dommage en responsabilité civile. De son incidence sur la faute et sur le rapport de causalité', *RDP* 1994, (375) 380; VANDENBERGHE H., VAN QUICKENBORNE M., GEELLEN K. en DE COSTER S., 'Overzicht van rechtspraak (1979-1984). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad', *TPR* 1987, (1255) 1283.

¹⁵⁶ VAN GERVEN W. en COVEMAEEKER S., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2006, 367.

¹⁵⁷ Toelichting wetsvoorstel Boek 6 BW, *Parl. St.* Kamer 2022-23, nr. 3213/001, 50; SCHMITZ N., 'La Responsabilité du fait personnel dans le nouveau livre 6 du Code civil : l'audace de la tradition' in MALENGREAU T. (ed.), *Le droit de la responsabilité extracontractuelle réformé*, Larcier, 2024, (20) 43 e.v.; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 180-181.

¹⁵⁸ PHILIPPE D.M., 'La prévisibilité du dommage, élément constitutif de la faute' (noot onder Bergen 28 juni 1994), *JLMB* 1996, (91) 95.

¹⁵⁹ Gent 21 januari 2021, *TBBR* 2023/5, 225, noot MAKOW V.

¹⁶⁰ WEYTS B., *De fout van het slachtoffer in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2003, 34.

¹⁶¹ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 182-183.

gevolgen, hoe zwaarder de zorgvuldigheidsplicht zal doorwegen om preventieve maatregelen te nemen.

Hoewel de parlementaire voorbereiding erkent dat dit een eerder ongebruikelijke benadering vormt binnen het Belgische aansprakelijkheidsrecht, sluit het criterium aan bij de gedachte dat een redelijk persoon kosten en inspanningen afweegt wanneer hij geconfronteerd wordt met een te vermijden gevaar. De wetgever lijkt daarbij aansluiting te zoeken bij het Nederlandse *Kelderluik*-arrest, waarin de ernst en waarschijnlijkheid van het gevaar en de bezwaarlijkheid van preventieve maatregelen richtinggevend werden geacht voor de beoordeling van de zorgvuldigheid.¹⁶²

In de doctrine wordt evenwel opgemerkt dat deze economische benadering potentieel spanning oplevert met de vergoedende functie van het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht. Indien de rechter te veel gewicht zou toekennen aan de bezwaren of kosten van preventieve maatregelen, bestaat het risico dat schadeverwekkend gedrag als niet-foutief wordt beoordeeld en het slachtoffer daardoor zonder compensatie blijft. Het criterium roept bovendien vragen op over de rol van de aard en omvang van de schade in de foutvaststelling, aangezien het schadebegrip in artikel 6.24 BW net geen hiërarchie of onderscheid toelaat tussen verschillende soorten schade. WEYTS en VANSWEEVELT benadrukken dan ook dat een correcte toepassing ervan cruciaal is voor een evenwichtige foutanalyse.¹⁶³

(c) Toepassing

Wanneer een vrouw buiten een relatie om een abortus ondergaat, kan dit loutere feit moeilijk als fout worden aangemerkt. Ook binnen een relatie blijft het autonome besluit tot zwangerschapsafbreking in principe geen schending van het zorgvuldigheidsbeginsel, ook wanneer de partner niet wordt betrokken. Toch zijn er concrete omstandigheden denkbaar waarin niet de abortus op zich, maar de wijze waarop dit besluit werd genomen en gecommuniceerd, een fout kan vormen. Het louter onthouden van informatie is op zichzelf niet onrechtmatig, maar wanneer dit gepaard gaat met misleiding, verwachtingen scheppen of doelbewust emotioneel krenkend handelen, kan de grens naar onzorgvuldig gedrag worden overschreden.

Een nuttige parallel is het beëindigen van een verloving. Sinds het cassatiearrest van 17 maart 1967¹⁶⁴ wordt algemeen aanvaard dat een verloving geen contract vormt en dus geen juridisch bindende waarde heeft. Het beëindigen ervan is op zichzelf niet foutief. Echter, de wijze en de omstandigheden van de verbreking kunnen onder het Belgisch recht een onrechtmatige daad opleveren als ze getuigen van uitzonderlijke onzorgvuldigheid of misbruik van vertrouwen.¹⁶⁵ Zo blijkt uit rechtspraak¹⁶⁶ dat het lichtzinnig op het laatste

¹⁶² Amendement n°57 bij het Wetsvoorstel van 8 maart 2023 houdende Boek 6 'Buitencontractuele aansprakelijkheid' van het Burgerlijk Wetboek, KAMER, 2022-2023, nr. 55-3213/005, 2; HR 5 november 1965, *Kelderluik-arrest*, ECLI:NL:HR:1965:AB7079.

¹⁶³ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 184-187.

¹⁶⁴ Cass. 17 maart 1967, *Pas.* 1967, I, 867.

¹⁶⁵ VANLEDE K., 'De verbreking van de verloving: een reden tot schadevergoeding?', *E.J.* 2000, (158) 160.

¹⁶⁶ Cass. 17 maart 1967, *Pas.* 1967, I, 869; Luik 14 mei 1975, *R.G.A.R.* 1976, nr. 9535; Rb. Turnhout 7 oktober 1977, *R.G.A.R.* 1978, nr. 9951; Rb. Luik 13 oktober 1978, *J.L.* 1979, 147; Rb. Brussel 19 januari 1982, *Rev. trim. dr. jam.* 1982, 208; Luik 21 november 1983, *Pas.* 1984, II, 42; Luik 22 mei 1985, *J.T.* 1986, 27; Rb.

moment verbreken van een verloving nadat de andere partij al aanzienlijke uitgaven deed, onder bepaalde omstandigheden als een fout kan worden aangemerkt. Met andere woorden, indien één partner de gezamenlijke plannen achteloos laat varen nadat de ander er jarenlang emotioneel en financieel in heeft geïnvesteerd, zou een rechter kunnen oordelen dat deze handelwijze een schending is van de zorgvuldigheidsnorm.

Een vergelijkbare redenering werd gevolgd in een recent Belgisch arrest over bedrog binnen het huwelijk. In die zaak verzweeg de echtgenote een jarenlange affaire en liet haar man in de waan dat hij de vader was van haar kinderen (geboren uit die affaire). Het Hof van Beroep oordeelde dat zij een fout beging in de zin van art. 1382 oud BW door haar overspel en de twijfels over het vaderschap te verzwijgen. Dit was niet hoe een “normaal zorgvuldige” echtgenote zou handelen. De man kreeg een schadevergoeding voor de financiële lasten en morele schade die hij door dit bedrog had geleden.¹⁶⁷ Hoewel deze zaak draait om vaderschapsbedrog en huwelijkstrouw (waarvoor expliciete wettelijke plichten bestaan), laat ze zien dat Belgische rechters bereid zijn aansprakelijkheid binnen relationele context te erkennen wanneer er sprake is van een duidelijke schending van vertrouwens- en zorgvuldigheidsverplichtingen.

Om te beoordelen of het niet-inlichten van de vader in verband met abortus in uitzonderlijke gevallen een fout kan uitmaken, moet worden onderzocht of een zorgvuldig en redelijk handelende persoon, in dezelfde affectieve en feitelijke omstandigheden, wél tot kennisgeving zou zijn overgegaan. De beoordeling moet bovendien gebeuren met aandacht voor de relatie waarin de zwangerschap is ontstaan en voor de onderlinge verwachtingen die in dat vertrouwen besloten liggen. Indien de vrouw bijvoorbeeld langdurig samenleeft met de partner, gezamenlijk toekomstplannen maakt omtrent ouderschap of hem actief en expliciet betreft in het voortraject naar een zwangerschap, zou het opzettelijk verzwijgen van een abortusbeslissing door de rechter kunnen worden beschouwd als een schending van wederzijdse zorgvuldigheid en relationele loyaliteit.

Het blijft echter een uitzonderingslogica. Slechts wanneer het gebrek aan transparantie gepaard gaat met kwade trouw, manipulatieve gedragsvormen, aantoonbare investering van de man in het toekomstig ouderschap of bijkomende omstandigheden die maken dat de stilte niet langer neutraal maar actief krenkend en onzorgvuldig wordt, kan de drempel naar juridische foutaansprakelijkheid worden bereikt. De foutanalyse kan in dat scenario niet los worden gezien van de autonomie van de vrouw, maar wel van de manier waarop die autonomie wordt uitgeoefend ten aanzien van gerechtvaardigde wederzijdse verwachtingen.

3. Schade

Boek 6 BW maakt geen ranking van belangen die wel en niet beschermingswaardig zijn. Hieruit kunnen we afleiden dat in principe elke schade in aanmerking komt voor

Doornik 7 mei 1986, *J.L.M.B.* 1987, 458; Rb. Brussel 15 december 1987, *J.L.M.B.* 1988, 280; Rb. Charlerloi 21 november 1989, *R.R.D.* 1990, 66; Luik 8 januari 1990 en 1 juni 1990, *Rev. trim. dr. jam.* 1992, 39; Bergen 17 maart 1998, *Rev. trim. dr. jam.* 1999, 252.

¹⁶⁷ PNW, ‘Bedrogen echtgenoot krijgt schadevergoeding nadat vrouw overspelige relatie verzwijgt’, *Het Nieuwsblad* 9 oktober 2024, <https://www.nieuwsblad.be/regio/antwerpen/bedrogen-echtgenoot-krijgt-schadevergoeding-nadat-vrouw-overspelige-relatie-verzwijgt/55410020.html> (geraadpleegd op 9/12/2025).

vergoeding.¹⁶⁸ Morele schade omvat het verlies van emotionele voordelen, ofwel de aantasting van gevoelens die normaal als positief of aangenaam worden ervaren. Het kan dus worden opgevat als elk gevoelsmatig nadeel dat een negatieve impact heeft op het emotioneel welzijn. Daarbij mag echter niet worden aangenomen dat bepaalde gevoelens per definitie positief zijn en dat het verlies ervan dus steeds schade oplevert. Zo wordt een pijnvrij bestaan doorgaans als gunstig ervaren, maar dat hoeft niet noodzakelijk zo te zijn. Een sadomasochist die aan pijn wordt blootgesteld, zal in dat geval geen morele schade lijden, aangezien hij geen gevoelsmatig voordeel verliest, integendeel.¹⁶⁹

(a) Vereisten inzake de schade

§1. Rechtmatige schade

Elk verlies van een voordeel kan als schade worden beschouwd, maar niet elke schade geeft aanleiding tot schadeloosstelling.¹⁷⁰ De beoordeling van die kwalificatie behoort tot de feitelijke appreciatie van de feitenrechters, onder het toezicht van het Hof van Cassatie. Enkel rechtmatige schade komt in aanmerking voor vergoeding, dit geldt *a fortiori* voor morele schade.¹⁷¹ Bovendien kan morele schade slechts aanleiding geven tot schadeloosstelling voor zover de geleden negatieve gevoelens niet werden gecompenseerd door positieve emoties of voordelen die daaruit voortvloeien.¹⁷² Om voor schadeloosstelling in aanmerking te komen, moet het verloren voordeel een rechtmatig karakter hebben.¹⁷³ Een voordeel dat zijn oorsprong vindt in een situatie die strijdig is met het recht, wordt als onrechtmatig beschouwd en komt niet in aanmerking voor vergoeding.¹⁷⁴ De

¹⁶⁸ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 827.

¹⁶⁹ SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 59.

¹⁷⁰ FAGNART J.-L., 'L'évaluation et la réparation du préjudice corporel en droit commun (principes généraux - accidents mortels)', *RGAR* 1994, nr. 12248, (1) 2; CORNELIS L., 'L'apparence trompeuse du dommage par répercussion' in FONDATION PIEDBOEUF en LA CONFÉRENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIÈGE (eds.), *L'indemnisation du préjudice corporel, Editions du Jeune Barreau de Liège*, 1996, (149) 153; CORNELIS L., 'Persoonlijk: over schade en de aansprakelijkheidsvordering van de curator' in BERNAUW K., COLLE P., DAMBRE M. e.a. (eds.), *Liber Amicorum Yvette Merchiers*, die Keure, 2001, (61) 61; DE WULF H., 'Ontbrekende of onregelmatige facturen en rechtmatig belang – en meteen ook vragen bij de rol van artikel 17 | Ger.W. en de relevantie van nemo auditor', noot onder Cass. 2 maart 2006, *TBH* 2007, (255) 258; DE CALLATAÏ D. en ESTIENNE N., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007. Volume 2: Le dommage*, Larcier, 2009, 21; VAN OMMESLAGHE P., *Les obligations De Page. Traité de droit civil Belge, II, Sources des obligations*, Bruylant, 2013, 1549; ESTIENNE N., 'Le dommage réparable: quelques questions d'actualité' in CATALDO A. en PÜTZ A. (eds.), *Trois conditions pour une responsabilité civile*, Anthemis, 2016, (51) 66; FORIERS P.A. en DE DUVE E., 'Aspects du dommage réparable et des dommages et intérêts' in DUPONT M. (ed.), *Les obligations contractuelles*, Larcier, 2016, (321) 322.

¹⁷¹ CORNELIS L., 'Actuele tendensen bij de vergoeding van morele schade' in FAGNART J.-L. en PIRE A. (eds.), *Problèmes actuels de la réparation du dommage corporel*, Bruylant, 1993, (109) 128; DE KEZEL E., Juridische bescherming van niet-vermogensrechtelijke belangen. Onderzoek naar de rol van het aansprakelijkheidsrecht als instrument voor de bescherming van niet-vermogensrechtelijke belangen naar aanleiding van het 'jeffrey-arrest' van de Nederlandse Hoge Raad', *TPR* 2003, (501) 533-534.

¹⁷² SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 59.

¹⁷³ Cass. 2 mei 1955, *Arr.Cass.* 1955, 725; Cass. 4 september 1972, *Arr.Cass.* 1973, 1; Cass. 17 juni 1975, *Arr.Cass.* 1975, 1105; Cass. 19 december 1978, *Arr.Cass.* 1978-79, 466; Cass. 14 mei 2003, P.02.1204.F, *Arr.Cass.* 2003, 1163; Cass. 20 februari 2006, C.04.0366.N, *Arr.Cass.* 2006, 414; Cass. 4 november 2011, C.08.0407.F, *JT* 2012, 530; DURANT I., 'Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité' in STIJNS S. en WÉRY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, (53) 81; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 834; Art. 6.24, tweede lid BW.

¹⁷⁴ Cass. 16 januari 1939, *Pas.* 1939, 25; Cass. 15 februari 1990, 8500, *Arr.Cass.* 1989-90, 776; Cass. 3 oktober 1997, C.96.0334.F *Arr.Cass.* 1997, 921; Cass. 2 april 1998, C.94.0438.N, *Arr. Cass.* 1998, 407, De Swaef; Cass. 6 juni 2008, C.06.0640.F, *NJW* 2008, 927; Cass. 27 juni 2013, C.12.0340.F *Arr.Cass.* 2013, 1644; DALCQ R.O.,

beoordeling van het rechtmatig karakter van de schade gebeurt op het ogenblik waarop het schadeverwekkende feit zich heeft voorgedaan.¹⁷⁵

Een voordeel is onrechtmatig wanneer het voortvloeit uit een toestand die indruist tegen de wet, de openbare orde of de goede zeden.¹⁷⁶ Extra-juridische en morele overwegingen spelen daarbij onvermijdelijk een rol¹⁷⁷; men spreekt in dit verband zelfs van een minimale vereiste van redelijkheid, eerlijkheid en fatsoen.¹⁷⁸ Een klassiek voorbeeld illustreert dit principe: een dief die een gestolen auto verliest, kan geen schadeloosstelling vorderen voor het verlies van dat voertuig, aangezien het voordeel rechtstreeks is ontstaan uit een onrechtmatige situatie.¹⁷⁹

Niet elk voordeel dat bestaat tijdens een onrechtmatige toestand is evenwel onrechtmatig van aard. Enkel voordelen die voortvloeien uit de onrechtmatige situatie zelf verliezen hun rechtmatig karakter.¹⁸⁰ Een persoon kan zich dus wel in een onrechtmatige toestand bevinden, zonder dat elk van zijn voordelen daardoor onrechtmatig wordt. Zo kan de dief uit het vorige voorbeeld wél aanspraak maken op vergoeding voor lichamelijke schade die hij oploopt wanneer hij met de gestolen auto wordt aangereden: zijn recht op fysieke integriteit is immers niet ontstaan uit het misdrijf, maar bestaat er los van.¹⁸¹

Het onderscheid tussen voordelen die louter bestaan tijdens een onrechtmatige toestand en voordelen die voortkomen uit die toestand, is in de praktijk echter niet altijd scherp te trekken. Het Hof van Cassatie heeft in meerdere arresten gepoogd richting te geven aan deze afbakening, maar de rechtspraak blijft enigszins vaag.¹⁸² Deze vaagheid is te

Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation, Larcier, 1962, 287; DE CALLATAY D. en ESTIENNE N., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007. Volume 2: Le dommage*, Larcier, 2009, 21; VAN OMMESELAGHE P., *Les obligations De Page. Traité de droit civil Belge, II, Sources des obligations*, Bruylant, 2013, 1544; VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2021, 1141; DE CALLATAY D., *Droit de la responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 2008-2020. Volume 2: Le dommage (principes généraux et préjudice corporel)*, Larcier, 2023, 26.

¹⁷⁵ Cass. 6 juni 2008, C.06.0640.F, *NJW* 2008, 927; Cass. 13 juni 2013, C.11.0634.F, *Arr.Cass.*, 1494; Pol. Antwerpen 15 april 2016, *VAV* 2017, 38; DURANT I., 'Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité' in STIJNS S. en WÉRY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, (53) 74; ESTIENNE N., 'Le dommage réparable: quelques questions d'actualité' in CATALDO A. en PÜTZ A. (eds.), *Trois conditions pour une responsabilité civile*, Anthemis, 2016, (51) 77-78; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 88.

¹⁷⁶ VAN GERVEN W. en VAN OEVELEN A., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2021, 454.

¹⁷⁷ FAGNART J.-L., 'L'évaluation et la réparation du préjudice corporel en droit commun (principes généraux—accidents mortels)', *RGAR* 1994, nr. 12248, (1) 3; FAGNART J.-L., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1985-1995*, Larcier, 1997, 22; DE WILDE L., 'Begrip "Schade"' in VANDENBERGHE H. (ed.), *Onrechtmatige daad. Actuele tendensen*, Kluwer, 1979, (179) 201.

¹⁷⁸ RONSE J., DE WILDE L., CLAEYS A. e.a., *Schade en schadeloosstelling in APR*, Story Scientia, 1988, 40.

¹⁷⁹ CORNELIS L. en VUILLARD I., 'Le dommage' in FAGNART J. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, 2000, Dossier 10, (3) 17; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 59.

¹⁸⁰ DE WILDE L., 'Begrip "Schade"' in VANDENBERGHE H. (ed.), *Onrechtmatige daad. Actuele tendensen*, Kluwer, 1979, (179) 200; DIRIX E., *Het begrip schade*, Kluwer, 1984, 68-72; DE TEMMERMAN B., 'Recente cassatierechtspraak inzake schade en schadevergoeding (2001-2003)', *RGAR* 2003, nr. 13763, (1) 3; Cass. 4 november 2011, C.08.0407.F, *JT* 2012, 530; Cass. 16 juni 2014, C.12.0402.F, *Arr.Cass.* 2014, 1550; Cass. 15 september 2015, P.14.0561.N, *Arr.Cass.* 2015, 2000.

¹⁸¹ CORNELIS L. en VUILLARD I., 'Le dommage' in FAGNART J. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, 2000, Dossier 10, (3) 17; Brussel 15 april 1960, *RGAR* 1960, 6687; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 89.

¹⁸² DE TEMMERMAN B., 'Recente cassatierechtspraak inzake schade en schadevergoeding (2001-2003)', *RGAR* 2003, nr. 13763, (1) 3-4; FORIERS P.A. en DE DUVE E., 'Aspects du dommage réparable et des dommages et intérêts' in DUPONT M. (ed.), *Les obligations contractuelles*, Larcier, 2016, (321) 326-333;

verklaren door de noodzaak om zowel de openbare orde te beschermen als rekening te houden met de billijkheid en de economische realiteit van het concrete geval.¹⁸³

§2. Persoonlijke schade

Een verloren voordeel veronderstelt steeds dat iemand dit verlies daadwerkelijk ondergaat. Schade is dus steeds aan een bepaald persoon eigen. Enkel de schade die de eiser persoonlijk heeft geleden, komt voor schadeloosstelling in aanmerking.¹⁸⁴ De wetgever heeft in de huidige tekst van Boek 6 BW slechts beperkt aandacht besteed aan de eis van persoonlijke schade. Artikel 6.24, eerste lid BW bepaalt enkel dat schade bestaat uit de economische en niet-economische gevolgen van de aantasting van een juridisch beschermd *persoonlijk* belang. Veel verder gaat de wet niet. Die summiere benadering steekt af tegen de uitgebreide rechtspraak over deze vereiste. In de praktijk blijkt immers dat het persoonlijke karakter van de schade tal van vragen oproept, waardoor het Hof van Cassatie al herhaaldelijk de grenzen ervan heeft moeten preciseren.¹⁸⁵

§3. Zekere schade

Artikel 6.25, eerste alinea, BW bepaalt uitdrukkelijk dat “enkel zekere schade leidt tot schadeloosstelling”, een vereiste die in de literatuur vaak wordt omschreven als de noodzaak van werkelijke schade.¹⁸⁶ Schade is zeker wanneer het bestaan ervan onmiskenbaar vaststaat, zonder dat de omvang van de schade reeds moet vaststaan.¹⁸⁷ In de rechtsleer wordt echter benadrukt dat schade van nature een hypothetisch karakter heeft.¹⁸⁸ Strikt genomen is het onmogelijk om met absolute zekerheid vast te stellen dat een bepaald voordeel daadwerkelijk verloren is gegaan, omdat men nooit volledig accuraat kan reconstrueren welke belangenpositie een persoon zou hebben gehad indien de

KRUIITHOF M., ‘Is een vordering tot schadeloosstelling voor de krenking van een onrechtmatig belang ontoelaatbaar of ongegrond?’, *RW* 2023, (1563) 1563–1564.

¹⁸³ FORIERS P.A., ‘Aspects du dommage et du lien de causalité (Parcours dans la jurisprudence récente de la Cour de cassation)’ in ROMAIN J.-F. (ed.), *Droit des obligations. Notions et mécanismes en matière de responsabilité*, Bruylant, 2014, (7) 38; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 3 - Materiële en morele schade*, Intersentia, 2025, 90.

¹⁸⁴ Cass. 30 november 1978, *Arr.Cass.* 1978-1979, 372; Cass. 6 januari 2010, P.09.1152.F *Arr.Cass.* 2010, 19; Cass. 26 september 2012, P.12.0512.F, *VAV* 2012, 402; Cass. 5 juni 2020, C.19.0396.F *TBBR* 2022, 338; RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954, 182; DALCQ R.O., *Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation*, Larcier, 1962, 295; BEERNAERT S., ‘Het belang als ontvankelijkheidsvereiste bij de gewone rechter, de Raad van State en het Arbitragehof’, *Pe-B* 2000, (155) 162; CORNELIS L. en VUILLARD I., ‘Le dommage’ in FAGNART J. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, 2000, Dossier 10, (3) 18; VAN OEVELEN A., JOCQUÉ G., PERSYN C. e.a., ‘Onrechtmatige daad: schade en schadeloosstelling (1993-2006)’, *TPR* 2007, (933) 957; DURANT I., ‘Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité’ in STIJNS S. en WÉRY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, (53) 78; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 97.

¹⁸⁵ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 855.

¹⁸⁶ Cass. 6 januari 2010, P.09.1152.F, *Arr.Cass.* 2010, 19; SCHUERMANS L., VAN OEVELEN A., PERSYN C. e.a., ‘Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad, schade en schadeloosstelling (1983–1992)’, *TPR* 1994, (851) 859.

¹⁸⁷ MvT wetsvoorstel Boek 6 BW, *Parl. St.* Kamer 2022-23, nr. 3213/001, 136; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 842.

¹⁸⁸ SIMOENS D., *Buitencontractuele aansprakelijkheid Beginselen van Belgisch Privaatrecht, II, Schade en schadeloosstelling*, Story Scientia, 1999, 51; SIMOENS D., ‘Evaluatie van arbeidsongeschiktheid bij mentale, psychische of neurologische stoornissen’, *TSR* 2003, (23) 29-30.

schadeveroorzakende gebeurtenis zich niet had voorgedaan.¹⁸⁹ Hierdoor kan ook nooit met volledige zekerheid worden bepaald of er daadwerkelijk een verschil bestaat met de huidige belangenpositie en dus evenmin of er werkelijk een verlies is opgetreden.¹⁹⁰

Bij morele schade wordt deze onzekerheid nog duidelijker: men kan immers nooit met zekerheid de innerlijke belevingswereld of gevoelens van een ander vaststellen. De rechter moet dus noodzakelijkerwijs werken met een juridische fictie om te bepalen wanneer een voordeel als verloren kan worden beschouwd. De wet vereist in dat verband geen absolute zekerheid, maar wel een gerechtelijke zekerheid van het verlies. Schade wordt als zeker of werkelijk beschouwd wanneer zij in zo hoge mate waarschijnlijk is dat de rechter niet meer ernstig aan het tegendeel moet denken, ook al is dit theoretisch nog mogelijk.¹⁹¹ Bij die beoordeling mag de rechter rekening houden met de gewone loop van de gebeurtenissen.¹⁹²

Daaruit volgt dat het vermeende verlies niet louter hypothetisch mag zijn.¹⁹³ Het mag niet steunen op zuivere veronderstellingen of speculaties.¹⁹⁴ Hoewel elk verlies in essentie hypothetisch blijft, kan het ene verlies wel opmerkelijk waarschijnlijker zijn dan het andere. De hypothetische belangenpositie van een persoon, en in het kader van morele schade ook diens huidige belangenpositie, kan in bepaalde omstandigheden met grotere graad van waarschijnlijkheid worden vastgesteld dan in anderen.¹⁹⁵

Niettemin is zekere schade niet hetzelfde als actuele schade. De rechtspraak aanvaardt dat ook toekomstige schade als zekere schade kan gelden, wanneer het bestaan ervan voldoende vaststaat.¹⁹⁶ Zo benadrukt het Hof van Cassatie dat de rechter een schadevergoeding kan toekennen voor toekomstige schade, op voorwaarde dat de oorzaak daarvan op het moment van de uitspraak vaststaat en de rechtbank de schade kan begroten die daar noodzakelijk uit zal volgen. Het Hof benadrukt daarbij dat het zekere

¹⁸⁹ CORNELIS L., 'Werkelijkheids- en zekerheidsgehalte van schade en schadeherstel' in VAN DEN BOSSCHE M. (ed.), *De indicatieve tabel. Een praktisch werkinstrument voor de evaluatie van menselijke schade*, Larcier, 2001, (21) 29-30; CORNELIS L., 'Over samenloop, schade en overbodig causaal verband: roemloos aansprakelijkheidsrecht (partim)', *TBH* 2013, (989) 999-1000.

¹⁹⁰ SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 99-101.

¹⁹¹ RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954, 159; RONSE J., DE WILDE L., CLAEYS A. e.a., *Schade en schadeloosstelling in APR*, Story Scientia, 1988, 76.

¹⁹² RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954, 158; SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 101.

¹⁹³ Cass. 29 oktober 1981, *Arr.Cass.* 1981-1982, 315; DALCQ R.O., *Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation*, Larcier, 1962, 255; LIERMAN S., 'Het "voorzorgsbeginsel" en zijn invloed op gezondheidsbescherming en aansprakelijkheid', *RW* 2001-2002, (865) 876; DURANT I., 'Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité' in STIJNS S. en WÉRY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, (53) 87-88; VAN OMMESLAGHE P., *Les obligations De Page. Traité de droit civil Belge, II, Sources des obligations*, Bruylant, 2013, 1550; BOCKEN H., BOONE I. en KRUIHOF M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, die Keure, 2014, 46.

¹⁹⁴ Cass. 28 oktober 1942, *Pas.* 1942, 261; Cass. 13 september 1983, 7978, *Arr.Cass.* 1983-84, 30; Cass. 28 maart 1990, *JT* 1990, 452; BOCKEN H., BOONE I. en KRUIHOF M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, die Keure, 2014, 47.

¹⁹⁵ SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 101-103.

¹⁹⁶ JOCQUE G., 'Tijdsverloop en schadevergoeding', *TPR* 2016, (1375) 1409; JOCQUE G., *Het buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht. Van oud naar nieuw*, die Keure, 2024, 126-127.

karakter van de schade een feitelijke beoordeling vormt die tot de appreciatie van de rechter behoort.¹⁹⁷

§4. Aanzienlijke schade?

Soms wordt in de rechtsleer een aanvullende voorwaarde naar voren geschoven om schade voor schadeloosstelling in aanmerking te laten komen: enkel aanzienlijke (morele) schade zou vergoedbaar zijn.¹⁹⁸ Dit impliceert dat slechts schade die een bepaalde minimale ernst of omvang bereikt, recht zou geven op compensatie. Voor materiële schade lijkt zo'n benadering op het eerste gezicht denkbaar, aangezien deze schade in geld kan worden uitgedrukt. Een minimumdrempel zou dan in theorie kunnen worden vastgelegd. Zoals eerder uiteengezet, betekent de geldelijke kwantificeerbaarheid van materiële schade echter niet dat deze waardering altijd eenvoudig of objectief is, waardoor zo'n drempel in de praktijk problematisch blijft.¹⁹⁹

Bij morele schade is een dergelijke drempel nog moeilijker te hanteren. Morele schade laat zich per definitie niet rechtstreeks in geld uitdrukken. Men kan hoogstens werken met schalen om de intensiteit van negatieve gevoelens te objectiveren, om vervolgens via een drempelwaarde te bepalen vanaf wanneer de schade "aanzienlijk" zou zijn. Maar zoals hoger reeds werd opgemerkt, is het bepalen van de omvang van morele schade bijzonder complex en slechts zeer relatief benaderbaar.²⁰⁰

Om die reden wordt in België terecht aanvaard dat elke schade, hoe beperkt ook, voor vergoeding in aanmerking komt.²⁰¹ Er bestaat geen algemene vereiste dat schade een zekere ernst of omvang moet bereiken om vergoedbaar te zijn. Het volstaat dat zij voldoet aan de klassieke voorwaarden.²⁰²

§5. Voorbeschiktheid

Het ontstaan en de ernst van morele schade zijn steeds nauw verbonden met de persoonlijke psychische constitutie van het slachtoffer. Mensen verschillen sterk in hun emotionele draagkracht, gevoeligheid en manier van beleven van ingrijpende gebeurtenissen. Omdat deze innerlijke gevoelswereld per individu varieert, impliceert een vergoeding van morele schade noodzakelijk dat de persoonlijke predispositie van de

¹⁹⁷ Cass. 3 januari 2018, P.17.0976.F; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 842-843.

¹⁹⁸ ANDRÉ R., *La réparation du dommage moral*, Dugardin & Persoons, 96-97; TERCIER P., 'Les préjudices extra-patrimoniaux. Principes et normes de la réparation', *De Verz.* 1981, (5) 17; KRUIHOF R., 'De vergoeding van extra-patrimoniale schade bij inbreuk op andermans lichamelijke integriteit', *De Verz.* 1985, (349) 368; SAMOY I. en VANDENBUSSCHE W., 'Angstschade: sleutel voor de toekomst of doos van pandora?' in KRUIHOF M. (ed.), *Inzichten in actueel aansprakelijkheidsrecht en verzekeringsrecht. ICAV II*, Intersentia, 2018, (207) 234; KRUIHOF R., 'De vergoeding van extra-patrimoniale schade bij inbreuk op andermans lichamelijke integriteit', *De Verz.* 1985, (349) 367, vn. 66; VANDENBUSSCHE W., 'Bagatelschade', *RW* 2017-2018, (322) 322.

¹⁹⁹ SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 104.

²⁰⁰ *Ibid.*

²⁰¹ Cass. 30 maart 1994, P.93.1674.F, *Arr.Cass.* 1994, 340; DIRIX E., *Het begrip schade*, Kluwer, 1984, 28; RONSE J., DE WILDE L., CLAEYS A. e.a., *Schade en schadeloosstelling in APR*, Story Scientia, 1988, 67; DURANT I., 'La réparation dite intégrale du dommage' in DUBUISSON B. en JOURDAIN P. (eds.), *Le dommage et sa réparation dans la responsabilité contractuelle et extracontractuelle*, Bruylant, 2015, (441) 448.

²⁰² SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 104.

benadeelde wordt toegerekend aan de aansprakelijke partij. Reeds onder het oude aansprakelijkheidsrecht werd erkend dat de eigen kwetsbaarheid of voorbeschiktheid van het slachtoffer, ook wanneer deze mede aan de schade heeft bijgedragen, de aansprakelijkheid niet opheft.²⁰³ Deze benadering werd expliciet bevestigd in het nieuwe Boek 6 BW. Artikel 6.29, eerste lid, bepaalt uitdrukkelijk dat: “*De benadeelde die een voorbeschiktheid tot schade vertoont, recht heeft op integrale schadeloosstelling voor zijn schade, ook al is deze voorbeschiktheid één van de oorzaken ervan.*” De wetgever benadrukt hiermee dat de dader het slachtoffer moet nemen zoals hij is en dat ook meer verstrekken of intenser beleefde morele schade integraal moet worden vergoed wanneer het schadeveroorzakend gedrag daartoe aanleiding geeft.²⁰⁴

(b) Moreel leed van de vader bij abortus

Verschillende studies wijzen erop dat ook mannen, net als vrouwen, ambivalente gevoelens ervaren in de context van een zwangerschapsafbreking.²⁰⁵ Enerzijds wordt de beslissing vaak beleefd als een emotioneel conflict, waarbij mannen worstelen met het gevoel slechts in beperkte mate invloed te hebben op de uiteindelijke keuze. Wetenschappelijk onderzoek van de voorbije vijf decennia bevestigt dat een abortus aanzienlijke psychologische gevolgen kan hebben voor de betrokken mannen, zelfs wanneer zij de beslissing van hun partner steunen. Studies documenteren depressie, woede, machteloosheid, relationele spanningen, gevoelens van ontmanning en een intens ervaren eenzaamheid.²⁰⁶

Volgens NIXON²⁰⁷ manifesteert dit emotionele lijden zich doorgaans vertraagd in vergelijking met vrouwen. Mannen hebben immers vaak de indruk dat van hen wordt verwacht dat zij een ondersteunende rol opnemen en hun eigen gevoelens op de achtergrond plaatsen. Hierdoor wordt de verwerking uitgesteld, wat kan leiden tot langdurige psychische gevolgen. Evoluerend empirisch onderzoek toont tevens aan dat mannen de abortuservaring regelmatig omschrijven als *distressing* en *difficult*, waarbij zij nadien blijvende en verontrustende gedachten rapporteren.²⁰⁸ Deze bevindingen worden bevestigd in zowel nationale als internationale studies.²⁰⁹ Typische gevoelens die hierbij

²⁰³ Cass. 13 oktober 1981, *Arr.Cass.* 1981-1982, 222; VANDENBERGHE H., ‘Overzicht van rechtspraak. Inbreuk op de algemene zorgvuldigheidsnorm. De beoordeling in abstracto’, *TPR* 2010, (1749) 1861 e.v.; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 177.

²⁰⁴ SCHOLLAERT V., *Morele schade: Hoofdstuk 5 Schade die in aanmerking komt voor schadeloosstelling*, Intersentia, 2025, 104-105.

²⁰⁵ COYLE C. T., ‘Men and abortion: a review of empirical reports concerning the impact of abortion on men’, *The Internet Journal of Mental Health* 2006, (2) 3; FLUGSTAD K., Decision-making in abortion: men’s experiences, Doctoral dissertation Pacific University 2001; KERO A. en LALOS A., ‘Reactions and reflections in men, 4 and 12 months post-abortion’, *Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology* 2004/25(2), (135) 135–143.

²⁰⁶ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 647-648.

²⁰⁷ NIXON J.P., ‘The other half of the story: Men and abortion’, *US Catholic*, 2005, (12) 12-17.

²⁰⁸ APART, ‘Men & Abortion: The Effects of Abortion on Men’, APART, <https://www.standapart.org/admin/uploads/file/men-and-abortion-table-of-studies-rev-jan-2023.pdf> (geraadpleegd op 23/11/2025).

²⁰⁹ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 649.

naar voren komen, zijn verdriet en verlies, maar ook schuld, woede, angst en hulpeloosheid.

Voor sommige mannen kan de abortus bovendien leiden tot verwarring over hun identiteit of rol binnen de relatie, omdat zij dit ervaren als een aantasting van hun mannelijkheid.²¹⁰ Bepaalde onderzoeken suggereren daarnaast ook dat het meemaken van een abortus een traumatische ervaring kan zijn voor mannen.²¹¹ Ondanks deze vaststellingen krijgt de positie van mannen in het maatschappelijke en politieke abortusdebat nauwelijks aandacht, waardoor hun emotionele ervaringen grotendeels onbesproken blijven.

Deze bevindingen sluiten aan bij breder onderzoek naar rouw na een miskraam of doodgeboorte, waaruit blijkt dat mannen eveneens rouwen om het verlies van een potentieel kind. Veel mannen ervaren niet alleen verdriet om het kind dat er niet zal zijn, maar ook om de impact die het verlies heeft op hun relatie, die volgens hen vaak ingrijpend verandert.²¹² Die dynamiek kan zich ook voordoen in de context van een zwangerschapsafbreking. Sommige mannen vormen al vroeg een emotionele band met het ongeboren kind en kijken uit naar het ouderschap. Wanneer partners verschillende verwachtingen of verlangens hebben rond het krijgen van kinderen, kan dat de relatie onder aanzienlijke druk zetten. In het onderzoek van KERO en LALOS²¹³ gaven negen van de zesentwintig ondervraagde mannen aan dat zij rouw ervoeren. Eén van hen zocht zelfs professionele hulp om hiermee om te gaan. Opvallend in deze studies is dat mannen zich vaak weinig erkend voelen in hun emoties. Verdriet bij vrouwen wordt sociaal veel sneller verwacht en herkend, terwijl het rouwproces van mannen minder zichtbaar is en daardoor soms miskend wordt.²¹⁴

Net zoals vrouwen een moreel legitiem belang kunnen hebben om hun leven en carrière vorm te geven, kunnen mannen een even legitiem verlangen koesteren om vader te worden.²¹⁵ Dat belang kan vanzelfsprekend nooit opwegen tegen of ingrijpen in de lichamelijke autonomie van de vrouw, maar het verdient wel erkenning als moreel relevante factor. Het mag niet volledig uit beeld verdwijnen louter omdat de uiteindelijke beslissing bij de vrouw ligt.²¹⁶

²¹⁰ COYLE C.T. en RUE V.M., 'Men's perceptions concerning disclosure of a partner's abortion: implications for counseling', *The European Journal of Counselling Psychology* 2015, (159) 159-173.

²¹¹ HOLMES M.C., 'Reconsidering a "woman's issue": psychotherapy and one man's post abortion experiences', *American Journal of Psychotherapy* 2004, (103) 103-115; LAUZON P., ROGER-ACHIM D., ACHIM A. en BOYER R., 'Emotional distress among couples involved in first-trimester induced abortions', *Canadian Family Physician* 2000, (2033) 2033-2040; ROBSON F.M., "Yes! – A chance to tell my side of the story": A case study of a male partner undergoing termination of pregnancy for foetal abnormality', *Journal of Health Psychology* 2002, (2183) 2183-2193.

²¹² MCCREIGHT B. S., 'A grief ignored: narratives of pregnancy loss from a male perspective', *Sociology of Health & Illness* 2004/26(3), (326) 337.

²¹³ KERO A. en LALOS A., 'Reactions and reflections in men, 4 and 12 months post-abortion', *Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology* 2004/25(2), (135) 135–143.

²¹⁴ MCCREIGHT B. S., 'A grief ignored: narratives of pregnancy loss from a male perspective', *Sociology of Health & Illness* 2004/26(3), (326) 342; BERNAERT J., Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet-medische redenen – een kwalitatief onderzoek, masterproef UGENT, 2016, 42-43, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.

²¹⁵ HARRIS G.W., 'Fathers and Fetuses', *Ethics* 1986/96(3), (594) 594–603.

²¹⁶ BERNAERT J., Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet-medische redenen – een kwalitatief onderzoek, masterproef UGENT, 2016, 39, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.

Sommige rechtspraak erkent indirect dat beslissingen over voortplanting binnen relaties moreel en emotioneel bijzonder zwaar kunnen doorwegen. Zo oordeelde het Hof van Cassatie onder het oude echtscheidingsrecht dat de ongerechtvaardigde weigering van een echtgenoot om kinderen te krijgen, ondanks de herhaalde wens van de andere partner, een grove belediging kan vormen.²¹⁷ Enkel objectieve redenen, zoals het risico op een ernstige genetische aandoening, kunnen die weigering rechtvaardigen. Het Hof liet daarbij uitdrukkelijk open wat geldt wanneer de echtgenoten bij het sluiten van het huwelijk zijn overeengekomen dat hun huwelijk kinderloos zou blijven. Door die vraag in het midden te laten, erkende het Hof impliciet de geldigheid van dergelijke afspraken. Er bestaat echter nog geen gepubliceerde rechtspraak over de gevolgen wanneer één van de echtgenoten later op die afspraak terugkomt of ze schendt, bijvoorbeeld door zonder overleg te stoppen met anticonceptie. Bij het ontbreken van zo'n overeenkomst legt de bijstandsplicht de echtgenoten op om fundamentele beslissingen omtrent het ouderschap in onderling overleg te nemen.²¹⁸ Hoewel deze rechtspraak geen toepassing vindt in abortuscontext, illustreert zij wel dat keuzes rond voortplanting een aanzienlijk gewicht hebben binnen familiale relaties.

(c) Maakt het morele leed van de vader schade uit?

Wanneer men dit juridisch kader toepast op het morele leed van een vader die niet werd geïnformeerd over een abortus, rijst de vraag of zijn verdriet kwalificeert als een verloren, rechtmatig voordeel in de zin van de schadeleer. Vooreerst doorstaat dit moreel leed zonder moeite de toets van de rechtmatigheid: het gestelde verlies betreft een rechtmatig belang, dat niet is ontstaan uit een situatie die strijdig is met de wet, de openbare orde of de goede zeden. Daarnaast is de schade strikt persoonlijk, aangezien het de man zelf is die dit verlies ervaart. De schade is aan hem eigen.

Complexer ligt de vraag of de schade als “zeker” kan worden aangemerkt. In absolute zin laat zich immers nooit met zekerheid vaststellen dat een bepaald voordeel daadwerkelijk verloren is gegaan, omdat men nooit met zekerheid de innerlijke belevingswereld of gevoelens van een ander kan vaststellen. De wet vereist echter geen absolute zekerheid, maar een gerechtelijke zekerheid. Schade wordt als zeker of werkelijk beschouwd wanneer zij in zo'n hoge mate waarschijnlijk is dat de rechter niet meer ernstig aan het tegendeel moet denken, ook al is dit theoretisch nog mogelijk. De rechter zal de zekerheid van de schade *in concreto* moeten vaststellen. Het lijkt mij dan ook niet uitgesloten dat in bepaalde omstandigheden het moreel leed van de vader aan deze drempel voldoet.

Het criterium van de aanzienlijke schade vereist nauwelijks bespreking, aangezien in het Belgische recht geldt dat elke schade, hoe gering ook, in beginsel voor vergoeding in aanmerking komt. Evenmin roept de voorbeschiktheid bijzondere moeilijkheden op. De dader moet het slachtoffer nemen zoals hij is. Dit impliceert dat ook meer uitgesproken of intens beleefde vormen van morele schade volledig moeten worden vergoed wanneer het schadeveroorzakend gedrag aanleiding geeft tot een dergelijke verergerde schadebeleving.

²¹⁷ Cass. 14 december 2001, *Arr.Cass.* 2001, 2200.

²¹⁸ SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context – Hoofdstuk 9: Echtgenoten*, Intersentia, 2023, 331.

Belangrijk is evenwel te benadrukken dat niet elk gevoel van psychisch onbehagen als een juridisch relevante vorm van schade kan worden aangemerkt. Een zekere mate van verdriet, spanning of ontreddeiding geldt als een normaal, menselijk reactiepatroon en vormt op zichzelf geen vergoedbare schadepost. Psychische schade ontstaat pas wanneer deze reacties een zodanige intensiteit of duur bereiken dat de geestelijke gezondheidstoestand van het slachtoffer daadwerkelijk wordt ontwricht. Richtinggevend is daarbij in welke mate het slachtoffer nadien nog in staat is om normaal te functioneren binnen zijn sociale, familiale en professionele leven.²¹⁹ De bewijsregels van Boek 8 BW zijn hierbij van toepassing, zodat de bewijslast in beginsel op de eiser rust en het bewijs vrij kan worden geleverd. Het aantonen van dit soort schade is echter niet vanzelfsprekend: de wijze waarop individuen emotionele gebeurtenissen verwerken, verschilt immers sterk en niet elke vorm van ongemak of tijdelijke ontregeling overstijgt de drempel van normale menselijke gevoeligheid. De feitenrechter zal daarom steeds een beoordeling *in concreto* moeten maken, afgestemd op de specifieke omstandigheden en de individuele beleving van het slachtoffer.²²⁰

4. Causaal verband

Het causaal verband tussen een fout of een andere aansprakelijkheidsgrond en de schade vormt de derde voorwaarde voor het ontstaan van buitencontractuele aansprakelijkheid. Zonder het bestaan van een causaal verband bestaat er in beginsel geen aansprakelijkheid.²²¹ In België wordt de equivalentietheorie gehanteerd als causaliteitsleer. Volgens deze theorie worden alle gedragingen die een noodzakelijke voorwaarde vormen voor het schadegeval als oorzaak beschouwd.²²² Deze voorwaarden worden als gelijkwaardig erkend: elke voorwaarde wordt geacht de schade op een gelijkwaardige wijze te hebben veroorzaakt. Dit houdt in dat elke schakel in de causaliteitsketen, of elke persoon wiens gedrag of hoedanigheid tot het schadegeval heeft bijgedragen, voor de volledige schade kan worden aangesproken, los van de interne verdeling tussen de betrokken schadeverwekkers.²²³ De wetgever heeft ervoor gekozen om in Boek 6 een wettelijke definitie van het causaal verband op te nemen, in art. 6.18, §1, lid 1 BW: “*Een tot aansprakelijkheid leidend feit is oorzaak van de schade indien het een noodzakelijke voorwaarde is voor deze laatste. Een feit is een noodzakelijke voorwaarde voor de schade indien de schade zich zonder dit feit, in de concrete omstandigheden die bestonden ten tijde van het schadegeval, niet zou hebben voorgedaan zoals deze zich heeft voorgedaan.*” Echter nuanceren VANSWEEVELT en WEYTS wel dat geen enkele causaliteitsleer de diversiteit van de Belgische rechtsleer kan verklaren. Evenmin kan één enkele causaliteitsleer voor alle causaliteitsproblemen en casussen een bevredigend

²¹⁹ DE KEZEL E., *Asbest, gezondheid en veiligheid. Ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2018, 359-360.

²²⁰ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 1086.

²²¹ Cass. 22 juli 1949, Arr.Verbr. 1949, 493 en Pas. 1949, I, 565; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 1091.

²²² DE PAGE H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, Larcier Intersentia, 962.

²²³ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 1093.

resultaat bieden. Daarom zullen er altijd uitzonderingen of nuances op de regel noodzakelijk zijn.²²⁴

Wanneer het morele leed van de man wordt beoordeeld naar het vereiste van causaal verband, kan worden vastgesteld dat dit verdriet rechtstreeks voortvloeit uit het feit dat de zwangerschap werd beëindigd zonder zijn medeweten. Zonder deze ingreep én zonder het ontbreken van informatie daarover, zou het gestelde verlies zich niet in dezelfde vorm hebben voorgedaan. Het morele leed kan daarmee *in concreto* worden beschouwd als een gevolg dat in de zin van de equivalentietheorie aan het schadeveroorzakend feit kan worden toegerekend, zodat ook aan de voorwaarde van causaliteit is voldaan.

5. Toepassing: Aanspraak van de vader op morele schadevergoeding

Hoewel Boek 6 BW een algemene omschrijving geeft van het begrip schade en van de voorwaarden waaraan schade moet beantwoorden, worden bepaalde vormen van immateriële schade niet uitdrukkelijk vermeld, zoals angstschade. Dat geldt niet alleen voor angstschade, maar evenzeer voor het moreel leed dat een vader kan ervaren wanneer de zwangere vrouw zonder zijn medeweten een abortus ondergaat. Noch Boek 6 BW, noch de Indicatieve Tabel 2024 bevatten een afzonderlijke categorie waarin deze schadeposten worden benoemd. Dit betekent echter geenszins dat zij om die reden van meet af aan van vergoeding zouden zijn uitgesloten.²²⁵

De evolutie van de angstschade in de rechtspraak toont immers aan dat, ondanks het ontbreken van een specifieke wettelijke regeling, de rechtspraak deze schadevorm geleidelijk toch heeft erkend. Volgens VANSWEEVELT en WEYTS vormt de afwezigheid van een aparte wettelijke bepaling geen obstakel en is die zelfs niet nodig.²²⁶ Het aansprakelijkheidsrecht moet volgens hen “sec” worden beoordeeld: zodra het wettelijke schadebegrip en de toepasselijke voorwaarden vastliggen, moet elke gestelde schade, ook nieuwe of atypische vormen, daaraan worden getoetst. Boek 6 BW maakt bovendien geen ranking tussen verschillende belangen: het bepaalt niet welke belangen wél en welke géén bescherming verdienen. In beginsel komt dus elke vorm van schade in aanmerking voor vergoeding, mits de vereisten vervuld zijn.²²⁷

Vanuit dat perspectief bestaat er geen enkele juridische reden om een vordering tot vergoeding van het morele leed van de vader principieel uit te sluiten. De vraag is niet óf deze schade als categorie bestaat, maar of de betrokkene erin slaagt de toepassingsvoorwaarden van aansprakelijkheid te bewijzen, net zoals bij elke andere schadepost. Indien de vader erin slaagt om schade, fout en een causaal verband aan te tonen, dan moet de rechter zijn vordering honoreren.²²⁸

²²⁴ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 1105.

²²⁵ *Ibid.*, 1084.

²²⁶ *Ibid.*

²²⁷ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 827.

²²⁸ *Ibid.*, 1086.

6. Begroting morele schadevergoeding

De begroting van morele schade vormt één van de meest delicate oefeningen binnen het aansprakelijkheidsrecht.²²⁹ Waar vermogensschade in beginsel objectiveerbaar en berekenbaar is, verzet morele schade zich per definitie tegen exacte becijfering. Toch geldt ook hier het fundamentele principe van de integrale vergoeding: de benadeelde moet, voor zover mogelijk, worden teruggeplaatst in de toestand waarin hij zich zonder het schadeverwekkende feit zou hebben bevonden. In de praktijk gebeurt dit doorgaans via een geldelijke compensatie, die onvermijdelijk slechts een substituut biedt voor het ondergane leed.²³⁰ Herstel in natura heeft voorrang wanneer dit mogelijk is.²³¹

In art. 6.3, §1, tweede lid BW verduidelijkt de wetgever vervolgens expliciet de doelstelling van de vergoeding van extra-patrimoniale schade: het gaat niet om een exact equivalent, maar om een billijke en passende compensatie. De parlementaire voorbereiding benadrukt dat een forfaitaire geldsom nooit een exacte tegenwaarde kan vormen van morele schade. Daarom wordt doelbewust gekozen voor woorden die ruimte laten voor rechterlijke appreciatie.²³²

Deze keuze weerspiegelt het streven naar evenwicht. Enerzijds erkent de wetgever dat volledige vergoeding van extra-patrimoniale schade vaak onmogelijk is. Anderzijds wil men vermijden dat de rechter terugvalt op louter symbolische bedragen. De feitenrechter wordt expliciet aangespoord om *in concreto* te onderzoeken welke vergoeding het meest recht doet aan het geleden leed. Die redenering sluit perfect aan bij het arrest van het Grondwettelijk Hof van 21 januari 2016, waarin een gelijkaardige redenering wordt gevolgd.²³³ Ook de Indicatieve Tabel 2024 volgt dit principe: voor overlijdensschade wordt niet langer met één vast bedrag gewerkt, maar met een vork van forfaitaire bedragen, afgestemd op de vermoedelijke intensiteit van de affectieve band en de concrete omstandigheden.²³⁴

(a) Geldelijke compensatie

Een belangrijk knelpunt bij de compensatie in geld is het vastleggen van de omvang van het toe te kennen bedrag. De regel van het integrale herstel kan hier niet worden toegepast, aangezien het niet om herstel maar om de compensatie van (morele) schade gaat. Desondanks wordt in de rechtsleer benadrukt dat de hoogte van de compensatoire vergoeding in verhouding moet staan tot de ernst van het geleden morele leed.²³⁵ Hoe

²²⁹ *Ibid.*, 7.

²³⁰ *Ibid.*, 8-9.

²³¹ Cass. 26 november 2021, *JT* 2022, 206, concl. INGHELS B. en noot WERY P., *RGAR* 2022, nr. 15858, concl. INGHELS B. en noot VAN DE VOORDE J., en *TBBR* 2023, 424, noot DE REY S.; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 9.

²³² MvT wetsvoorstel Boek 6 BW, *Parl.St.* Kamer 2022-23, nr 3213/001, 147-148.

²³³ GwH 21 januari 2016, nr. 7/2016, *BS* 17 maart 2016 (ed. 2) (uittreksel), 18.250, *For.ass.* 2016, afl. 168, 194, noot LAFFINEUR J., *RGAR* 2016, nr. 15304, *RW* 2016-17, 1377, noot SOMERS S., *TBBR* 2017, afl. 4, 257, noot GILLAERTS P., *TMR* 2016, afl. 3, 327, noot CARETTE A., *T.Gem.* 2016, afl. 2, 163, noot GORIS J.

²³⁴ VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 914-915.

²³⁵ RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954, 416; DALCQ R.O., *Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation*, Larcier, 1962, 456.

zwaarder het getroffen slachtoffer lijdt, hoe groter de vergoeding.²³⁶ Toch ontbreekt een wettelijke maatstaf of objectieve eenheid die toelaat de omvang van morele schade in cijfers om te zetten.²³⁷ Morele schade is per definitie niet in geld uitdrukbaar en daarom bestaat er geen “juist” bedrag, slechts een meer of minder passende benadering.²³⁸

De Indicatieve Tabel biedt een gedeeltelijke oplossing door richtbedragen aan te reiken voor bepaalde schadeposten.²³⁹ Deze bedragen zijn gebaseerd op de rechtspraak van 2020 tot 2024 en kunnen worden aangepast aan de omstandigheden van de zaak.²⁴⁰ Voor overlijdensschade geldt bijvoorbeeld een vork tussen vijftienduizend en vijfenveertigduizend euro voor ouders en kinderen. Indien men deze logica analoog zou toepassen op de morele schade van de vader in geval van een abortus zonder medeweten, lijkt het realistisch dat de bedragen substantieel lager liggen. De vader heeft immers nooit een daadwerkelijke band met het potentiële kind gehad. De concrete invulling blijft echter aan de rechter, die steeds kan afwijken van de tabel, met het blijvende risico op rechterlijke willekeur.²⁴¹

Wanneer de omvang van de schade op geen enkele andere manier kan worden bepaald, kan de rechter een forfaitaire vergoeding toekennen. In dat geval wordt de vergoeding vastgesteld naar billijkheid, *ex aequo et bono*.²⁴²

(b) Compensatie in natura

Naast geld zijn er andere vormen van compensatie denkbaar voor de in het verleden geleden morele schade. De rechter kan in principe zelfs ook een geldelijke compensatie cumuleren met een compensatie anders dan in geld. Toch waarschuwt SCHOLLAERT voor de complexiteit die een dergelijke combinatie met zich meebrengt: wanneer een deel van de morele schade reeds door een alternatieve vorm van compensatie wordt opgevangen, moet dit proportioneel worden verrekend met de geldelijke vergoeding.²⁴³

§1. Rechterlijke verklaring

Een eerste, niet-geldelijke vorm van genoegdoening is de rechterlijke verklaring. Verschillende auteurs benadrukken dat het juridisch vaststellen van de rechtsverhouding tussen partijen, het bevestigen of ontkennen van een bepaalde rechtstoestand, een vorm van erkenning kan bieden die voor benadeelden bijzonder betekenisvol is.²⁴⁴ DE KEZEL

²³⁶ SCHOLLAERT V., Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade, Intersentia, 2025, 376-377.

²³⁷ RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954, 417; DALCQ R.O., *Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation*, Larcier, 1962, 456-457.

²³⁸ SCHOLLAERT V., Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade, Intersentia, 2025, 380.

²³⁹ ‘Indicatieve table 2024’, *T.Pol.* 2024, (161) 163.

²⁴⁰ DE TEMMERMAN B., ‘Begroting van schade door kapitalisatie: meer precies dan *ex aequo et bono*?’ in LECOCQ P. en DAMBRE M. (eds.), *Rechtskroniek voor de Vrede- en Politierechters 2012*, die Keure, 2012, (267) 278.

²⁴¹ SCHOLLAERT V., Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade, Intersentia, 2025, 391.

²⁴² Wetsvoorstel houdende Boek 6 ‘Buitencontractuele aansprakelijkheid’ van het Burgerlijk Wetboek, 2022-2023, 55-3213/001, 156-157; Art. 6.36, derde lid BW.

²⁴³ SCHOLLAERT V., Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade, Intersentia, 2025, 403-404.

²⁴⁴ GILLAERTS P., *De Belgische declaratoire vordering en het niet-vergoedende aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2020, 410-412.

wijst erop dat deze duidelijkheid op zichzelf al een belangrijke vorm van genoegdoening kan vormen.²⁴⁵ Toch blijft deze benadering omstreden.²⁴⁶

§2. Excuses

Compensatie in een andere vorm dan geld kan in sommige gevallen zelfs doeltreffender zijn dan een geldelijke vergoeding. Empirisch onderzoek toont aan dat personen die morele schade lijden, vooral nood hebben aan erkenning, medeleven en excuses.²⁴⁷ Excuses blijken een bijzonder krachtige erkenningsfunctie te hebben, sterker zelfs dan een geldsom.²⁴⁸ Sommige studies suggereren zelfs dat excuses een rol kunnen spelen in het herstelproces van morele schade.²⁴⁹

Het Hof van Cassatie bevestigde dit standpunt in 2021 in een zaak op basis van art. 1382 oud BW.²⁵⁰ In deze zaak had een baron ernstige reputatieschade geleden doordat hij ten onrechte werd geassocieerd met extreemrechtse bewegingen. Hij vorderde dat de Belgische Staat formele excuses zou aanbieden en deze zou publiceren. Het hof van beroep te Bergen wees deze vordering af, maar het Hof van Cassatie verbrak dat arrest: excuses kunnen wel degelijk deel uitmaken van herstel in natura, zelfs naast een geldelijke schadevergoeding.²⁵¹ Wanneer een rechter excuses oplegt, moet hij bovendien bepalen onder welke vorm deze moeten worden aangeboden: schriftelijk of mondeling, publiek of privé, digitaal of op papier,...²⁵²

²⁴⁵ DE KEZEL E., 'Juridische bescherming van niet-vermogensrechtelijke belangen. Onderzoek naar de rol van het aansprakelijkheidsrecht als instrument voor de bescherming van niet-vermogensrechtelijke belangen naar aanleiding van het 'jeffrey-arrest' van de Nederlandse Hoge Raad', *TPR*, 2003, (501) 552.

²⁴⁶ SCHOLLAERT V., *Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade*, Intersentia, 2025, 404-407.

²⁴⁷ HUVER R., VAN WEES K., AKKERMANS A. e.a., *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel I. Terreinenverkenning*, WODC, 2007, 81-82; AKKERMANS A., HULST M., CLAASSEN L. e.a., *Affectieschade. Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel II: affectieschade*, Boom Lemma, 2015, 26-27.

²⁴⁸ AKKERMANS A., HULST M., CLAASSEN L. e.a., *Affectieschade. Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel II: affectieschade*, Boom Lemma, 2015, 97-98; REINDERS FOLMER C., DESMET P. en VAN BOOM W., 'Beyond Compensation? Examining the Role of Apologies in the Restoration of Victims' Needs in Simulated Tort Cases', *Law and Human Behavior* 2019, (329) 329-341.

²⁴⁹ AKKERMANS A., UIJTENBROEK E., VAN WEES K. e.a., 'Excuses in het privaatrecht', *WPNR* 2008, (778) 780; ALLAN A., MCKILLOP D. en CARROLL R., 'Parties' Perceptions of Apologies in Resolving Equal Opportunity Complaints', *Psychiatry, Psychology and Law* 2010, (538) 547; VAN DIJCK G., 'Hebben afgedwongen excuses zin?', *NTBR* 2017, (298) 300; DE REY S., *Herstel in natura*, die Keure, 2019, 449-450; SCHOLLAERT V., *Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade*, Intersentia, 2025, 407-409.

²⁵⁰ Cass. 26 november 2021, C.20.0578.F.

²⁵¹ VAN DE VOORDE J., 'L'excuse contrainte par justice (l'amende honorable) reconnue par la Cour de cassation' (noot onder Cass. 26 november 2021), *RGAR* 2022, nr. 15851, (1) 1; DE REY S., "Excuses wegens onrechtmatige daad: een nieuwe vorm van herstel in natura" (noot onder Cass. 26 november 2021), *TBBR* 2023, (426) 426; VAN OEVELEN A., VAN REGENMORTELE A., SAMOY I. e.a., 'Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad. Schade en schadeloosstelling (2007-2021)', *TPR* 2023, (475) 547; SCHOLLAERT V., *Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade*, Intersentia, 2025, 409.

²⁵² VAN DE VOORDE J., 'L'excuse contrainte par justice (l'amende honorable) en droit de la responsabilité Belge. Recherches sur la réparation ou la satisfaction du dommage moral', *RGAR* 2019, nr. 15545, (1) 13; DE REY S., *Herstel in natura*, die Keure, 2019, 472-474.

III. Abortus in de Verenigde Staten

A. Abortus ante *Dobbs v. Jackson*

In de eerste eeuw na de oprichting van de Verenigde Staten was abortus in geen enkele staat verboden.²⁵³ De betekenis van het begrip “abortus” verschilde bovendien van de huidige interpretatie: men ging er destijds van uit dat menselijk leven pas ontstond zodra de zwangerschap “in beweging kwam” en dat een vroegtijdige beëindiging van de zwangerschap slechts betekende dat deze spontaan was “weggeslipt”. Zowel de maatschappelijke opvattingen als het gewoonterecht over abortus waren in die periode sterk verankerd in de vrouwelijke beleving van het eigen lichaam. Vanaf het einde van de negentiende eeuw veranderde deze houding echter ingrijpend. Rond 1900 was abortus in alle staten van de Verenigde Staten strafbaar, behalve wanneer de ingreep noodzakelijk was om het leven van de moeder te redden. Ondanks dit wettelijke verbod bleven abortussen in de praktijk plaatsvinden en tijdens bepaalde periodes namen de aantallen zelfs toe. Vrouwen met financiële middelen konden het land verlaten om elders een abortus te laten uitvoeren of betaalden artsen aanzienlijke sommen om de ingreep illegaal te verrichten. Minder bevoorrechte vrouwen daarentegen hadden die mogelijkheid niet en namen hun toevlucht tot zogenaamde “achterkamerabortussen”, waarbij gebruik werd gemaakt van breinaalden, kleerhangers of giftige chemicaliën. Pas in 1973 werd abortus in het hele land gelegaliseerd naar aanleiding van het baanbrekende arrest *Roe v. Wade*.²⁵⁴

Het arrest *Roe v. Wade* garandeerde vrouwen het recht om zelf te beslissen of zij al dan niet een abortus wilden ondergaan.²⁵⁵ In deze zaak vernietigde het Amerikaanse Hooggerechtshof een Texaanse wet uit 1859 die abortus in alle gevallen verbood.²⁵⁶ Het Hof oordeelde dat het grondwettelijk recht op privacy, neergelegd in het 9de en 14de Amendement, mede van toepassing was op de beslissing van een vrouw om haar zwangerschap te beëindigen.²⁵⁷ Op basis van dit arrest werd een vrouw toegelaten om een abortus te laten uitvoeren tot aan het derde trimester van de zwangerschap, of tot het moment waarop de foetus buiten de baarmoeder levensvatbaar zou zijn. Na dit stadium kon een abortus enkel worden toegestaan indien het leven of de gezondheid van de vrouw in gevaar was.

Het begrip *gezondheid van de vrouw* werd verder uitgewerkt in het arrest *Doe v. Bolton*. In dit arrest verduidelijkte het Hooggerechtshof dat deze term zowel de fysieke als de mentale gezondheid omvat.²⁵⁸ Kort na deze beslissingen begonnen wetgevers op federaal en deelstaatniveau beperkingen in te voeren op het vlak van abortus en de financiering

²⁵³ CARMON I., ‘A Brief History of Abortion Law in America’, *BILL MOYERS* 4 november 2017, <https://billmovers.com/story/history-of-abortion-law-america/> (geraadpleegd op 24/11/2025).

²⁵⁴ ZIELINSKI K., ‘The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States’, *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 54-55.

²⁵⁵ U.S. Supreme Court 22 januari 1973, *Roe v. Wade*, 93 S. Ct. 705, 732 (1973), gewijzigd door *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey*, 112 S. Ct. 2791 (1992).

²⁵⁶ U.S. Supreme Court 22 januari 1973, *Roe v. Wade*, 93 S. Ct. 705, 733 (1973), gewijzigd door *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey*, 112 S. Ct. 2791 (1992).

²⁵⁷ U.S. Supreme Court 22 januari 1973, *Roe v. Wade*, 93 S. Ct. 705, 727 (1973), gewijzigd door *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey*, 112 S. Ct. 2791 (1992).

²⁵⁸ *Summary of Roe v. Wade and Other Key Abortion Cases*, U.S. CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS 2014, <https://www.usccb.org/issues-and-action/human-life-and-dignity/abortion/upload/Summary-of-Roe-v-Wade-and-Other-Key-Abortion-Cases.pdf>. (geraadpleegd op 25/11/2025).

ervan. In de nasleep van *Roe v. Wade* keurde het Congres het zogenaamde *Hyde Amendment*²⁵⁹ goed, die het gebruik van federale middelen voor abortussen verbood, behalve in gevallen van verkrachting, incest of wanneer de zwangerschap een ernstig gevaar inhield voor het leven van de vrouw.²⁶⁰ Deze maatregel had tot gevolg dat de toegang tot abortus via *Medicaid* en andere federale gezondheidsprogramma's aanzienlijk werd beperkt.²⁶¹

Sinds de legalisering van abortus hebben verschillende Amerikaanse staten wetgeving aangenomen die de toegang van vrouwen tot abortus reguleert en in zekere mate beperkt. Dit vloeit voort uit de ruime bevoegdheden die de Amerikaanse Grondwet aan de afzonderlijke staten toekent om eigen wetgeving uit te vaardigen, ook met betrekking tot abortus. De beperkingen die in deze deelstaatwetten zijn opgenomen, hebben onder meer betrekking op vereisten inzake de kwalificaties van artsen en ziekenhuizen, maximale zwangerschapsduur, verboden op zogenaamde *partial-birth abortions*, de toegang tot publieke financiering, de dekking door particuliere verzekeringen, het recht van zorgverleners en instellingen om behandeling te weigeren, verplichte pre-abortuscounseling, wachttermijnen en ouderlijke betrokkenheid. Daardoor kan worden gesteld dat abortus in de Verenigde Staten, hoewel toen formeel legaal krachtens *Roe v. Wade*, in de praktijk vaak slechts beperkt toegankelijk was.²⁶²

Het arrest *Roe v. Wade* heeft abortus niet "uitgevonden", het zorgde er enkel voor dat vrouwen toegang kregen tot veilige en gecontroleerde abortussen. Uit de geschiedenis is dan ook gebleken dat het strafbaar stellen van abortus de praktijk niet doet verdwijnen. Toegang tot veilige en legale abortus gaat gepaard met aantoonbare fysieke, emotionele en sociale gezondheidsvoordelen.²⁶³ Het meest voor de hand liggende voordeel was het einde van een periode waarin abortus in de Verenigde Staten vaak onveilig, medisch onvolledig en levensbedreigend was, met als gevolg talloze vrouwen die gewond raakten of overleden.²⁶⁴ Bovendien kunnen artsen, zolang abortus wettelijk is toegelaten, de ingreep op een veilige en professionele wijze uitvoeren zonder dat ze moeten vrezen voor strafrechtelijke vervolging of het verlies van hun medische vergunning.²⁶⁵

²⁵⁹ U.S. Congress, Hyde Amendment, § 209 van de *Departments of Labor and Health, Education, and Welfare Appropriation Act*, Pub. L. No. 94-439, 90 Stat. 1418 (30 september 1976).

²⁶⁰ SALGANICOFF A., SOBEL L., GOMEZ I. en RAMASWAMY A., 'The Hyde Amendment and Coverage for Abortion Services Under Medicaid in the Post-Roe Era', *KFF* 14 maart 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/the-hyde-amendment-and-coverage-for-abortion-services-under-medicare-in-the-post-ro-e-era/> (geraadpleegd op 25/11/2025).

²⁶¹ ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 2022, (52) 55-56.

²⁶² *Ibid.*, 56-57.

²⁶³ PLANNED PARENTHOOD, 'Medical and Social Health Benefits Since Abortion Was Made Legal in the U.S.', *PLANNED PARENTHOOD* januari 2015, https://www.plannedparenthood.org/uploads/filer_public/eb/38/eb38bdf9-7ebb-4067-8758-13d28afald51/pp_med_soc_benefits_abortion_final_1.pdf (geraadpleegd op 24/11/2025).

²⁶⁴ *Ibid.*

²⁶⁵ ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 2022, (52) 57.

B. Abortus post *Dobbs v. Jackson*

Op 24 juni 2022 wees het Amerikaanse Hooggerechtshof het arrest *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*²⁶⁶, waarmee het het mijlpaalarrest *Roe v. Wade*²⁶⁷ uit 1973 vernietigde.²⁶⁸ Het Hof oordeelde dat de Amerikaanse Grondwet geen recht op abortus bevat. Daarbij stelde het vast dat abortus nergens expliciet in de Grondwet wordt vermeld en dat er evenmin een grond bestaat om een dergelijk recht impliciet af te leiden uit de constitutionele bepalingen. Volgens het Hof is abortus immers geen historisch verankerd recht en vormt het geen noodzakelijk onderdeel van wat in de Amerikaanse rechtstraditie wordt beschouwd als “*ordered liberty*”. De verwijdering van deze grondwettelijke waarborg betekende dat de bescherming die het recht op abortus gedurende vijftig jaar had afgebakend, wegviel. Hierdoor kunnen afzonderlijke staten voortaan zelf bepalen of zij abortus willen reguleren, beperken, bestraffen of juist beschermen.²⁶⁹

Hoewel *Dobbs v. Jackson* wel een einde maakte aan de federale grondwettelijke bescherming van het recht op abortus, heeft het Hooggerechtshof daarmee geen nationaal verbod of legalisering ingevoerd. Het Hof heeft de bevoegdheid teruggeplaatst bij de afzonderlijke staten.²⁷⁰ Twaalf staten in de Verenigde Staten handhaven op het moment van schrijven een verbod op abortus in alle stadia van de zwangerschap. Drie andere staten hebben een verbod dat ingaat na 6 weken.²⁷¹ Daartegenover staan zeven staten die geen enkele wettelijke termijn vastleggen voor het uitvoeren van een zwangerschapsafbreking. In deze staten is het dus in theorie mogelijk dat een vrouw in een vergevorderd stadium van de zwangerschap, bijvoorbeeld rond dertig weken, nog wettig kan beslissen om de zwangerschap te laten beëindigen.²⁷²

Het arrest *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, vloeide voort uit de betwisting van de *Mississippi Gestational Age Act*. Die wet verbood zwangerschapsafbreking vanaf vijftien weken zwangerschap in plaats van de tot dan toe algemeen aanvaarde grens van vierentwintig weken, wat aanleiding gaf tot de vraag of deze beperking strijdig was met de Amerikaanse (federale) Grondwet.²⁷³

Het Hooggerechtshof heeft deze stelling vertaald tot de kernvraag of de Amerikaanse (federale) Grondwet een recht op zwangerschapsafbreking waarborgt. De Verenigde Staten kennen een meervoudig constitutioneel systeem, waarin zowel de federale overheid

²⁶⁶ U.S. Supreme Court 24 juni 2022, nr. 19-1392, *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, 597 U.S. 215 (2022), https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf.

²⁶⁷ U.S. Supreme Court 22 januari 1973, nr. 70-18, *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/410/113/>.

²⁶⁸ LINDGREN Y. en LEVIT N., ‘Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights’, *Alabama Law Review* 2023/75, (355) 358.

²⁶⁹ LINDGREN Y. ‘Dobbs v Jackson Women's Health and the Post-Roe Landscape’, *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* 2022/35, (235) 235-236.

²⁷⁰ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 651; BOER K., ‘Dobbs vs. Jackson: een terugkeer naar de middeleeuwen?: Abortus in de Verenigde Staten’, *Juristenkrant* 2022/453, (11) 11.

²⁷¹ HEYLEN K., ‘Hersendode zwangere vrouw al 3 maanden aan beademing door strenge abortuswet in Georgia’, *VRT NWS* 16 mei 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/05/16/abortusverbod-in-vs-zwangere-hersendode-vrouw-moet-aan-beademin/> (geraadpleegd op 29/11/2025).

²⁷² BOER K., ‘Dobbs vs. Jackson: een terugkeer naar de middeleeuwen?: Abortus in de Verenigde Staten’, *Juristenkrant* 2022/453, (11) 11.

²⁷³ BOER K., ‘Dobbs vs. Jackson: een terugkeer naar de middeleeuwen?: Abortus in de Verenigde Staten’, *Juristenkrant* 2022/453, (11) 11.

als elke afzonderlijke staat een eigen grondwet bezit. In die zin kan men spreken van 51 grondwetten, waarbij de federale Grondwet (hierna: de Grondwet) voorrang geniet in geval van conflict. Om de centrale vraag te beantwoorden, onderzocht het Hof of de Grondwet een dergelijk recht uitdrukkelijk of impliciet bevat. Deze tweedeling vormt het vertrekpunt voor de verdere constitutionele analyse in het arrest, waarop hieronder nader wordt ingegaan.²⁷⁴

Volgens BOER kan het arrest *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization* niet worden gezien als een schending van de scheiding der machten, maar eerder als een correctie op een halve eeuw van wat zij omschrijft als “judicieel activisme”, waarbij het Hooggerechtshof ten onrechte een grondwettelijk recht op abortus heeft afgeleid. Zij benadrukt dat het Hof zorgvuldig toetst of de Grondwet een dergelijk recht expliciet of impliciet bevat, en via een historische analyse besluit dat dit niet het geval is. BOER wijst erop dat het Hof, door het vraagstuk terug te verwijzen naar de staten, een gematigde houding aanneemt en zich onthoudt van morele of medische oordelen. Tevens merkt zij op dat het Hof uitgebreid ingaat op het beginsel van *stare decisis* en bevestigt dat vroegere precedentes mogen worden herzien wanneer zij fundamenteel onjuist blijken. Tot slot benadrukt BOER dat het begrip “levensvatbaarheid” door technologische vooruitgang steeds dichterbij de conceptie komt te liggen. Recente wetenschappelijke inzichten zetten bovendien aan tot een herbezinning over de grenzen en methoden van zwangerschapsafbreking, evenals over de rechtspositie van de foetus en de juridische definitie van het begrip “persoon”.²⁷⁵

C. Positie van de vader in de Verenigde Staten

De Amerikaanse rechtsorde erkent traditioneel geen beslissingsrecht voor de man in het kader van een zwangerschapsafbreking. Dit beginsel werd al vroeg verankerd in de rechtspraak van het U.S. Supreme Court. In *Planned Parenthood of Central Missouri v. Danforth*²⁷⁶ vernietigde het Hof expliciet een wet die de toestemming van de echtgenoot vereiste. Het Hof oordeelde dat een staat de uiteindelijke beslissing over een abortus niet mag delegeren aan de echtgenoot, omdat de reproductieve autonomie van de zwangere persoon centraal staat.²⁷⁷ Deze redenering werd bevestigd in *Planned Parenthood v. Casey*²⁷⁸, waar de verplichting tot *spousal notification*, een voorafgaande meldingsplicht aan de echtgenoot, eveneens ongrondwettig werd verklaard. Het Hof benadrukte dat een dergelijke plicht een substantieel obstakel vormt en in feite een informele veto-macht creëert, wat strijdig is met de persoonlijke autonomie van de zwangere vrouw.²⁷⁹ Hoewel *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization* het grondwettelijke recht op abortus heeft

²⁷⁴ BOER K., ‘Dobbs vs. Jackson: een terugkeer naar de middeleeuwen?: Abortus in de Verenigde Staten’, *Juristenkrant* 2022/453, (11) 11.

²⁷⁵ *Ibid.*

²⁷⁶ U.S. Supreme Court, 1 July 1976, No. 74-1151, *Planned Parenthood of Central Missouri et al. v. Danforth*, *Attorney General of Missouri et al.*, 428 U.S. 52 (1976).

²⁷⁷ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 656-657.

²⁷⁸ U.S. Supreme Court, 29 June 1992, No. 91-744, *Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania v. Casey*, 505 U.S. 833, 893–894 (1992), overruled on other grounds by *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, U.S. Supreme Court, 24 June 2022, No. 19-1392, 597 U.S. 215 (2022).

²⁷⁹ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 657.

opgeheven en de regeling van abortus aan de staten heeft teruggegeven, wijzigt *Dobbs* niets aan de fundamentele positie van de man. Ook na *Dobbs* bestaat er geen federaal erkend recht voor een toekomstige vader om een abortus te verbieden, af te dwingen of voorafgaand erover te worden geïnformeerd.

Desondanks hebben mannen geprobeerd om via de rechter te voorkomen dat hun partner een abortus zou laten uitvoeren.²⁸⁰ Zo beriep een echtgenoot, kort na *Roe*, zich op een uit *Griswold v. Connecticut*²⁸¹ afgeleid fundamenteel recht om de vernietiging van “zijn kind” tegen te houden.²⁸² Het *Supreme Judicial Court* van Massachusetts verwierp dat argument echter. Volgens het hof dienen *substantive due process*-rechten als bescherming van het individu tegen overheidsinmenging en niet als een middel waarmee een burger de persoonlijke beslissingen van een ander kan dwarsbomen.²⁸³

Na *Dobbs* ontstond echter een opvallend fenomeen: sommige staten ontwikkelden nieuwe civielrechtelijke instrumenten die putatieve vaders toelaten om *ex post*, dus ná een uitgevoerde abortus, schadeclaims in te stellen. In minstens acht staten kunnen vaders een vordering wegens “*wrongful death*” instellen tegen artsen of klinieken, ook wanneer er geen relatie of erkenning bestond met de zwangere vrouw.²⁸⁴ LINDGREN interpreteert deze evolutie als een verschuiving naar *genetic entitlement*: een benadering waarbij louter genetisch vaderschap wordt gebruikt om civiele rechten te creëren, zonder dat deze aansluiten bij de klassieke ouderlijke rechten onder het familierecht.²⁸⁵

Deze ontwikkeling maakt deel uit van een bredere beweging waarin putatieve vaders steeds vaker civiele handhavingsmechanismen inzetten om abortus indirect te bestrijden. Zo rapporteerde *The Wall Street Journal* in 2025 meerdere zaken waarin mannen niet alleen artsen en klinieken, maar ook derden dagvaardden wegens de *wrongful death* van hun ongeborn kind.²⁸⁶ *The Texas Tribune* meldde bovendien dat vaders artsen in andere staten, zoals Californië, aanklagen omdat zij abortuspillen naar Texas verstuurden, waarbij zij zich beroepen op nieuwe statutaire posities om schadevergoeding te claimen.²⁸⁷

²⁸⁰ Supreme Judicial Court of Massachusetts 13 maart 1974, *Doe v. Doe*, 314 N.E.2d 128 (1974), <https://law.justia.com/cases/massachusetts/supreme-court/1974/365-mass-556-2.html>; Superior Court of New Jersey, Chancery Division 20 april 1977, *Rothenberger v. Doe*, 374 A.2d 57 (1977), <https://law.justia.com/cases/new-jersey/appellate-division-published/1977/149-n-j-super-478-0.html>; Court of Appeals of Maryland 24 januari 1983, *Hagerstown Reproductive Health Services v. Fritz*, 454 A.2d 846 (1983); Maryland Court of Special Appeals 21 september 2021, nr. C-21-CV-21-000048, *Ead v. Hagerstown Reproductive Health Services*, 2021 WL 4281310, n. 5 (2021).

²⁸¹ U.S. Supreme Court 7 juni 1965, *Griswold v. Connecticut*, 381 U.S. 479 (1965).

²⁸² Supreme Judicial Court of Massachusetts 13 maart 1974, *Doe v. Doe*, 314 N.E.2d 130 (1974), <https://law.justia.com/cases/massachusetts/supreme-court/1974/365-mass-556-2.html>.

²⁸³ Supreme Judicial Court of Massachusetts 13 maart 1974, *Doe v. Doe*, 314 N.E.2d 129 (1974), <https://law.justia.com/cases/massachusetts/supreme-court/1974/365-mass-556-2.html>; FLEMING K., ‘Wrongful Death: A Loaded Good of Fetal Personhood and Intimate Intimidation’, *Harvard Journal of Law & Gender* 2024/47, (230) 239.

²⁸⁴ LINDGREN Y., ‘Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement’, *Washington University Law Review* 2022/99, (2015) 2016.

²⁸⁵ LINDGREN Y., ‘Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement’, *Washington University Law Review* 2022/99, (2015) 2030-2032.

²⁸⁶ CALFAS J. en TIMMS M., ‘The Men Suing Over Their Partners’ Abortions’, *The Wall Street Journal* 26 augustus 2025, <https://www.wsj.com/us-news/law/the-men-suing-over-their-partners-abortion-b2e7a9ce> (geraadpleegd op 18/11/2025).

²⁸⁷ KLIBANOFF E., ‘Texas man sues California doctor in federal court, testing a new angle to crackdown on abortion pills’, *The Texas Tribune* 23 juli 2025, <https://www.texastribune.org/2025/07/23/texas-california-abortion-pill-shield-law-lawsuit/> (geraadpleegd op 18/11/2025).

Deze praktijken illustreren hoe de man in de VS weliswaar geen voorafgaand beslissings- of vetorecht heeft over een abortus, zoals bevestigd in *Danforth* en *Casey*, maar wel steeds vaker wordt gepositioneerd als actor binnen civiele handhavingsstrategieën die na de abortus worden ingezet en vaak ook derden in de sociale omgeving van de vrouw viseren. Wat *Dobbs* aldus fundamenteel heeft gewijzigd, is dat de antiabortusbeweging niet langer uitsluitend inzet op beperkingen vooraf, maar ook op civielrechtelijke instrumenten die vaders en andere private actoren *ex post* een juridische rol toekennen.²⁸⁸

Volgens LINDGREN is deze ontwikkeling te verklaren als een strategie binnen de antiabortusbeweging om via het instrumentarium van het aansprakelijkheidsrecht de reproductieve keuze van de zwangere persoon toch te ondermijnen. Niet door een direct vetorecht voor vaders, maar door hen civielrechtelijke posities toe te kennen waarmee zij een invloed of druk kunnen uitoefenen op het abortusproces.²⁸⁹ Deze instrumenten vormen geen beslissingsmacht vooraf, maar wel een potentiële juridische invloed achteraf.

Deze ontwikkeling wordt eveneens bekritiseerd door SCHLUETER. Deze auteur stelt dat de Amerikaanse rechtsorde vaders systematisch uitsluit uit het abortusproces. Tegelijk wijst zij op een fundamentele paradox. Mannen hebben geen enkele inspraak in de abortusbeslissing, maar worden wél geconfronteerd met verregaande verplichtingen zodra het kind geboren is, zoals alimentatie en ouderlijke verantwoordelijkheid. SCHLUETER analyseert daarnaast hoe nieuwe *post-Dobbs* maatregelen vaders trachten te positioneren als actoren binnen civiele handhaving, niet als beslissers vooraf. Ook zij benadrukt dat deze *ex-post* rechtsmiddelen geen constitutionele inspraak creëren, maar vooral passen binnen bredere anti-abortusstrategieën.²⁹⁰

Deze claims richten zich, zoals reeds vermeld, niet enkel tegen artsen of abortusaanbieders. In de praktijk worden ook personen uit de nabije omgeving van de vrouw gevisieerd, zoals haar moeder, vriendinnen of andere familieleden. Dat is het geval wanneer zij volgens de vader zouden hebben geassisteerd bij het verkrijgen of uitvoeren van een abortus. Een belangrijk voorbeeld is de rechtszaak waarin een Texaanse man een *wrongful-death*-vordering instelde tegen de moeder en twee vriendinnen van zijn ex-partner, omdat zij haar hielpen abortuspillen te verkrijgen.²⁹¹ Het juridische kader voor dergelijke vorderingen vloeit voort uit de zeer brede formulering van de *Texas Heartbeat Act*²⁹², die iedere persoon die een abortus uitvoert of assisteert, blootstelt aan civiele aansprakelijkheid en daarbij het begrip “assistentie” extreem ruim definieert; waaronder informeren, begeleiden, financieren of helpen bij het verkrijgen van medicatie.

²⁸⁸ LINDGREN Y. en LEVIT N., ‘Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights’, *Alabama Law Review* 2023/75, (355) 358.

²⁸⁹ LINDGREN Y., ‘The Fathers’ Veto and Fatherhood As Property’, *N.C.L. Rev.* 2022/101, (81) 124-125.

²⁹⁰ SCHLUETER L., ‘Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate’, *Liberty University Law Review* 2025/19(3), (647) 647-698.

²⁹¹ KLIBANOFF E., ‘Three Texas women are sued for wrongful death after allegedly helping friend obtain abortion medication’, *The Texas Tribune* 10 maart 2023, <https://www.texastribune.org/2023/03/10/texas-abortion-lawsuit-2/> (geraadpleegd op 18/11/2025); LINDGREN Y. en LEVIT N., ‘Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights’, *Alabama Law Review* 2023/75, (355) 358; District Court of Galveston County (Texas) 9 maart 2023, Cause No. 23-CV-0375, *Marcus A. Silva v. Jackie Noyola, Amy Carpenter (formerly known as Amy Symmank) and Aracely Garcia*, Plaintiff’s Original Petition, <https://www.courthousenews.com/wp-content/uploads/2023/03/marcus-silva-sb-8-lawsuit.pdf>.

²⁹² *Texas Heartbeat Act*, Tex. Health & Safety Code §§ 171.201–171.212 (ingevoerd bij Senate Bill 8), 1 september 2021.

Een bijkomend element dat deze klassieke doctrine bevestigt, is dat verschillende staten, ondanks de duidelijke precedenten van *Danforth* en *Casey*, toch herhaaldelijk hebben geprobeerd om de toestemming of betrokkenheid van de putatieve vader wettelijk te verankeren. Al voor *Dobbs* bestonden in de Verenigde Staten verschillende wetgevende initiatieven die een rol voor de vader probeerden te creëren. Zo vereisten sommige dat een arts de schriftelijke toestemming van de vader moest verkrijgen, terwijl andere hem toelieten een rechterlijk bevel te vragen om de abortusprocedure te blokkeren. Zo introduceerden Missouri-wetgevers in 2014 een wetsvoorstel²⁹³ dat *notarized consent* van de vader verplicht stelde alvorens een abortus kon worden uitgevoerd. In Tennessee werd een wetsontwerp²⁹⁴ ingediend die de biologische vader toeliet een injunctie te bekomen tegen de zwangere persoon indien er een *redelijke waarschijnlijkheid* bestond dat zij een abortus zou laten uitvoeren. Ook in Ohio circuleerde in de legislatuur van 2009–2010 een voorstel dat schriftelijke toestemming van de vader als vereiste instelde.²⁹⁵ In 2017 introduceerde Oklahoma een wetsvoorstel dat het “*written informed consent of the father of the baby*” verplicht maakte en vrouwen verplichtte de identiteit van de vader te onthullen.²⁹⁶ Meer recent, in januari 2022, diende New Hampshire een wetsontwerp²⁹⁷ in dat de biologische vader van een ongeborn kind in staat stelde om bij de rechtbank een verbod op de abortus te vorderen. Hoewel al deze wetten door federale rechtbanken zijn geblokkeerd of nog hangende rechtszaken kennen, illustreren ze een volgehouden wetgevende strategie. Staten die principieel gekant zijn tegen abortus blijven proberen om pre-abortieve rechten voor vaders te creëren, ondanks dat het U.S. Supreme Court consequent heeft geoordeeld dat dergelijke beslissingsmacht ongrondwettig is.²⁹⁸

Uit de analyse blijkt dat de Amerikaanse rechtsorde, zowel vóór als na *Dobbs*, geen voorafgaand beslissings-, veto- of informatierecht voor de vader erkent in het kader van een zwangerschapsafbreking. De autonomie van de zwangere persoon blijft het exclusieve uitgangspunt, zoals herhaaldelijk bevestigd in *Danforth* en *Casey*. Toch heeft *Dobbs* onrechtstreeks een nieuw speelveld geopend: verschillende staten ontwikkelen post factum civielrechtelijke mechanismen, zoals *wrongful-death-claims*, die putatieve vaders toelaten om ná de abortus juridische actie te ondernemen. Hoewel deze instrumenten geen constitutionele inspraak creëren, positioneren zij de vader steeds vaker als actor binnen civiele handhavingsstrategieën die de reproductieve keuze van de vrouw achteraf kunnen beïnvloeden.

²⁹³ H.B. 2206, 97th Gen. Assemb., 2nd Reg. Sess. (Mo. 2014) (“No abortion shall be performed or induced unless and until the father of the unborn child provides written, notarized consent to the abortion”).

²⁹⁴ S.B. 494, 112th Gen. Assemb., Reg. Sess. 2021–2022 (Tenn. 2021).

²⁹⁵ H.B. 252, 128th Gen. Assemb., 2009–2010 Reg. Sess. (Ohio 2009).

²⁹⁶ H.B. 1441, 56th Leg., 1st Sess. (Okla. 2017).

²⁹⁷ H.B. 1181, 2022 Leg., Reg. Sess. (N.H. 2022).

²⁹⁸ LINDGREN Y., ‘Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement’, *Washington University Law Review* 2022/99, (2015) 2023–2024.

D. Abortus in Texas

1. Evolutie van abortus in Texas

Sinds de historische uitspraak van *Roe v. Wade*²⁹⁹ in 1973 bleef de staat Texas één van de meest restrictieve jurisdicties binnen de Verenigde Staten op het vlak van abortus. Hoewel het arrest van het U.S. Supreme Court het recht op abortus grondwettelijk beschermde onder het recht op privacy, koos de Texaanse wetgever systematisch voor een restrictieve interpretatie van de ruimte die *Roe* toeliet. Doorheen de jaren werd een gelaagd geheel van wetgevende beperkingen opgebouwd, dat onder het mom van gezondheidsbescherming in werkelijkheid de toegang tot abortus structureel bemoeilijkte.³⁰⁰

In 2003 werd de *Texas Woman's Right to Know Act* ingevoerd, gecodificeerd als hoofdstuk 171 van de *Texas Health & Safety Code*.³⁰¹ Deze wet introduceerde verschillende barrières voor de toegang tot abortus. Zo verplichtte zij de arts om de patiënt vooraf te informeren over de abortusprocedure, mogelijke alternatieven en de ontwikkeling van het ongeboren kind. Tevens werd een wachttijd van 24 uur voorgeschreven vóór de uitvoering van de abortus en werd voorgeschreven dat bij een zwangerschapsduur van zestien weken of meer de ingreep alleen mocht plaatsvinden in een *ambulatory surgical centre* of ziekenhuis. De wet is bedoeld als geïnformeerde-toestemming-regeling, maar critici wezen erop dat deze informatie in de praktijk zwaar gepolitiseerd is en de toegang reëel bemoeilijkt.³⁰²

In 2005 voerde Texas een verbod in op abortus na 24 weken zwangerschap, en tevens werd de ouderlijke toestemming of kennisgeving verplicht gesteld voor minderjarigen die een abortus wensen. De Texas State Law Library bevestigde dat deze maatregel deel uitmaakt van het restrictieve regime. Hiermee werd de toegang aanzienlijk beperkt, vooral voor minderjarigen.³⁰³

In 2011 werd in Texas ingevoerd dat elke persoon die een abortus wenst, eerst een echografie moet ondergaan, minimaal 24 uur vóór de procedure.³⁰⁴ De arts moet het beeld tonen, het hart-slagen-geluid laten horen aan de zwangere vrouw en mondeling uitleg geven over de uitkomst. Deze verplichting cultiveert een extra wettelijke stap vóór de

²⁹⁹ U.S. Supreme Court 22 januari 1973, nr. 70-18, *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), <https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/usrep/usrep410/usrep410113/usrep410113.pdf>.

³⁰⁰ X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas>. (geraadpleegd op 1/11/2025).

³⁰¹ Texas Statutes Health and Safety code 2017: Title 2: Health, Public and health provisions; chapter 171 Abortion. <https://law.justia.com/codes/texas/2017/health-and-safety-code/title-2/subtitle-h/chapter-171/>.

³⁰² VENKATRAMAN R., 'Woman's Right to Know Act in Texas (2003)', *Embryo Project Encyclopedia* 15 juli 2021, <https://embryo.asu.edu/pages/womans-right-know-act-texas-2003?utm> (geraadpleegd op 23/10/2025); RUSSO M., 'A Woman's Right to Know: State Abortion Law and the due process fair notice requirement', *Boston College Law Review* 2024, (2547) 2547-2585; ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 2022, (52) 61.

³⁰³ X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025); ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 61.

³⁰⁴ Texas Health & Safety Code § 171.012(a)(4) (as amended by Texas House Bill 15, 82nd Legislature, 2011), *An Act relating to informed consent to an abortion*, <https://statutes.capitol.texas.gov/docs/hs/htm/hs.171.htm>

abortus, hetgeen in de literatuur wordt gezien als een extra *burden* op de toegang tot abortus.³⁰⁵

In 2017 nam Texas twee ingrijpende maatregelen die de toegang tot abortus aanzienlijk beperkten. Enerzijds verbood de staat de veiligste en meest gebruikte methode voor abortussen in het tweede trimester, waardoor artsen werden gedwongen om ofwel ongeteste, experimentele procedures te gebruiken, ofwel volledig te stoppen met het uitvoeren van tweede-trimesterabortussen. Reproductieve rechtenorganisaties betwistten deze maatregel met het argument dat deze een ongerechtvaardigde belemmering vormde van het grondwettelijk erkende recht op abortus, waarop een federale rechtbank de inwerkingtreding van de wet effectief opschortte. Anderzijds werd in datzelfde jaar een wet ingevoerd die verzekeraars verbood om abortuszorg op te nemen in standaardziektekostenverzekeringen, waardoor individuen verplicht werden een afzonderlijke verzekering af te sluiten om abortuszorg te dekken.³⁰⁶

In 2019 zette Texas deze restrictieve koers voort met de goedkeuring van twee bijkomende wetten die de reproductieve gezondheidszorg nog verder beperkten. *House Bill 16* maakte het strafbaar voor artsen om geen medische zorg te verlenen aan een foetus die levend ter wereld zou komen na een abortus.³⁰⁷ Dat scenario is in de praktijk nagenoeg onmogelijk, aangezien abortussen in Texas verboden zijn na twintig weken zwangerschap, terwijl een foetus pas rond vierentwintig weken levensvatbaar is. Daarnaast voerde de Texaanse wetgever *Senate Bill 22*³⁰⁸ in, die overheidsinstanties verbiedt om samen te werken met of financiële steun te verlenen aan abortusverleners of met hen gelieerde organisaties, zelfs wanneer deze instellingen zelf geen abortussen uitvoeren. Deze maatregel trof vooral kwetsbare gemeenschappen die afhankelijk zijn van betaalbare klinieken voor basisgezondheidszorg, zoals anticonceptie, gynaecologische onderzoeken en kankerscreenings. Daarmee illustreert de Texaanse wetgever hoe via indirecte regulering niet enkel de toegang tot abortus, maar ook de bredere reproductieve gezondheidszorg onder druk werd gezet.³⁰⁹

In 2021 nam Texas twee van de strengste abortuswetten in de Verenigde Staten aan: *Senate Bill 8* (de *Texas Heartbeat Act*)³¹⁰ en *House Bill 1280*³¹¹ (de *Human Life Protection Act*). *Senate Bill 8* verbood artsen om een abortus uit te voeren zodra embryonale

³⁰⁵ X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025); ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 61.

³⁰⁶ X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025); ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 61-62.

³⁰⁷ SUNDARAM A., 'Texas House approves "born alive" abortion bill', *The Texas Tribune* 16 april 2019, <https://www.texastribune.org/2019/04/16/born-alive-abortion-bill/> (geraadpleegd op 12/12/2025).

³⁰⁸ Senate Bill 22 (86th Leg., Reg. Sess.), 1 september 2019, Tex. Health & Safety Code §§ 171.151–171.164,

³⁰⁹ X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025); ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 62.

³¹⁰ Texas Heartbeat Act, ch. 62, 2021 Tex. Gen. Laws 1 (codified at TEX. HEALTH & SAFETY CODE ANN. §§ 171.201–212 (2021)).

³¹¹ *Human Life Protection Act*, House Bill 1280 (87th Leg., Reg. Sess.), 25 augustus 2022, Tex. Health & Safety Code §§ 170A.001–170A.007, <https://capitol.texas.gov/tlodocs/87R/billtext/html/HB01280F.htm>.

hartactiviteit kan worden gedetecteerd, doorgaans rond de zesde week van de zwangerschap, een moment waarop veel vrouwen nog niet eens weten dat ze zwanger zijn. De wet bevatte geen uitzonderingen voor gevallen van verkrachting, incest of ernstige foetale afwijkingen en kwam daardoor neer op een feitelijk totaalverbod op abortus.³¹² Wat deze regeling bijzonder maakte, was haar unieke handhavings- mechanisme: niet de staat, maar private burgers werden gemachtigd om via civiele rechtsvorderingen de wet te handhaven.³¹³ Iedereen, inclusief buitenstaanders zonder enig persoonlijk belang, kon binnen vier jaar een vordering instellen tegen wie een abortus uitvoerde, hielp bij het verkrijgen van een abortus, of dat zelfs enkel *intendeerde*. Bij succes kreeg de eiser een beloning van minimaal 10.000 dollar plus gerechtskosten, zonder het risico de proceskosten van de tegenpartij te moeten betalen bij verlies.³¹⁴ Deze zogenoemde “*bounty hunter*”-bepaling maakte de wet uitzonderlijk moeilijk aan te vechten, aangezien overheidsfunctionarissen, door hun immuniteit, niet als verweerders konden worden aangesproken in constitutionele procedures. Daardoor konden zorgverleners pas een grondwettelijke schending aanvoeren nadat zij reeds door een burger waren aangeklaagd.³¹⁵

Daarnaast voerde Texas met de *House Bill 1280*, een zogenoemde *trigger law* in die automatisch in werking trad na het arrest *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization*³¹⁶, waarmee *Roe v. Wade*³¹⁷ werd vernietigd. Deze wet verbood abortus volledig, zonder uitzonderingen voor verkrachting, incest of foetale afwijkingen. Enkel wanneer het leven van de zwangere vrouw ernstig bedreigd werd of er sprake was van een risico op blijvende lichamelijke schade, kon nog een abortus worden uitgevoerd. Overtreding werd bestraft als een misdrijf van de eerste graad, met straffen tot 99 jaar gevangenis, 100.000 dollar aan civiele boetes en intrekking van de medische vergunning van de betrokken arts.³¹⁸

Concreet is abortus in Texas sinds de inwerkingtreding van *Senate Bill 8* en de *Human Life Protection Act* in vrijwel alle omstandigheden verboden. Een abortus mag enkel nog worden uitgevoerd wanneer dit strikt noodzakelijk is om het leven van de zwangere vrouw te redden of om een ernstige en substantiële aantasting van een belangrijke lichaamsfunctie te voorkomen.³¹⁹ Deze uitzondering wordt door ziekenhuizen en artsen

³¹² X, ‘A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas’, *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025).

³¹³ KENDALL A., Planned Parenthood, ‘Is Abortion Banned in Texas Under S.B. 8?’, *Planned Parenthood* 1 september 2021, <https://www.plannedparenthood.org/blog/is-abortion-banned-in-texas-under-s-b-8> (geraadpleegd op 5/12/2025).

³¹⁴ *Ibid.*

³¹⁵ WHELAN E., ‘A Quick Primer On Litigation Over Texas Heartbeat Act’, *National Review* 30 augustus 2021, <https://www.nationalreview.com/bench-memos/a-quick-primer-on-litigation-over-texas-heartbeat-act/> (geraadpleegd op 12/12/2025); ZIELINSKI K., ‘The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States’, *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 62.

³¹⁶ Supreme Court of the United States, 24 juni 2022, nr. 19-1392, *Dobbs v. Jackson Women’s Health Organization*, 597 U.S. 215 (2022), https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf.

³¹⁷ Supreme Court of the United States, 22 januari 1973, *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113 (1973), <https://tile.loc.gov/storage-services/service/l1/usrep/usrep410/usrep410113/usrep410113.pdf>.

³¹⁸ CARUBA L. and WOLF M., ‘Before and after Roe vs. Wade: How Texans’ abortion access has fluctuated over the years’, *The Dallas Morning News* 2025, <https://interactives.dallasnews.com/2025/texas-abortion-ban-pregnancy-health-care-jeopardized/timeline-history-of-texas-abortion-restrictions/> (geraadpleegd op 6/11/2025).

³¹⁹ Texas Health & Safety Code § 170A.002 (Human Life Protection Act / House Bill 1280).

zeer restrictief toegepast, waardoor medische interventie vaak pas plaatsvindt wanneer de gezondheidstoestand van de vrouw reeds levensbedreigend is of wanneer blijvende lichamelijke schade imminent is. In alle andere gevallen, waaronder zwangerschappen die het gevolg zijn van verkrachting of incest, ernstige foetale afwijkingen of niet-levensvatbare foetussen, maar ook contraceptief falen of socio-economische omstandigheden, is abortus volledig verboden onder Texaans recht. Daarnaast blijft de “heartbeat”-regel uit *Senate Bill 8* van kracht. Daarmee is Texas uitgegroeid tot een van de meest restrictieve staten in de Verenigde Staten, waar abortus feitelijk uitsluitend nog is toegestaan bij acuut levensgevaar voor de zwangere vrouw.

2. Rechtszaken die het regime in Texas aanvochten

De nasleep van deze wetgeving leidde tot een reeks rechtszaken die de onduidelijkheid van het Texaanse abortusregime verder blootlegden. In *Zurawski v. Texas*³²⁰ daagde het *Center for Reproductive Rights* de staat Texas voor de rechter met de vraag om duidelijkheid over wat precies als een “medische noodsituatie” geldt onder de uitzonderingen van de abortusverboden. De zaak groeide uit tot een collectieve rechtsvordering van 22 eisers, waaronder 20 vrouwen die een abortus werd geweigerd ondanks levensbedreigende complicaties zoals sepsis, voortijdig gebroken vliezen en dodelijke foetale afwijkingen. Het *Hooggerechtshof van Texas* wees in mei 2024 echter alle vorderingen af en weigerde de wettelijke uitzonderingen verder te preciseren, waardoor de juridische onzekerheid voor artsen en patiënten behouden bleef.³²¹

Eén van de meest spraakmakende individuele gevallen was de zaak *Cox v. Texas*.³²² De zwangere Kate Cox kreeg de diagnose dat haar foetus leed aan meerdere ernstige aandoeningen die onverenigbaar zijn met leven. Aangezien Cox al twee keizersneden had ondergaan, bracht het verderzetten van de zwangerschap een aanzienlijk risico op baarmoederruptuur en hysterectomie met zich mee. Hoewel een rechter haar tijdelijk toestond de zwangerschap in Texas te beëindigen, stuurde Attorney General Ken Paxton een brief naar drie ziekenhuizen waarin hij hen waarschuwde voor burgerlijke en strafrechtelijke sancties als zij de ingreep zouden uitvoeren. Het *Hooggerechtshof van Texas* herriep vervolgens de beschikking, waardoor Cox gedwongen werd om Texas te verlaten om elders abortuszorg te verkrijgen.³²³

Als reactie op de toenemende kritiek keurde de Texaanse wetgever *House Bill 3058*³²⁴ goed, die artsen een verweer tegen burgerlijke aansprakelijkheid biedt wanneer zij abortuszorg verlenen bij bepaalde levensbedreigende complicaties. Daarnaast publiceerde

³²⁰ Supreme Court of Texas, 31 mei 2024, nr. 23-0629, *Zurawski v. State of Texas*, <https://reproductiverights.org/wp-content/uploads/2024/05/Zurawski-v-Texas-SCOTX-Opinion.pdf>.

³²¹ CARUBA L. and WOLF M., ‘Before and after Roe vs. Wade: How Texans’ abortion access has fluctuated over the years’, *The Dallas Morning News* 2025, <https://interactives.dallasnews.com/2025/texas-abortion-ban-pregnancy-health-care-jeopardized/timeline-history-of-texas-abortion-restrictions/> (geraadpleegd op 6/11/2025).

³²² Supreme Court of Texas, 12 november 2023, nr. 23-0994, *Cox v. Texas*, <https://www.txcourts.gov/media/1457645/230994pc.pdf>.

³²³ CARUBA L. and WOLF M., ‘Before and after Roe vs. Wade: How Texans’ abortion access has fluctuated over the years’, *The Dallas Morning News* 2025, <https://interactives.dallasnews.com/2025/texas-abortion-ban-pregnancy-health-care-jeopardized/timeline-history-of-texas-abortion-restrictions/> (geraadpleegd op 6/11/2025); CRR, ‘Fighting for Emergency Abortion Access in Texas’, *Center for Reproductive Rights* 2023, <https://reproductiverights.org/cases/cox-v-texas/cox-v-texas-case-in-depth/> (geraadpleegd op 6/11/2025).

³²⁴ *House Bill 3058*, enacted by the 88th Legislature, 1 september 2023.

de *Texas Medical Board* nieuwe richtlijnen voor artsen die onder de abortusverboden moeten werken. In lijn met het arrest van het Hooggerechtshof van Texas werd bevestigd dat patiënten niet in acuut levensgevaar hoeven te verkeren om behandeling te krijgen, maar de raad weigerde een concrete lijst van medische uitzonderingen op te stellen. Deze vage en terughoudende benadering werd door de medische gemeenschap scherp bekritiseerd omdat zij artsen in een juridisch grijze zone laat werken, met het risico op zware sancties bij elke medische beslissing.³²⁵

E. Morele schadevergoeding in de Verenigde Staten

1. Algemeen juridisch kader

Emotional distress is een juridische term die verwijst naar geestelijk leed, zoals mentale pijn, angst, verdriet of psychische ontredde, veroorzaakt door het nalatig of opzettelijk handelen van een ander. In het Amerikaanse aansprakelijkheidsrecht wordt dergelijk geestelijk leed, vaak aangeduid als *pain and suffering*, erkend als een vorm van schade waarvoor een geldelijke compensatie kan worden toegekend. In de meeste staten geldt echter de regel dat een vergoeding voor *emotional distress* slechts mogelijk is wanneer dat geestelijk leed rechtstreeks voortvloeit uit een lichamelijk letsel. *Emotional distress* kan uiteenlopende gedaanten aannemen, waaronder angststoornissen, depressieve klachten, slaapproblemen, aanhoudende vermoeidheid of zelfs veranderingen in eet- en gewichtspatroon. In het Amerikaanse aansprakelijkheidsrecht wordt *emotional distress* erkend als een vorm van niet-economische schade.³²⁶

Het verkrijgen van schadevergoeding voor emotionele schade levert in het Amerikaanse recht doorgaans geen moeilijkheden op wanneer deze wordt gevorderd in samenhang met andere vormen van schade binnen een erkende onrechtmatige daad, zoals *assault*, *battery* of lichamelijk letsel ten gevolge van nalatig handelen. In dergelijke gevallen worden de zogenoemde parasitaire schadeposten zonder discussie toegekend.³²⁷ Wanneer emotionele schade echter als een zelfstandige vordering wordt ingesteld en dus een autonome aansprakelijkheidsgrond vormt, zij het wegens nalatig dan wel intentioneel veroorzaakte emotionele schade, gelden er specifieke beperkingen.³²⁸ De terughoudendheid om een *stand-alone* vordering voor emotionele schade toe te staan, wordt traditioneel verklaard door meerdere overwegingen³²⁹: de vrees voor een exponentiële toename aan rechtszaken, de bewijsrechtelijke moeilijkheden en de problemen bij het kwantificeren van dergelijke schade, met negatieve gevolgen voor de voorspelbaarheid en gelijkheid van uitspraken, de inherente subjectiviteit van emotionele beleving³³⁰ en het feit dat een financiële

³²⁵ CARUBA L. and WOLF M., 'Before and after Roe vs. Wade: How Texans' abortion access has fluctuated over the years', *The Dallas Morning News* 2025, <https://interactives.dallasnews.com/2025/texas-abortion-ban-pregnancy-health-care-jeopardized/timeline-history-of-texas-abortion-restrictions/> (geraadpleegd op 6/11/2025).

³²⁶ MILLER R.V., 'When can you sue for emotional distress?', *Lawsuit Information Center* 16 november 2024, <https://www.lawsuit-information-center.com/when-can-you-sue-for-emotional-distress.html> (geraadpleegd op 7/12/2025).

³²⁷ DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 699-700.

³²⁸ DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 700.

³²⁹ American Law Institute Restatement (Third) of Torts ch 8 scope note 2 (Tentative Draft No 5 2007); Geistfeld 2011 Yale L J 155.

³³⁰ DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 701-702.

vergoeding niet noodzakelijk leidt tot het verdwijnen van het psychisch leed.³³¹ Niettemin blijft het in de Amerikaanse rechtspraak mogelijk om emotionele schade zowel te vorderen als onderdeel van een andere onrechtmatige daad, zoals *battery*, alsook in de vorm van een autonome vordering wegens emotionele schade.³³²

(a) Negligent infliction of emotional distress

Een vordering op grond van *negligent infliction of emotional distress* (NIED) veronderstelt dat aan een aantal cumulatieve vereisten is voldaan. In de eerste plaats moet worden vastgesteld dat de verweerder ten aanzien van de eiser een *duty of care* verschuldigd was. Daarnaast moet blijken dat de verweerder redelijkerwijze moest voorzien dat zijn of haar gedragingen *emotional distress* zouden veroorzaken. Vervolgens is vereist dat de verweerder deze *duty of care* heeft geschonden en aldus negligent heeft gehandeld. Tot slot moet de eiser aantonen dat hij of zij als gevolg van deze *negligence severe emotional distress* heeft geleden.³³³

Vrijwel alle Amerikaanse staten erkennen de mogelijkheid om schadevergoeding te vorderen voor NIED.³³⁴ Wanneer iemand als rechtstreeks slachtoffer van een onrechtmatige daad wordt getroffen en dus niet louter als omstaander emotioneel leed ervaart door schade aan een derde, moet worden nagegaan of de gedraging van de verweerder een onredelijk risico op emotionele schade voor de eiser heeft gecreëerd én of dit risico zich daadwerkelijk heeft verwezenlijkt in concrete emotionele schade.³³⁵ Slechts een beperkt aantal staten handhaven vandaag nog de eis van een fysieke impact of van aanwezigheid in de zogenaamde *zone of danger* alvorens een vordering wegens emotionele schade kan worden ingesteld.³³⁶ Niettemin blijft in meer dan een tiental staten vereist dat er óf een lichamelijk letsel óf een fysieke manifestatie van het emotioneel leed aantoonbaar is.³³⁷

(b) Intentional infliction of emotional distress

Intentional infliction of emotional distress (IIED) doet zich voor wanneer een verweerder opzettelijk of roekeloos gedrag stelt dat zo extreem en buitensporig is dat het bij de eiser een ernstige vorm van emotionele schade veroorzaakt.³³⁸ De aansprakelijkheidsvordering wegens IIED heeft zich relatief laat ontwikkeld binnen het common law-systeem. Aanvankelijk werd psychisch leed enkel vergoed wanneer het bijkomstig was aan een

³³¹ Supreme Court of California 13 July 1989, *Thing v. La Chusa*, 771 P.2d 814, 828–829 (1989); DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 700-703.

³³² AHMED R., 'The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French Law', *Potchefstroom Electronic Law Journal* 2023/26, (1) 4.

³³³ AHMED R., 'The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French Law', *Potchefstroom Electronic Law Journal* 2023/26, (1) 8; DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 713-732.

³³⁴ KIRCHER J.J., 'The Four Faces of Tort Law: Liability for Emotional Harm', *Marquette Law Review* 2007, (789) 809.

³³⁵ Supreme Court of California 25 August 1980, *Molien v. Kaiser Foundation Hospitals*, 616 P.2d 813, 816–818 (Cal. 1980).

³³⁶ Supreme Court of Minnesota 10 February 1995, *K.A.C. v. Benson*, 527 N.W.2d 553, 557 (Minn. 1995).

³³⁷ OGOLLA C., 'Emotional Distress Recovery for Mishandling of Human Remains: A Fifty State Survey', *Drexel Law Review* 2022, (297) 366; LINDGREN Y. en LEVIT N., 'Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights', *Alabama Law Review* 2023/75, (355) 400-401.

³³⁸ RESTATEMENT (SECOND) OF TORTS § 46 (AM. L. INST. 1965).

reeds bestaande onrechtmatige daad³³⁹ of wanneer het het gevolg was van een rechtstreeks fysiek letsel.³⁴⁰ Louter geestelijk leed werd daarentegen niet als een zelfstandig vergoedbare schadepost erkend, omdat het volgens de heersende opvatting zowel moeilijk te beoordelen als te gemakkelijk te veinzen viel. Rechtbanken vreesden bovendien dat een erkenning van dergelijke zuiver emotionele schade zou leiden tot een overvloed aan rechtszaken en beschouwden dergelijke schade niet als voorzienbaar zodat een dader er niet aansprakelijk voor kon worden gesteld.³⁴¹

Ondanks deze bezorgdheden nam de kritiek op deze beperkte benadering toe³⁴² en in 1948 erkende de *Restatement (Second) of Torts*, § 46 voor het eerst een autonome aansprakelijkheidsgrond voor *outrageous conduct* dat ernstige emotionele schade veroorzaakt. Op basis van deze bepaling kan een verweerder aansprakelijk worden gesteld wanneer de eiser vier elementen aantoont: (i) extreem en buitensporig gedrag van de verweerder, (ii) dat met opzet werd gesteld, (iii) met het doel de eiser ernstige emotionele schade toe te brengen, en (iv) dat ook daadwerkelijk tot dergelijke schade heeft geleid. Het criterium van “extreem” of “outrageous” gedrag veronderstelt gedragingen die de grenzen van wat in een beschaafde samenleving als toelaatbaar wordt beschouwd manifest overschrijden.³⁴³ Dit omvat onder meer het misbruiken van een machtspositie, het doelbewust benadelen of emotioneel kwetsen van een slachtoffer in een positie van afhankelijkheid, het herhaald stellen van ontoelaatbaar gedrag of het uiten van bedreigingen of geweld tegen de persoon of diens eigendom, al dan niet in het kader van

³³⁹ Court of Appeals of Georgia 29 October 1937, *Interstate Life & Accident Co. v. Brewer*, 56 Ga. App. 599, 193 S.E. 458 (1937); Court of Appeals of Georgia 26 September 1934, *American Security Co. v. Cook*, 49 Ga. App. 723, 176 S.E. 798 (1934); Court of Appeals of Georgia 1933, *Atlanta Hub Co. v. Jones*, 47 Ga. App. 778, 171 S.E. 470 (1933); Supreme Court of Iowa 10 April 1902, *Watson v. Dilts*, 116 Iowa 249, 89 N.W. 1068 (1902); Court of Appeals of Kentucky 15 November 1927, *Brents v. Morgan*, 221 Ky. 765, 299 S.W. 967 (1927); Supreme Court of Michigan 8 June 1881, *DeMay v. Roberts*, 46 Mich. 160, 9 N.W. 146 (1881); Supreme Court of Mississippi 16 September 1935, *Continental Casualty Co. v. Garrett*, 173 Miss. 676, 161 So. 753 (1935); Missouri Court of Appeals 4 December 1905, *Shellabarger v. Morris*, 115 Mo. App. 566, 91 S.W. 1005 (1905); Supreme Court of Nebraska 1910, *Kuregeweit v. Kirby*, 88 Neb. 72, 129 N.W. 177 (1910); Supreme Court of Utah 27 March 1918, *Salisbury v. Poulson*, 51 Utah 552, 172 P. 315 (1918).

³⁴⁰ Verschillende vroege rechtbanken weigerden schadevergoeding toe te kennen, tenzij het emotionele leed gepaard ging met een rechtstreeks lichamelijk letsel: Supreme Court of Arkansas 15 June 1901, *St. Louis I.M. & S. Ry. v. Bragg*, 69 Ark. 402, 64 S.W. 226 (1901); Supreme Judicial Court of Maine 4 April 1921, *Herrick v. Evening Express Publishing Co.*, 120 Me. 138, 113 A. 16 (1921), overruled by *Wallace v. Coca-Cola Bottling Plants, Inc.*, 269 A.2d 117 (17 Sept. 1970); Supreme Court of Michigan 21 December 1899, *Nelson v. Crawford*, 122 Mich. 466, 81 N.W. 335 (Mich. 1899) overruled by *Daley v. LaCroix*, 384 Mich. 4, 179 N.W.2d 390 (Mich. 22 Sept. 1970); Court of Appeals of New York 1 December 1896, *Mitchell v. Rochester Railway Co.*, 151 N.Y. 107, 45 N.E. 354 (1896), overruled by *Battalla v. State*, 176 N.E.2d 729 (N.Y. 13 Ju1961); Supreme Court of Pennsylvania 4 juni 1958, *Bosley v. Andrews*, 393 Pa. 161, 142 A.2d 263 (1958) overruled by *Niederman v. Brodsky*, 261 A.2d 84 (Pa. 9 January 1970).

³⁴¹ COLE C.W., ‘Intentional Infliction of Emotional Distress among Family Members’, *Denver Law Review* 1984/61(3), (553) 553-555.

³⁴² Court of Appeals of Alabama 28 november 1916, *Alabama Fuel & Iron Co. v. Baladoni*, 15 Ala. App. 316, 73 So. 205 (1916); Supreme Court of Arkansas 24 maart 1980, *M.B.M. Co., Inc. v. Counce*, 268 Ark. 269, 596 S.W.2d 681 (1980); Supreme Court of California 29 januari 1952, *State Rubbish Collectors Ass’n v. Siliznoff*, 38 Cal. 2d 330, 240 P.2d 282 (1952); GOODRICH H., ‘Emotional Disturbance as Legal Damage’, *Michigan Law Review* 1922, (497) 497.

³⁴³ Supreme Court of Tennessee 24 April 1916, *Boswell v. Barnum & Bailey*, 135 Tenn. 35, 185 S.W. 692 (1916); Alabama Court of Appeals 15 mei 1913, *Interstate Amusement Co. v. Martin*, 8 Ala. App. 481, 62 So. 404 (Ala. App. 1913).

een bijzondere relatie. Ook gevallen van seksuele intimidatie op de werkvloer worden vaak als *outrageous conduct* gekwalificeerd.³⁴⁴

Wat de ernst van de schade betreft, moet de emotionele ontwrichting de draagkracht van een redelijk persoon te boven gaan.³⁴⁵ Het slachtoffer dient bovendien aan te tonen dat hij of zij daadwerkelijk ernstige emotionele schade heeft geleden.³⁴⁶ Louter gekwetste gevoelens, grove taal, beledigingen of bedreigingen die slechts als hinderlijk worden ervaren, leveren geen grond op voor schadevergoeding.³⁴⁷ Daarentegen worden gevoelens zoals angst, shock, woede, verdriet en rouw beschouwd als vormen van letsels die juridisch relevant kunnen zijn.³⁴⁸ In de praktijk geldt: als een redelijk persoon niet in ernstige mate emotioneel zou zijn aangedaan, dan zal de vordering falen.³⁴⁹

Inmiddels is deze leer van *intentional infliction of emotional distress* uitgegroeid tot een vaste en autonome aansprakelijkheidsgrond. Vandaag is deze aansprakelijkheidsgrond stevig verankerd in het Amerikaanse recht en wordt zij als een zelfstandige *tort* in alle vijftig staten erkend.³⁵⁰

2. Toepassing: Morele schadevergoeding voor de vader in de VS

In de Amerikaanse rechtsorde bestaat geen erkende grond waarop een man morele schadevergoeding kan vorderen van zijn partner omdat zij beslist een zwangerschap te beëindigen zonder zijn medeweten of tegen zijn wil in. Het enige precedent dat een dergelijke vordering rechtstreeks beoordeelt, is *Przybyla v. Przybyla*.³⁵¹ In deze zaak vorderde de echtgenoot één miljoen Amerikaanse dollar aan schadevergoeding wegens *great emotional anguish and mental distress* nadat zijn echtgenote in het eerste trimester een abortus had laten uitvoeren ondanks zijn expliciet verzet. De rechtbank wees de vordering af op grond van de doctrine van IIED. Zij oordeelde dat het beëindigen van een zwangerschap, wanneer dit gebeurt binnen het wettelijk kader, niet kan worden gekwalificeerd als een '*extreme and outrageous conduct*'. Dit is een noodzakelijke voorwaarde voor IIED-aansprakelijkheid (*cf. supra*).³⁵² De rechtbank verwees daarbij

³⁴⁴ AHMED R., 'The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French Law', *Potchefstroom Electronic Law Journal* 2023/26, (1) 4-5.

³⁴⁵ Supreme Court of Arkansas 19 februari 1998, *McQuay v. Guntharp*, 331 Ark. 466, 963 S.W.2d 583 (1998); DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 710.

³⁴⁶ U.S. Supreme Court 7 april 2003, *State Farm Mutual Automobile Insurance Co. v. Campbell*, 538 U.S. 408, 123 S. Ct. 1513, 155 L. Ed. 2d 585 (2003); DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015, 710-711.

³⁴⁷ Supreme Court of Vermont 1867, *Taft v. Taft*, 40 Vt. 229 (1867); United States Court of Appeals, Fifth Circuit 13 januari 1956, *Johnson v. General Motors Acceptance Corp.*, 228 F.2d 104 (5th Cir. 1956); - Supreme Court of Florida 14 februari 1958, *Slocum v. Food Fair Stores of Florida, Inc.*, 100 So. 2d 396 (Fla. 1958).

³⁴⁸ GOODRICH H., 'Emotional Disturbance as Legal Damage', *Michigan Law Review* 1922, (497) 497.

³⁴⁹ AHMED R., 'The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French Law', *Potchefstroom Electronic Law Journal* 2023/26, (1) 6.

³⁵⁰ COLE C.W., 'Intentional Infliction of Emotional Distress among Family Members', *Denver Law Review* 1984/61(3), (553) 554-555; TILLEY C., 'The Tort of Outrage and Some Objectivity About Subjectivity', *Research paper University of Iowa* 2020, 287, <file:///C:/Users/jolie/Downloads/ssrn-3633406.pdf> (geraadpleegd op 1/12/2025).

³⁵¹ Court of Appeals of Wisconsin 27 December 1978, *Przybyla v. Przybyla*, 87 Wis. 2d 441, 274 N.W.2d 857 (1978).

³⁵² COLE C.W., 'Intentional Infliction of Emotional Distress among Family Members', *Denver Law Review* 1984/61(3), (553) 567.

expliciet naar *Planned Parenthood of Central Missouri v. Danforth*³⁵³, waarin het U.S. Supreme Court oordeelde dat een staat geen echtelijke toestemming mag vereisen voor een abortus. Wanneer zelfs de overheid geen vetorecht aan de echtgenoot mag toekennen, kan het aansprakelijkheidsrecht evenmin worden aangewend om de autonome beslissing van de vrouw te sanctioneren.

Hoewel claims van de man tegen de vrouw in de rechtspraak consequent worden afgewezen, is er sinds *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*³⁵⁴ wel een nieuwe ontwikkeling zichtbaar: zoals reeds besproken in randnummer 118 hebben verschillende staten wetgeving ingevoerd die civiele vorderingen van vaders tegen abortusverleners mogelijk maakt wanneer een abortus in strijd met procedurele of materiële vereisten wordt uitgevoerd. Zo bevat de *Oklahoma Unborn Person Wrongful Death Act*³⁵⁵ een expliciete mogelijkheid voor de biologische vader om schadevergoeding te vorderen bij onrechtmatige abortus, inclusief vergoeding van *mental pain, anguish and pecuniary loss*. De wet bepaalt dat ouders en grootouders aanspraak kunnen maken op een schadevergoeding voor hun geestelijk leed, emotionele pijn en eventuele vermogensschade. Daarnaast legt het de aansprakelijkheid voor de *wrongful death* uitsluitend bij de arts die de abortus op bedrieglijke wijze heeft uitgevoerd.³⁵⁶ Wisconsin voorziet in gelijkaardige remedies. Zo bepaalt de *Pain-Capable Unborn Child Protection Act* dat de vader van het geaborteerde ongeboren kind een vordering kan instellen tegen de zorgverlener wegens *personal injury* en wegens emotionele en psychologische schade die hij ten gevolge van de ingreep heeft geleden.³⁵⁷

Deze statutaire regimes richten zich echter uitsluitend op zorgverleners, niet op de zwangere vrouw zelf. In de praktijk blijkt rechtspraak die effectief morele schadevergoeding aan de man toekent schaars. De vaak geciteerde zaak *Magers v. Alabama Women's Center*³⁵⁸ werd uiteindelijk afgewezen, net als andere pogingen om *wrongful-death-claims* te baseren op het verzet van de man tegen de abortusbeslissing. Hetzelfde geldt voor meer recente dossiers, waaronder het Texaanse "assisted abortion

³⁵³ U.S. Supreme Court, 1 July 1976, No. 74-1151, *Planned Parenthood of Central Missouri et al. v. Danforth*, *Attorney General of Missouri et al.*, 428 U.S. 52 (1976).

³⁵⁴ U.S. Supreme Court 24 juni 2022, nr. 19-1392, *Dobbs v. Jackson Women's Health Organization*, 597 U.S. 215 (2022), https://www.supremecourt.gov/opinions/21pdf/19-1392_6j37.pdf.

³⁵⁵ 2024 Oklahoma Statutes, Title 12. Civil Procedure §12-1053. Wrongful death - Limitation of actions - Damages.

³⁵⁶ Oklahoma Senate, 'Senate Approves Unborn Person Wrongful Death Act', *Oklahoma Senate Government* 5 maart 2020, <https://oksenate.gov/press-releases/senate-approves-unborn-person-wrongful-death-act> (geraadpleegd op 18/11/2025); LINDGREN Y., 'Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement', *Washington University Law Review* 2022/99, (2015) 2021-2022.

³⁵⁷ WIS. STAT. § 253.107(5)(a); LINDGREN Y., 'Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement', *Washington University Law Review* 2022/99, (2015) 2022.

³⁵⁸ Supreme Court of Alabama 30 oktober 2020, *Magers v. Alabama Women's Center Reproductive Alternatives, LLC*, 1190010 (per curiam), <https://cases.justia.com/alabama/supreme-court/2020-1190010.pdf?ts=1604073611>.

pill-geschil³⁵⁹ waarin een man de vriendinnen van zijn ex-partner dagvaardde wegens het faciliteren van een medicamenteuze abortus.³⁶⁰

3. Juridisch kader in Texas

(a) Negligent infliction of emotional distress

Historisch gezien was Texas de eerste jurisdictie in de Verenigde Staten die een vergoeding voor geestelijk leed erkende. Reeds in 1890 stond het *Texas Supreme Court* een dergelijke compensatie toe, wat toen een opmerkelijke breuk vormde met de heersende rechtsopvattingen.³⁶¹ Texas bleef die vooruitstrevende lijn volgen tot 1993. In dat jaar koos het *Texas Supreme Court* in *Boyles v. Kerr*³⁶² echter voor een koerswijziging: het hof oordeelde dat een vordering gebaseerd op NIED op zichzelf niet tot vergoeding kon leiden.³⁶³ Hierdoor ontstond bij rechtspractici en sommige rechtbanken de indruk dat deze onrechtmatige daad niet langer bestond.³⁶⁴

De uitspraak in *Boyles* kreeg bijzonder veel aandacht, mede door de opvallende feiten. Een jonge man nodigde een vriendin uit in het ouderlijk huis en maakte, terwijl vrienden zich verborgen hielden, heimelijk videobeelden terwijl zij seksuele betrekkingen hadden. Toen dit aan het licht kwam, stelde de jonge vrouw een vordering in wegens NIED.³⁶⁵ Die vordering was haar enige grondslag. Het Hof formuleerde daarom eerst de kernvraag: bestaat er in Texas een autonome actie wegens *negligent infliction of emotional distress*?³⁶⁶

Het hof verwees vervolgens naar zijn eerdere rechtspraak in *St. Elizabeth Hospital v. Garrard*³⁶⁷, waarin werd aangenomen dat het aan een jury toekomt om te beoordelen of en in welke mate geestelijk leed vergoedbaar is. Dat precedent werd gedeeltelijk, maar niet volledig, opgegeven.³⁶⁸ Het Hof preciseerde dat het de taal van *Garrard* slechts verwerpt voor zover die een zelfstandig recht op vergoeding van nalatig toegebrachte emotionele schade erkent. Mentale schade kan nog steeds worden vergoed, maar enkel wanneer zij verbonden is aan de schending van een andere, reeds bestaande juridische plicht. Het Hof benadrukte bovendien expliciet dat het níet terugkeerde naar de vroegere *impact rule*: een fysieke manifestatie van geestelijk letsel blijft niet vereist.³⁶⁹ Later in het arrest herhaalde het hof dit principe expliciet: “By overruling the language of *Garrard*, we hold only that there is no general duty not to negligently inflict emotional distress. Our

³⁵⁹ KLIBANOFF E., ‘Three Texas women are sued for wrongful death after allegedly helping friend obtain abortion medication’, *The Texas Tribune* 10 maart 2023, <https://www.texastribune.org/2023/03/10/texas-abortion-lawsuit-2/> (geraadpleegd op 18/11/2025); LINDGREN Y. en LEVIT N., ‘Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights’, *Alabama Law Review* 2023/75, (355) 358.

³⁶⁰ FLEMING K., ‘Wrongful Death: A Loaded Good of Fetal Personhood and Intimate Intimidation’, *Harvard Journal of Law & Gender* 2024/47, (230) 238-239.

³⁶¹ Supreme Court of Texas 14 februari 1890, *Hill v. Kimball*, 76 Tex. 210, 215, 13 S.W. 59, 59 (1890).

³⁶² Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593 (Tex. 1993).

³⁶³ *Ibid.*, 597.

³⁶⁴ CANTU C.E., ‘An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist’, *St. Mary’s University School of Law* 2002, (455) 459.

³⁶⁵ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 594 (Tex. 1993).

³⁶⁶ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 595 (Tex. 1993); CANTU C.E., ‘An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist’, *St. Mary’s University School of Law* 2002, (455) 465-466.

³⁶⁷ Supreme Court of Texas 6 mei 1987, *Elizabeth Hospital v. Garrard*, 730 S.W.2d 649, 649 (Tex. 1987).

³⁶⁸ Supreme Court of Texas 6 mei 1987, *Elizabeth Hospital v. Garrard*, 730 S.W.2d 649, 654 (Tex. 1987).

³⁶⁹ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 595-596 (Tex. 1993).

decision does not affect a claimant's right to recover mental anguish damages caused by defendant's breach of some other legal duty."³⁷⁰

De essentie is duidelijk: er bestaat geen autonome vordering voor *negligent infliction of emotional distress* in Texas. Maar dat betekent niet dat deze verdwenen is. Ze blijft bestaan, maar is enkel compenseerbaar wanneer zij verbonden is aan de schending van een andere juridische norm.³⁷¹ Het was nooit de bedoeling van het hof om herstel voor NIED volledig uit te sluiten. Dat blijkt ook uit de verduidelijking dat Texas geen fysieke manifestatie van het geestelijk leed vereist: "We are not imposing a requirement that emotional distress manifest itself physically to be compensable." Met andere woorden: het hof keerde niet terug naar de vroegere *impact rule*. Of er al dan niet lichamelijke manifestaties aanwezig zijn, blijft een feitenkwestie voor de jury.³⁷²

Daarnaast benadrukte het hof dat het arrest niets wijzigt aan het recht van omstaanders om geestelijk leed te vorderen naar aanleiding van het waarnemen van een ernstig of fataal ongeval.³⁷³ *Boyles* vormt dus geen terugtrekking, maar een verfijning van het geldende recht: schadevergoeding voor geestelijk leed dat ontstaat door de nalatige verwonding van een derde blijft mogelijk. Deze vorm van herstel kent een lange traditie en blijft stevig verankerd in het *common law*.³⁷⁴

Boyles moet dus niet worden gelezen als een volledige verwerping van *Garrard*, maar als een beperking van de regel die daarin was geformuleerd.³⁷⁵ Een eiser kan geen vergoeding krijgen voor louter nalatig veroorzaakt geestelijk leed, maar wél wanneer dit gepaard gaat met de schending van een andere juridische plicht.³⁷⁶ Het volstaat dus dat er een andere rechtsplicht is geschonden; een voorafgaand lichamelijk letsel, zoals onder de vroegere *impact rule*, is niet langer vereist. Daarmee staat vast dat NIED als onrechtmatige daad niet verdwenen is uit het Texaans recht, maar functioneert als een parasitaire vordering die enkel herstel toelaat wanneer zij gekoppeld is aan een andere fout.³⁷⁷

(b) Intentional infliction of emotional distress

Texas-practici maakten er lange tijd een gebruik van om de vordering wegens *intentional infliction of emotional distress* (IIED) subsidiair op te nemen naast uiteenlopende andere rechtsgronden, gaande van familiale geschillen tot contractbreuken. In veel procedures werd IIED gebaseerd op exact dezelfde feiten als de andere ingestelde vorderingen, in de hoop dat deze zelfstandige onrechtmatige daad alsnog tot vergoeding zou leiden wanneer de primaire rechtsgrond zou falen. Bovendien bood IIED aanzienlijke strategische voordelen: de vordering opent immers de deur naar het volledige spectrum aan

³⁷⁰ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 597 (Tex. 1993); CANTU C.E., 'An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist', *St. Mary's University School of Law* 2002, (455) 465-466.

³⁷¹ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 594 (Tex. 1993).

³⁷² CANTU C.E., 'An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist', *St. Mary's University School of Law* 2002, (455) 466-467.

³⁷³ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 597-598 (Tex. 1993).

³⁷⁴ CANTU C.E., 'An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist', *St. Mary's University School of Law* 2002, (455) 467.

³⁷⁵ Supreme Court of Texas 5 mei 1993, *Boyles v. Kerr*, 855 S.W.2d 593, 597 (Tex. 1993).

³⁷⁶ *Ibid.*, 600.

³⁷⁷ CANTU C.E., 'An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist', *St. Mary's University School of Law* 2002, (455) 468.

schadevergoeding, inclusief punitieve schadevergoedingen en liet toe om wettelijke of jurisprudentiële beperkingen op herstel te omzeilen. Wanneer andere vorderingen slechts een beperkte compensatie toelieten, kon de eiser ervoor kiezen om het volledig bedrag toegekend op basis van IIED te ontvangen.³⁷⁸

Aan deze praktijk heeft het *Texas Supreme Court* echter uitdrukkelijk een einde gesteld. In *Hoffmann-La Roche, Inc. v. Zeltwanger*³⁷⁹ verduidelijkte het hof dat IIED niet mag worden aangewend om beperkingen op herstel te omzeilen, noch mag worden ingeroepen als alternatief voor een zwakke of twijfelachtige rechtsgrond wanneer het zwaartepunt van de feiten in wezen onder een andere *tort* valt.³⁸⁰ Vervolgens besliste het hof in *Creditwatch, Inc. v. Jackson*³⁸¹ dat IIED onbeschikbaar is zodra enige andere rechtsgrond, wettelijk of common law, in beginsel een mogelijkheid tot herstel biedt, zelfs wanneer die rechtsgrond procedureel niet (meer) kan worden ingeroepen. Deze rechtspraak heeft de inzetbaarheid van IIED in Texas aanzienlijk ingeperkt. Vandaag geldt dat IIED slechts nog kan worden ingeroepen in uitzonderlijke gevallen, namelijk wanneer het feitencomplex zó uitzonderlijk en zó ernstig is dat geen enkele andere bestaande *tort*, noch op grond van wetgeving, noch op basis van *common law*, een passend juridisch kader biedt. Het gaat dus om een strikt residuaire rechtsgrond.³⁸²

4. Morele schadevergoeding van de vader jegens de zwangere vrouw in Texas

De vraag rijst in welke mate een vader in Texas, waar het politieke en juridische klimaat sterk gekant is tegen abortus, met kans op slagen een vordering zou kunnen instellen wegens moreel leed wanneer de moeder een zwangerschap beëindigt zonder hem hiervan op de hoogte te brengen. Op het eerste gezicht lijkt die context een vruchtbare bodem te vormen voor een dergelijke vordering: sinds *Dobbs* heeft Texas immers een van de strengste abortusregimes van de Verenigde Staten ingevoerd (*cf. supra*) en verschillende statuten erkennen ongeboren levens als juridisch beschermde entiteiten. Toch betekent dit niet dat het aansprakelijkheidsrecht automatisch een mogelijkheid biedt voor herstel van morele schade bij de vader. Integendeel, uit de Texaanse rechtspraak blijkt dat de klassieke *torts* die emotionele schade vergoeden, NIED en IIED, precies in dit soort situaties nauwelijks bruikbaar zijn.

Wat NIED betreft, is sinds *Boyles v. Kerr* duidelijk dat Texas géén autonome vordering wegens nalatig veroorzaakte emotionele schade erkent. De enige mogelijkheid tot herstel is parasitair: emotioneel leed kan enkel worden vergoed indien het verbonden is aan de schending van een andere bestaande juridische plicht. De vraag wordt dus of een zwangere vrouw, door zonder medeweten van de vader een abortus te ondergaan, een rechtsplicht tegenover hem zou schenden die door het aansprakelijkheidsrecht wordt beschermd.

³⁷⁸ RULIFFSON S., 'R.I.P. I.I.E.D.: The Supreme Court of Texas Severely limits the tort of intentional infliction of emotional distress', *Baylor Law Review* 2006, (588) 588.

³⁷⁹ Texas Supreme Court 27 August 2004, *Hoffman-La Roche, Inc. v. Zeltwanger*, 2004 WL 1908322 (Tex. 2004).

³⁸⁰ COE T., 'Texas Supreme Court Narrows The Gap On Emotional Distress Claims', *Thompson Coe* 3 januari 2005, <https://www.thompsoncoe.com/resources/publications/texas-supreme-court-narrows-the-gap-on-emotional-distress-claims/> (geraadpleegd op 9/12/2025).

³⁸¹ Supreme Court of Texas 25 February 2005, *Creditwatch, Inc. v. Jackson*, nr. 02-1076, 157 S.W.3d 814 (Tex. 2005).

³⁸² RULIFFSON S., 'R.I.P. I.I.E.D.: The Supreme Court of Texas Severely limits the tort of intentional infliction of emotional distress', *Baylor Law Review* 2006, (588) 588-589.

Daarvoor is in het Texaans recht geen aanknopingspunt. Het Amerikaanse constitutionele recht, zelfs post-*Dobbs*, erkent geen informatie- of consultatieplicht jegens de vader. *Planned Parenthood v. Danforth* en latere jurisprudentie blijven op dit punt overeind omdat *Dobbs* enkel de federale bescherming van abortus heeft opgeheven, maar niet het uitgangspunt heeft gewijzigd dat de staat geen *spousal consent* mag afdwingen. In afwezigheid van een onderliggende rechtsplicht kan een vordering wegens NIED dan ook geen herstel bieden, zelfs wanneer het door de vader ervaren morele leed ernstig en oprecht is.

IIED lijkt theoretisch aantrekkelijker, zeker in een staat waar ongeboren leven een sterke retorische en juridische bescherming geniet. Toch heeft het Texas Supreme Court ook deze vordering grotendeels uitgehold door haar te herleiden tot een strikt residuaire *tort*. Sinds *Hoffmann-La Roche v. Zeltwanger* en *Creditwatch v. Jackson* geldt dat IIED slechts kan worden ingeroepen wanneer géén enkele andere *tort*, wettelijk of common law, een passend kader biedt. Bovendien moet het gedrag van de verweerder “*extreme and outrageous*” zijn: zó uitzonderlijk en schokkend dat het alle grenzen van maatschappelijke aanvaardbaarheid overstijgt. De autonome beslissing van een vrouw om een zwangerschap te beëindigen, zelfs wanneer dit gebeurt zonder de vader te informeren, kan in dit licht moeilijk als buitensporig of extreem worden gekwalificeerd.

De Texaanse rechtspraak heeft IIED voorbehouden aan situaties die quasi-crimineel, vernederend of kwaadaardig zijn: denk aan stalking, ernstige intimidatie of opzettelijke sabotage van iemands psychisch welzijn. Het beëindigen van een zwangerschap, zelfs in een staat met een uitgesproken *pro-life* beleid, blijft ethisch geladen maar niet per se een uitzonderlijk kwaadaardige handeling. Cruciaal is dat de vrouw de beslissing neemt met betrekking tot haar eigen lichaam, het Texaanse aansprakelijkheidsrecht heeft nooit erkenning gegeven aan een plicht om de vader psychisch intact te houden door hem inspraak te verlenen in de abortusbeslissing. Zonder dergelijke plicht ontbreekt ook hier de noodzakelijke *outrageousness*.

Ook de *wrongful-death*-vorderingen kunnen hier niet worden aangewend: zij laten enkel vorderingen toe tegen degene die onrechtmatig de dood van de foetus veroorzaakt, niet tegen de vrouw die een wettelijk toegelaten abortus ondergaat.

In het licht van dit geheel aan rechtsregels is het dus bijzonder onwaarschijnlijk dat een Texaanse rechter een vordering van de vader wegens morele schade na een abortus zonder zijn medeweten zou honoreren. Zowel NIED als IIED botst op structurele en principiële drempels die door de jurisprudentie nauwgezet zijn afgebakend. Hoewel het morele leed van de vader in individuele gevallen reëel en diepgaand kan zijn, biedt het Texaans aansprakelijkheidsrecht geen juridisch vehikel om dat leed te vertalen in een vergoedbare schadeclaim tegen de zwangere vrouw.

De anti-abortuscontext van Texas verandert niets aan deze conclusie. De afwezigheid van een civiele aansprakelijkheid van de vrouw ten aanzien van de vader vloeit niet voort uit een expliciete wetgevende keuze, maar uit de algemene terughoudendheid van het Texaanse aansprakelijkheidsrecht ten aanzien van louter morele schade. Waar abortus in Texas in toenemende mate wordt gereguleerd, blijft het civiele aansprakelijkheidsrecht gebonden aan zijn traditionele doctrinaire grenzen. Binnen dat kader biedt het geen

juridisch aanknopingspunt om het emotionele leed van de vader te vertalen in een vergoedbare schadeclaim tegen de zwangere vrouw.

5. Morele leed wegens niet-toekenning abortus

Meer dan een halve eeuw empirisch onderzoek³⁸³ bevestigt dat het ondergaan van een abortus op zich geen negatieve gevolgen heeft voor de mentale gezondheid van vrouwen. Daarentegen tonen talrijke studies, waaronder onderzoek van de American Psychological Association³⁸⁴, aan dat het ontzeggen van toegang tot een abortus wél aanzienlijke fysieke, psychologische en socio-economische schade veroorzaakt. Vrouwen die een abortus worden geweigerd in de beginfase van de zwangerschap, rapporteren significant hogere niveaus van stress, angst en depressieve gevoelens dan vrouwen die de ingreep wel konden laten uitvoeren. Zij ervaren daarbij ook een lager gevoel van eigenwaarde, een verminderde levenskwaliteit en een gevoel van verminderde controle over hun eigen leven. De gevolgen van het weigeren van toegang tot abortus beperken zich bovendien niet tot de vrouw zelf: een ongewenste zwangerschap kan leiden tot cognitieve, emotionele en sociale ontwikkelingsproblemen bij het kind dat daaruit wordt geboren, terwijl de moeder vaker met gezondheidsproblemen kampt en in uitzonderlijke gevallen zelfs overlijdt aan complicaties bij de bevalling.³⁸⁵

Daarnaast wijzen empirische gegevens uit de Verenigde Staten, waaronder de grootschalige *Turnaway Study*³⁸⁶, op langdurige economische en sociale neveneffecten: vrouwen die een abortus werden geweigerd, hebben significant slechtere kredietwaardigheid, een hoger risico op armoede en ervaren vaker instabiele of gewelddadige relaties. Deze effecten werken bovendien intergenerationeel door. Kinderen die geboren worden na een geweigerde abortus leven vaker in armoede, ontwikkelen zwakkere emotionele banden met hun moeder en vertonen op latere leeftijd meer sociale en psychische moeilijkheden dan kinderen uit geplande zwangerschappen.³⁸⁷

Pro-life feministe Frederica Matthews-Green schreef in 1991:

“Niemand wil een abortus zoals ze een ijshoorntje of een Porsche wil. Ze wil een abortus zoals een dier, gevangen in een val, zijn eigen been wil afknagen. Abortus is een tragische poging om aan een wanhopige situatie te ontsnappen door een daad van geweld en zelfverlies.”

³⁸³ ABRAMS Z., ‘The facts about abortion and mental health: Scientific research from around the world shows having an abortion is not linked to mental health issues but restricting access is’, *American Psychological Association* 23 juni 2022, <https://www.apa.org/monitor/2022/09/news-facts-abortion-mental-health> (geraadpleegd op 4/11/2025).

³⁸⁴ *Ibid.*

³⁸⁵ ZIELINSKI K., ‘The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States’, *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), (52) 59.

³⁸⁶ FOSTER D.G., *The Turnaway Study: Ten Years, a Thousand Women, and the Consequences of Having – or Being Denied – an abortion*, Simon & Schuster, 2021.

³⁸⁷ ABRAMS Z., ‘The facts about abortion and mental health: Scientific research from around the world shows having an abortion is not linked to mental health issues but restricting access is’, *American Psychological Association* 23 juni 2022, <https://www.apa.org/monitor/2022/09/news-facts-abortion-mental-health> (geraadpleegd op 4/11/2025).

Bovendien blijkt ook uit de *Turnaway Study*³⁸⁸ dat vrouwen die een abortus werden geweigerd omdat zij de termijn overschreden, vaker slachtoffer werden van intiem partnergeweld dan vrouwen die wel een abortus konden krijgen. Tevens vertoonden zij een hoger risico op suïcidale gedachten.³⁸⁹ Experts op het terrein van partnergeweld zien deze ontwikkeling als een logisch gevolg van beleid dat reproductieve autonomie ondermijnt. Abortusrestricties creëren ruimte voor reproductieve dwang, waarbij een partner macht uitoefent over beslissingen omtrent zwangerschap. De huidige juridische context versterkt dit risico zelfs nog: staten zoals Idaho en Texas hebben het helpen bij abortus gecriminaliseerd (*cf. supra*), wat slachtoffers verder isoleert van personen of diensten die hen anders uit een gewelddadige situatie zouden kunnen helpen.³⁹⁰

Deze bevindingen tonen dat abortusrestricties niet louter een interventie op het vlak van gezondheidsbeleid vormen, maar ook een directe impact hebben op de veiligheid, autonomie en lichamelijke integriteit van vrouwen. Dit vormt een belangrijk aandachtspunt binnen een juridisch-theoretisch kader waarin proportionaliteit, mensenrechtenbescherming en de bredere gevolgen van reproductieve wetgeving centraal staan.

In kader hiervan is het ook belangrijk dat we spreken over de mogelijkheid tot abortus na slachtoffer te zijn van seksueel geweld. Seksueel geweld vormt een diep verankerd structureel probleem in de Verenigde Staten en heeft verstrekkende gevolgen voor de fysieke en mentale gezondheid van vrouwen. Bijna één op de drie vrouwen wordt in de loop van haar leven geconfronteerd met een vorm van seksueel geweld. Seksueel geweld is bovendien de sterkste voorspeller van PTSS van alle gekende traumavormen en weegt zwaarder door dan fysieke aanvallen, ongevallen of natuurrampen.³⁹¹ Deze gegevens tonen aan dat seksueel trauma een van de meest ernstige en langdurige vormen van psychische belasting is waarmee vrouwen in hun leven geconfronteerd kunnen worden.

Tegen deze achtergrond wordt ook duidelijk hoe diepgaand seksueel geweld ingrijpt op de reproductieve autonomie van vrouwen. Eén op de twintig vrouwen in de Verenigde Staten raakt ooit in haar leven zwanger als gevolg van verkrachting, seksuele dwang of een combinatie van beide. Cijfermatig vertaalt zich dit in meer dan drie miljoen vrouwen met een zwangerschap na verkrachting en bijna vijf miljoen vrouwen die zwanger werden door seksuele dwang. Deze omvang toont dat ongewenste zwangerschappen door seksueel geweld geen uitzonderlijke situaties zijn, maar een realiteit die miljoenen vrouwen raakt.³⁹²

³⁸⁸ FOST D., 'UCSF Turnaway Study Shows Impact of Abortion Access on Well-Being', *University of California San Francisco* 30 juni 2022, <https://www.ucsf.edu/news/2022/06/423161/ucsf-turnaway-study-shows-impact-abortion-access> (geraadpleegd op 15/11/2025).

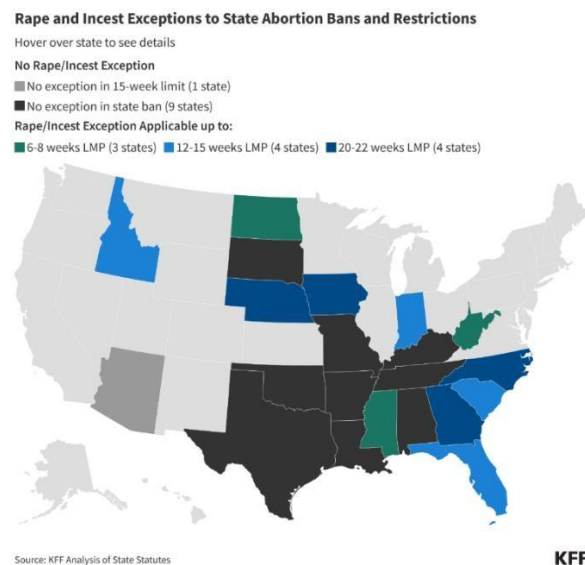
³⁸⁹ SEMUELS A., 'Abortion Bans Worsen Violence in Relationships, Study Finds', *Time* 17 juni 2025, <https://time.com/7295172/abortion-bans-relationship-violence/> (geraadpleegd op 14/11/2025).

³⁹⁰ LEE C., 'Abortions Keep Increasing in the U.S., Data Show', *Time* 15 april 2025, <https://time.com/7277872/abortion-increasing-guttmacher-data/> (geraadpleegd op 15/11/2025); SEMUELS A., 'Abortion Bans Worsen Violence in Relationships, Study Finds', *Time* 17 juni 2025, <https://time.com/7295172/abortion-bans-relationship-violence/> (geraadpleegd op 14/11/2025).

³⁹¹ LAKSHMIN P., 'Rape, Pregnancy, and Mental Health: What the Politics Ignores', *Medscape* 16 september 2019, <https://www.medscape.com/viewarticle/918068> (geraadpleegd op 14/11/2025).

³⁹² Sexual Violence Prevention, 'Pregnancy Resulting from Sexual Violence', *CDG.GOV* 28 oktober 2024, <https://www.cdc.gov/sexual-violence/about/pregnancy-resulting-from-rape.html> (geraadpleegd op 14/11/2025); D'ANGELO D.V., LIU Y., BASILE K.C., SMITH S.G., VHEN J., FRIAR N.W. en STEVENS M., 'Rape and

Ondanks deze realiteit is de juridische en praktische toegang tot abortuszorg voor slachtoffers van seksueel geweld in de VS sterk uitgehold. De publieke steun voor abortus in situaties van verkrachting en incest is nochtans opmerkelijk: ongeveer acht op de tien Amerikanen³⁹³ vindt dat abortus in die gevallen legaal toegankelijk moet zijn. De wetgevende praktijk toont echter een scherp contrast. Van de 21 staten met abortusverboden of strikte termijnlímieten voorzien er tien géén uitzonderingen voor zwangerschappen die het gevolg zijn van verkrachting of incest. Onder de 14 staten met een totaalverbod op abortus zijn er negen die elke uitzondering weigeren, waaronder Alabama, Arkansas, Kentucky, Louisiana, Missouri, Oklahoma, South Dakota, Tennessee en Texas.³⁹⁴

Zelfs in de 11 staten die formeel wel uitzonderingen erkennen, blijft de toegang vaak puur theoretisch. Slachtoffers worden geconfronteerd met onder andere: een gebrek aan beschikbare zorgverleners, aangezien in staten met totale verboden quasi alle aanbieders verdwenen zijn; strikte termijnlímieten, die vaak vervallen vóór slachtoffers hun situatie juridisch of medisch geregeld krijgen; en vereisten zoals verplichte politieaangiftes, die voor vele vrouwen emotioneel of praktisch onmogelijk zijn. Bovendien durven zorgverleners, zelfs wanneer de wet uitzonderingen toelaat, vaak geen abortus uit te voeren uit vrees voor strafrechtelijke vervolging, administratieve sancties of professionele risico's. Hierdoor wordt abortuszorg voor slachtoffers van verkrachting in vele staten niet alleen bemoeilijkt, maar quasi onbereikbaar.³⁹⁵

sexual coercion related pregnancy in the United States', *American Journal of Preventive Medicine* 2024/66(3), (389) 389-398.

³⁹³ AP-NORC Center for Public Affairs Research, 'Support for legal abortion increased since Roe v. Wade was overturned', *APNORC* 9 juli 2024, <https://apnorc.org/projects/support-for-legal-abortion-increased-since-roe-v-wade-was-overturned/> (geraadpleegd op 15/11/2025).

³⁹⁴ FELIX M., SOBEL L. en SALGANICOFF A., 'A Closer Look at Rape and Incest Exceptions in States with Abortion Bans and Early Gestational Restrictions', *KFF* 7 augustus 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/rape-incest-exceptions-abortion-bans-restrictions/> (geraadpleegd op 15/11/2025).

³⁹⁵ FELIX M., SOBEL L. & SALGANICOFF A., 'A Closer Look at Rape and Incest Exceptions in States with Abortion Bans and Early Gestational Restrictions', *KFF* 7 augustus 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/rape-incest-exceptions-abortion-bans-restrictions/> (geraadpleegd op 15/11/2025).

6. Toepassing: Morele schadeclaims tegen de staat Texas

De schade die vrouwen lijden wanneer hun toegang tot abortus door de staat wordt geweigerd, is diepgaand, meervoudig en in vele gevallen levenslang. Empirisch onderzoek, met name de grootschalige *Turnaway Study*, toont aan dat vrouwen die een gewenste abortus niet krijgen, nadien significant slechter af zijn dan vrouwen die de zwangerschap wel mochten afbreken (*cf. supra*). Deze schade wordt nog zwaarder wanneer de zwangerschap het gevolg is van seksueel geweld, een context waarin posttraumatische stressstoornis tot de meest ernstige vormen van psychisch letsel behoort.

Tegen deze achtergrond rijst de vraag of een vrouw in Texas schadevergoeding wegens *emotional distress* zou kunnen vorderen van de staat omwille van de nadelige gevolgen van de abortusweigering. In de Texaanse jurisprudentie is echter een stringent regime ontwikkeld dat dergelijke claims vrijwel uitsluit. Zo heeft het Texas Supreme Court in *Boyles v. Kerr* uitdrukkelijk beslist dat Texas geen zelfstandige actie kent voor *negligent infliction of emotional distress*. Evenmin biedt de Texaanse wet ruimte voor een ruime toepassing van *intentional infliction of emotional distress*. In *Hoffmann-La Roche, Inc. v. Zeltwanger* benadrukte het Texas Supreme Court dat IIED een ‘gap-filler’ is, slechts bedoeld voor die zeldzame gevallen van uiterst extreem en flagrant gedrag waarbij geen andere rechtsgrondslag voor vergoeding beschikbaar is. Bovendien ligt de lat voor IIED bijzonder hoog: de gedraging van de dader moet “*extreme and outrageous*” zijn, een kwalificatie die moeilijk valt toe te passen op het algemeen overheidsbeleid van abortusweigering op zich.

Los van deze inhoudelijke drempels stuit een schadevordering tegen de staat Texas op de procedurele barrière van de soevereiniteitsimmunititeit. Onder Texaans staatsrecht geniet de staat immunititeit tegen aansprakelijkheidsclaims, behoudens voor zover die immunititeit bij wet uitdrukkelijk is opgeheven. Texas heeft via de *Texas Tort Claims Act*³⁹⁶ slechts in beperkte mate afstand gedaan van immunititeit, namelijk voor bepaalde gevallen van overheidsnalatigheid die lichamelijk letsel of materiële schade veroorzaken. Emotioneel leed als zodanig valt niet onder deze uitzonderingen. Integendeel, de wetgever heeft bepaald dat *intentional torts* van immunitetsafstand zijn uitgesloten.³⁹⁷ Een IIED-claim tegen de staat wordt dus door immunititeit geblokkeerd en een vordering wegens NIED komt evenmin in aanmerking. Gelet op het voorgaande biedt het staatsrecht van Texas de gedupeerde vrouw praktisch geen aanknopingspunt om de overheid aansprakelijk te stellen voor de door abortusweigering veroorzaakte emotionele schade.

IV. Besluit

A. Rechtsvergelijking

De vergelijking tussen het Belgische en het Amerikaanse recht, inclusief die met de staat Texas, één van de meest restrictieve jurisdicties inzake abortus, is bijzonder verhelderend. Zij laat zien hoe sterk de regulering van zwangerschapsafbreking wordt gestuurd door

³⁹⁶ Tex. Civ. Prac. & Rem. Code § 101.002 et seq. (Chapter 101 – Tort Claims, Texas Civil Practice & Remedies Code).

³⁹⁷ EVANS D., GILLESPIE L., MCKAMIE W. en MUELLER L., ‘Texas tort claims act basics’, *Texas Municipal League* 14 januari 2019, <https://www.tml.org/DocumentCenter/View/329/Texas-Tort-Claims-Act-PDF?bidId=> (geraadpleegd op 10/12/2025).

verschillende constitutionele uitgangspunten. Die divergentie vloeit bovendien voort uit diepgewortelde normatieve keuzes over autonomie, staatsmacht en reproductieve rechten. In beide systemen staat de lichamelijke autonomie van de zwangere vrouw formeel centraal en wordt de beslissing tot abortus principieel bij haar gelegd, zonder voorafgaande inspraak- of toestemmingsrechten voor de vader. Zowel het Belgische recht als de klassieke Amerikaanse rechtspraak in *Danforth en Casey*, verwerpen expliciet elk vetorecht of meldingsrecht voor de man.

Maar precies binnen deze gelijkenis worden de structurele verschillen zichtbaar. België hanteert een coherent wettelijk kader dat abortus onder voorwaarden toelaat. In de Verenigde Staten daarentegen heeft *Dobbs v. Jackson* het federale constitutionele beschermingsniveau weggehaald, waardoor staten zeer uiteenlopende regimes hebben ingevoerd: van quasi-onbeperkte toegang tot de volledige criminalisering van abortus, zoals in Texas. Die decentralisatie creëert een rechtslandschap waarin de vrouw juridisch beschermd kan zijn in de ene staat en strafbaar in de andere. Tegelijk verruimen sommige staten, zoals Texas, op civielrechtelijk niveau de mogelijkheden voor putatieve vaders om ex post via *wrongful-death*-vorderingen op te treden tegen artsen of derden die bij een abortus betrokken waren, ook zonder enige affectieve of familiale band met de zwangere vrouw. Dat staat in scherp contrast met België, waar het aansprakelijkheidsrecht nooit is aangewend om reproductieve autonomie via civielrechtelijke omwegen te ondermijnen en waar de vrouw zelf principieel gevrijwaard blijft van civiele aansprakelijkheid voor een wettige abortus.

Daarnaast maakt deze rechtsvergelijking duidelijk dat het Belgische aansprakelijkheidsrecht, hoewel het geen specifieke categorie voorziet voor het morele leed van de vader, dit soort schade niet principieel uitsluit. Het open schadebegrip van Boek 6 BW en de evolutie van de rechtspraak inzake angstschade tonen aan dat nieuwe of atypische vormen van immateriële schade wel degelijk vergoedbaar kunnen zijn zodra zij voldoen aan de klassieke voorwaarden van fout, schade en causaliteit. België kiest er dus niet voor om vaders uit te sluiten, maar om elke schade ex ante te onderwerpen aan een uniforme toetsing. Dat creëert een systeem waarin een vader in theorie een vordering kan instellen, zonder dat de wet hem een voorrecht of vetorecht toekent over de abortusbeslissing zelf.

Net op dit punt wordt het contrast met Texas het scherpst zichtbaar. Hoewel het politiek en juridisch klimaat daar bijzonder vijandig staat tegenover abortus, biedt dat niet de voedingsbodem die een vader nodig heeft om met succes een morele schadevordering tegen de zwangere vrouw in te stellen. De Texaanse rechtspraak maakt duidelijk dat de twee *torts* die emotionele schade kunnen vergoeden, *negligent infliction of emotional distress* (NIED) en *intentional infliction of emotional distress* (IIED), in dit soort gevallen vrijwel per definitie niet werken. Daar komt nog bij dat de recente Texaanse abortuswetgeving, zoals SB8 en de Human Life Protection Act, uitsluitend artsen en zorginstellingen viseert. De zwangere vrouw wordt dus buiten de civiele aansprakelijkheid gehouden. Daardoor is het in de praktijk zo goed als uitgesloten dat een Texaanse rechter een vordering van de vader tegen de vrouw zou toekennen, hoe zwaar en reëel zijn morele leed ook mag zijn.

Tegen deze achtergrond krijgt de rechtsvergelijking een normatieve betekenis. Zij toont enerzijds hoe het Belgische model door zijn open schadebegrip ruimte laat voor de

beoordeling van het morele leed van de vader, zonder daarbij de reproductieve autonomie van de vrouw te ondermijnen. Anderzijds illustreert het Amerikaanse voorbeeld hoe snel aansprakelijkheidsrecht kan worden ingezet als indirect regulerend mechanisme zodra constitutionele waarborgen wegvallen en hoe andere staten, zoals Texas, ondanks een uitgesproken anti-abortusbeleid de civiele aansprakelijkheid van de vrouw toch buiten spel houden. De Belgische rechtsorde moet daarom enerzijds waken voor ontsporingen zoals in sommige Amerikaanse staten, maar anderzijds erkennen dat het open schadebegrip niet onverenigbaar is met de bescherming van de reproductieve autonomie, zolang de kern van het zelfbeschikkingsrecht onaangetast blijft.

B. Beantwoording centrale onderzoeksvraag

In mijn besluit keer ik graag terug naar de centrale vraag die de ruggengraat van deze meesterproef vormt: *Wat is de rechtspositie van de vader in het kader van een zwangerschapsafbreking en hoe verhoudt deze zich tot het morele leed dat hij daarbij kan ervaren?* De verschillende deelvragen die deze hoofdvraag verfijnen en verdiepen, zijn in deze meesterproef uitvoerig onderzocht. Hier beperk ik mij tot de essentie.

Uit mijn analyse blijkt dat de positie van de vader in het Belgische recht volkomen buiten de besluitvorming rond abortus wordt gehouden. Hij beschikt over geen enkel subjectief recht om de ingreep te verhinderen, te sturen of zelfs maar voorafgaand te vernemen. De beslissing om een zwangerschap af te breken behoort exclusief toe aan de vrouw, als uitdrukking van haar persoonlijkheidsrechten en het fundamentele principe van lichamelijke integriteit en zelfbeschikking. Enkel in de context van een minderjarig zwanger meisje ontstaat er een nuance. Echter ook daar geldt dat enkel de ouders van de minderjarige kunnen worden betrokken, niet de persoon die haar heeft zwanger gemaakt.

Precies omdat het recht de vader categorisch uitsluit, onderzocht ik of de contractsvrijheid soelaas zou kunnen bieden. Kan een echtpaar in een huwelijksovereenkomst een clause opnemen die bepaalt dat de vrouw slechts tot abortus mag overgaan wanneer haar echtgenoot vooraf werd geïnformeerd en/of zijn toestemming heeft verleend? Het antwoord daarop moet ondubbelzinnig ontkennend luiden. Een dergelijke clause zou de uitoefening van een fundamenteel persoonlijkheidsrecht afhankelijk maken van een externe wil en daarmee de grenzen van de contractsvrijheid ver overstijgen. Elke poging daartoe botst rechtstreeks met de openbare orde.

Wanneer het perspectief verschuift naar het morele leed dat de vader kan ervaren, wordt het beeld minder binair. In tegenstelling tot de strikte regelingen rond toestemming, laat het aansprakelijkheidsrecht ruimte voor nuance. Hoewel Boek 6 BW geen afzonderlijke categorie voorziet voor dit soort schade, betekent dit niet dat dergelijke schade uitgesloten zou zijn van vergoeding. De rechtspraak over angstschade toont integendeel dat nieuwe en atypische schadevormen kunnen worden erkend zodra zij beantwoorden aan de algemene voorwaarden van het aansprakelijkheidsrecht. Boek 6 BW introduceert geen hiërarchie van belangen: het sluit principieel geen enkele vorm van schade uit. Vanuit dat uitgangspunt is er geen juridische reden om een vordering tot vergoeding van het morele leed van de vader op voorhand te verwerpen. De vraag is niet of deze schade *als categorie* bestaat, maar of de vader erin slaagt te bewijzen dat er schade is, dat er een fout voorligt

en dat er een oorzakelijk verband bestaat tussen beide. Indien hij dat kan, dan moet ook zijn leed in aanmerking komen voor juridische erkenning.

Zo eindigt deze meesterproef met een dubbel inzicht: het recht beschermt terecht de absolute autonomie van de vrouw in haar beslissing over het eigen lichaam, maar dat betekent niet dat het emotionele landschap van de vader noodzakelijkerwijs juridisch onzichtbaar moet blijven. De toekomst zal moeten uitwijzen of rechters bereid zijn die spanning te erkennen en binnen de contouren van het aansprakelijkheidsrecht zorgvuldig te beoordelen.

C. Morele schadevergoeding of louter erkenning?

Onze samenleving pleit steeds luider voor gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen. Die nagestreefde gelijkheid impliceert echter niet dat beiden een gelijke stem zouden moeten hebben in de beslissing om een zwangerschap al dan niet af te breken.³⁹⁸ Echte gelijkheid is namelijk een erkenning van verschillen, van ongelijkheid in biologie, van asymmetrie in draaglast en in risico. De ultieme beslissing blijft dus, juridisch én moreel, toekomen aan de zwangere vrouw. Gelijkheid betekent wél dat er ruimte moet zijn om de belangen, emoties en overtuigingen van de man niet langer onder het tapijt te schuiven. Een maatschappij die écht streeft naar evenwicht, mag niet blind blijven voor de partner die eveneens toekomstplannen, verwachtingen en gevoelens had ten aanzien van dat mogelijk kind.

Dat inzicht sluit aan bij een bredere evolutie binnen het aansprakelijkheidsrecht. De klassieke, louter compenserende functie maakt steeds vaker plaats voor een menselijke dimensie: het verlangen om erkend te worden. De zaak Julie Van Espen is daarvan één van de meest aangrijpende illustraties. Julie, een 23-jarige studente, werd in mei 2019 verkracht en vermoord. De dader was een man die op dat moment al tot vier jaar gevangenisstraf was veroordeeld voor een eerdere verkrachting. Hij liep echter nog vrij rond omdat zijn beroepsprocedure tegen die veroordeling niet tijdig was behandeld. Die gerechtelijke vertraging bleek fataal. De ouders van Julie besloten de Belgische staat aansprakelijk te stellen voor die opeenstapeling van justitiële fouten: niet uit financieel belang, maar omdat zij wilden dat de overheid expliciet erkende dat het systeem hen in de steek had gelaten. Ze vorderden bewust slechts één symbolische euro.³⁹⁹ Daarmee maakten ze duidelijk dat het niet om een herstel van verlies ging maar om het herstel van vertrouwen, van rechtvaardigheid, van waarheid.⁴⁰⁰

Diezelfde behoefte aan erkenning vormt een constante doorheen mijn meesterproef. De vader die buitengesloten wordt uit het beslissingsproces rond een zwangerschapsafbreking ervaart een gevoel van vergetelheid, van oneerlijkheid, van

³⁹⁸ BERNART J., *Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet-medische redenen – een kwalitatief onderzoek*, masterproef UGENT, 2016, 39, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.

³⁹⁹ WILLEMS A., 'Gezin van Julie Van Espen klaagt Belgische staat aan: "Mocht justitie niet hebben gefaald, zou Julie nog hebben geleefd"', *VRT NWS* 10 november 2023, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/11/10/julie-van-espen-familie-klagt-staat-aan/> (geraadpleegd op 7/12/2025); SCHOLLAERT V., *Deel IV – Schadeloosstelling van Morele schade: Afdeling 3- Compensatie van morele schade*, Intersentia, 2025, 381.

⁴⁰⁰ HEYVAERT J., 'Justitie biedt excuses aan familie Van Espen aan', *De Tijd* 6 januari 2025, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/justitie-biedt-excuses-aan-familie-van-espen-aan/10581280.html> (geraadpleegd op 7/12/2025).

machteloosheid tegenover een gebeurtenis die hem raakt maar waarover hij niets te zeggen heeft. In veel gevallen zoeken deze mannen geen financiële compensatie, maar vooral erkenning van het onrecht dat zij ervaren. De maatschappelijke reacties naar aanleiding van de zaak-Julie Van Espen illustreren hoezeer een welgemeende erkenning of verontschuldiging de weg naar verwerking kan openen. Wanneer de mogelijkheid tot herstel van het potentiële ouderschap voorgoed verdwenen is, kan het vaststellen dat het geleden verdriet reëel is en niet wordt weggewuifd, een cruciale vorm van genoegdoening betekenen. Het Hof van Cassatie heeft bovendien in zijn rechtspraak aanvaard dat excuses, naast een geldelijke morele schadevergoeding, deel kunnen uitmaken van het herstel in natura.⁴⁰¹

Dat alles betekent geenszins dat de autonomie van de vrouw wordt uitgehold of omzeild. Integendeel. Deze autonomie wordt beschermd door de zware bewijslast die op de vader rust. Hij moet aantonen dat er daadwerkelijk een fout werd begaan door de vrouw, een opdracht die uitzonderlijk moeilijk is. Zoals reeds uiteengezet is de zwangere vrouw volledig vrij om haar beslissing te nemen zonder iemand daarvan op de hoogte te brengen. De mogelijkheid om via het aansprakelijkheidsrecht een morele schadevergoeding te vorderen van de vrouw opent dus geen achterpoortje om die vrijheid te ondergraven. Het zorgt er slechts voor dat in die uiterst zeldzame situaties waarin de man onmiskenbaar onrecht wordt aangedaan, de rechtsorde niet doof hoeft te blijven voor zijn stem.

V. Bibliografie

A. BELGIE

1. BOEKEN

- AKKERMANS A., HULST M., CLAASSEN L. e.a., *Affectieschade. Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel II: affectieschade*, Boom Lemma, 2015.
- ANDRÉ R., *La réparation du dommage moral*, Dugardin & Persoons.
- BARBAIX R., *Familiaal vermogensrecht in essentie (vijfde editie)*, Intersentia, 2022.
- BOCKEN H., BOONE I. en KRUIHOF M., *Inleiding tot het schadevergoedingsrecht. Buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht en andere schadevergoedingsstelsels*, die Keure, 2014.
- CORNELIS L., *Algemene theorie van de verbintenis*, Intersentia, 2000.
- CORNELIS L., *Beginselen van het Belgische buitencontractuele aansprakelijkheidsrecht. De onrechtmatige daad*, Maklu, 1989.
- DALCQ R.O., *Traité de la responsabilité civile, II, Le lien de causalité. Le dommage et sa réparation*, Larcier, 1962.
- DE CALLATAY D. en ESTIENNE N., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1996-2007. Volume 2: Le dommage*, Larcier, 2009.

⁴⁰¹ Cass. 26 november 2021, *JT* 2022, 206, concl. INGHELS B. en noot WERY P., *RGAR* 2022, nr. 15858, concl. INGHELS B. en noot VAN DE VOORDE J., en *TBBR* 2023, 424, noot DE REY S.; VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025, 9.

- DE CALLATAY D., *Droit de la responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 2008-2020. Volume 2: Le dommage (principes généraux et préjudice corporel)*, Larcier, 2023.
- DE KEZEL E., *Asbest, gezondheid en veiligheid. Ontwikkelingen in het aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia 2018.
- DE NAUW A., *Inleiding tot het bijzonder strafrecht*, Kluwer, 2010.
- DE PAGE H., *Traité élémentaire de droit civil belge*, II, Larcier Intersentia.
- DE REY S., *Herstel in natura*, die Keure, 2019.
- DE TAVERNIER P., *De buitencontractuele aansprakelijkheid voor schade veroorzaakt door minderjarigen*, Intersentia, 2006.
- DEBLAUWE R., *Het Huwelijksvermogensrecht anno 2021*, Knops Publishing, 2022.
- DIERICKX L., *Het recht op afbeelding*, Intersentia, 2005.
- DIJKHOFFZ W., *Je rechten als patiënt*, EPO, 2008.
- DIRIX E., *Het begrip schade*, Kluwer, 1984.
- FAGNART J.-L., *La responsabilité civile. Chronique de jurisprudence 1985–1995*, Larcier, 1997.
- GENICOT G., *Droit médical et biomédical*, Larcier, 2010.
- GILLAERTS P., *De Belgische declaratoire vordering en het niet-vergoedende aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2020.
- HUVER R., VAN WEES K., AKKERMANS A. e.a., *Slachtoffers en aansprakelijkheid. Een onderzoek naar behoeften, verwachtingen en ervaringen van slachtoffers en hun naasten met betrekking tot het civiele aansprakelijkheidsrecht. Deel I. Terreinenverkenning*, WODC, 2007.
- JACQUEMYN Y., *Handboek Verloskunde*, Acco, 2007.
- LEENEN H., GEVERS J. en LEGEMAATE J., *Handboek gezondheidsrecht*, Bohn Stafleu van Loghum, 2007.
- LELEU Y.-H., *Droit des personnes et des familles*, Larcier, 2016.
- MASSAGER N., *Les droits de l'enfant à naître*, Bruylant, 1997.
- NYS H., *Geneeskunde. Recht en medisch handelen in APR*, Kluwer, 2005.
- RIGAUX M. en TROUSSE P.E., *Les crimes et les délits du Code pénal*, V, Bruylant, 1968.
- RONSE J., *Aanspraak op schadeloosstelling uit onrechtmatige daad*, Larcier, 1954.
- RONSE J., DE WILDE L., CLAEYS A. e.a., *Schade en schadeloosstelling in APR*, Story Scientia, 1988.
- RYCKMANS X. en MEERT-VAN DE PUT R., *Les droits et les obligations des médecins*, Bruylant, 1971.
- SCHAMPS G., *La mise en danger: concept fondateur d'un principe général de responsabilité. Analuse de droit comparé*, Bruylant, 1988.
- SCHOLLAERT V., *Morele schade*, Intersentia, 2025.
- SIMOENS D., *Buitencontractuele aansprakelijkheid Beginselen van Belgisch Privaatrecht, II, Schade en schadeloosstelling*, Story Scientia, 1999.
- SWENNEN F., *Het personen- en familierecht: Een benadering in context*, Intersentia, 2023.

- TILLEMANN B., *Overeenkomsten, Deel 2 Bijzondere overeenkomsten, Verkoop in Beginselen van Belgische Privaatrecht*, Story Scientia, 2001.
- VAN DEN WYNGAERT C. en VANDROMME S., *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Maklu, 2010.
- VAN GERVEN W. en COVEMAEEKER S., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2006.
- VAN GERVEN W. en VAN OEVELEN A., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2015.
- VAN GERVEN W. en VAN OEVELEN A., *Verbintenissenrecht*, Acco, 2021.
- VAN OMMESLAGHE P., *Les obligations De Page. Traité de droit civil Belge, II, Sources des obligations*, Bruylant, 2013.
- VANDENBERGHE H., *Onrechtmatige daad. Actuele tendensen*, Kluwer, 1979.
- VANHEES H., *Handboek intellectuele rechten*, Intersentia, 2019.
- VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Buitencontractueel Aansprakelijkheidsrecht (Tweede Editie)*, Larcier Intersentia, 2025.
- VANSWEEVELT T. en WEYTS B., *Handboek Verbintenissenrecht*, Intersentia, 2023.
- VANSWEEVELT T., *De civielrechtelijke aansprakelijkheid van de geneesheer en het ziekenhuis*, Maklu, 1992.
- VERSCHULDEN G., *Handboek Belgisch Personen-, familie- en relatievermogensrecht*, die Keure, 2021.
- WEYTS B., *De fout van het slachtoffer in het buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht*, Intersentia, 2003.

2. BIJDRAGEN IN VERZAMELWERKEN

- AUVRAY F., 'La faute comme générateur de responsabilité: que nous apporte le livre 6?' in DUBUISSON B. (ed.), *Le nouveau livre 6 du Code civil portant réforme du droit de la responsabilité civile extracontractuelle*, Anthemis, 2024, 56.
- COLETTE-BASECQZ N. en BLAISE N., 'L'avortement' in BOSLY H.D. en DE VALKENNEER C. (eds.), *Les infractions. Volume 3. Les infractions contre l'ordre des familles, la moralité publique et les mineurs*, Larcier 2011, 27.
- CORNELIS C., 'Essentiële bestanddelen van de verzekeringsovereenkomst' in VANSWEEVELT T. en WEYTS B. (eds.), *Handboek Verzekeringsrecht*, Intersentia, 2016, 253.
- CORNELIS L. en VUILLARD I., 'Le dommage' in FAGNART J. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, 2000, Dossier 10, 3.
- CORNELIS L., 'Werkelijkheids- en zekerheidsgehalte van schade en schadeherstel' in VAN DEN BOSSCHE M. (ed.), *De indicatieve tabel. Een praktisch werkinstrument voor de evaluatie van menselijke schade*, Larcier, 2001, 21.
- CORNELIS L., 'Actuele tendensen bij de vergoeding van morele schade' in FAGNART J.-L. en PIRE A. (eds.), *Problèmes actuels de la réparation du dommage corporel*, Bruylant, 1993, 109. CORNELIS L., 'L'apparence trompeuse du dommage par répercussion' in FONDATION PIEDBOEUF en LA CONFÉRENCE LIBRE DU JEUNE BARREAU DE LIÈGE (eds.), *L'indemnisation du préjudice corporel*, Editions du Jeune Barreau de Liège, 1996, 149.

- CORNELIS L., 'Persoonlijk: over schade en de aansprakelijkheidsvordering van de curator' in BERNAUW K., COLLE P., DAMBRE M. e.a. (eds.), *Liber Amicorum Yvette Merchiers*, die Keure, 2001, 61.
- DE MEUTER S., 'Beslissingsbevoegdheid van de vrouw inzake zwangerschapsafbreking' in SCHEYS §1 (ed.), *Abortus*, VUBPress, 1993, 227.
- TEMMERMAN B., 'Begroting van schade door kapitalisatie: meer precies dan *ex aequo et bono*?' in LECOCQ P. en DAMBRE M. (eds.), *Rechtskroniek voor de Vrede- en Politierechters 2012*, die Keure, 2012, 267.
- DE WILDE L., 'Begrip "Schade"' in VANDENBERGHE H. (ed.), *Onrechtmatige daad. Actuele tendensen*, Kluwer, 1979, 179.
- DURANT I., 'La réparation dite intégrale du dommage' in DUBUISSON B. en JOURDAIN P. (eds.), *Le dommage et sa réparation dans la responsabilité contractuelle et extracontractuelle*, Bruylant, 2015, 441.
- DURANT I., 'Le dommage réparable dans les deux ordres de responsabilité' in STIJNS S. en WÉRY P. (eds.), *De raakvlakken tussen de contractuele en de buitencontractuele aansprakelijkheid*, die Keure, 2010, 53.
- ESTIENNE N., 'Le dommage réparable: quelques questions d'actualité' in CATALDO A. en PÜTZ A. (eds.), *Trois conditions pour une responsabilité civile*, Anthemis, 2016, 51.
- FORIERS P.A. en DE DUVE E., 'Aspects du dommage réparable et des dommages et intérêts' in DUPONT M. (ed.), *Les obligations contractuelles*, Larcier, 2016, 321.
- FORIERS P.A., 'Aspects du dommage et du lien de causalité (Parcours dans la jurisprudence récente de la Cour de cassation)' in ROMAIN J.-F. (ed.), *Droit des obligations. Notions et mécanismes en matière de responsabilité*, Bruylant, 2014, 7.
- GALLUS N., 'La capacité des mineurs face aux soins de santé' in THIRY E. (ed.), *Actualité de droit familial et de droit médical*, Bruylant, 2007, 9.
- GUILLAUME M., 'Huwelijksvermogensrecht: Huwelijksovereenkomsten' in AERTS M., AYDOGAN A., BAUWENS A., CABREJOS VILLARROEL L., CAESTECKER C., DELARUE R., DE ROO T., DE WIT E., GOOSSENS L., GOOSSENS L., GUILLAUME M., LEIRE D., SNYERS B., THIJS, H., VAN DEN BERGH B., VAN MOL B. en VERSTRAETE J. *Focus op huwelijksvermogensrecht*, Kluwer, 2025, 1.
- HERBOSCH M., VERBEKE J., HICK T., VAN DEN ABEELE F., WAELEKENS J., DEGROOTE M., VAN DAMME N., VERSCHULDEN G., LEFEVRE T., TANGHE T. en WILLEMS D., 'Totstandkoming van het contract' in BOECQUAERT K., BOURAS S., DE REY S., DEL CORRAL J., DEGROOTE M., DEVROE S., DIRIX E., EL-KADDOURI M., GODART V., HERBOSCH M., HICK T., LEFEVRE T., RENIERS J., STEENNOT R., TANGHE T., VAN DAMME N., VAN DEN ABEELE F., VAN DEN EYNDE L., VERBEKE J.,
- VERSCHULDEN G., WAELEKENS J., WERBROUCK J. en WILLEMS D. (eds.), *Focus op verbintenissen*, Kluwer, 2023, 30.
- HEYVAERT A., 'De menselijke voortplanting, de geneesheer en het gezinsrecht' in HEYVAERT A., KRUIJTHOF R. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Juridische aspecten van de geneeskunde*, Kluwer, 1989, 346.

- JOCQUE G., 'Bewustzijn en subjectieve verwijtbaarheid in X. (ed.), *Aansprakelijkheid, aansprakelijkheidsverzekering en andere schadevergoedingssystemen 2006-2007*, Kluwer, 2007, 1.
- KEMPEN M., 'Zelfbeschikking en procreatie binnen het huwelijk' in VELAERS J. (ed.), *Over zichzelf beschikken? Juridische en ethische bijdragen over het leven, het lichaam en de dood*, Maklu, 1996, 221.
- SAMOY I. en VANDENBUSSCHE W., 'Angstschade: sleutel voor de toekomst of doos van pandora?' in KRUIJTHOF M. (ed.), *Inzichten in actueel aansprakelijkheidsrecht en verzekeringsrecht. ICAV II*, Intersentia, 2018, 207.
- SCHMITZ N., 'La Responsabilité du fait personnel dans le nouveau livre 6 du Code civil : l'audace de la tradition' in MALENGREAU T. (ed.), *Le droit de la responsabilité extracontractuelle réformé*, Larcier, 2024, 20.
- VANSWEEVELT T., 'Hoofdstuk V – Abortus' in DEWALLENS F. en VANSWEEVELT T. (eds.), *Handboek gezondheidsrecht Volume II (tweede editie)*, Intersentia, 2022, 141.
- VANSWEEVELT T., 'Abortus' in X (ed.), *Strafrecht en strafvordering: Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Wolters Kluwer, 2022, 15.

3. ARTIKELS EN NOTEN

- AKKERMANS A., UIJTENBROEK E., VAN WEES K. e.a., 'Excuses in het privaatrecht', *WPNR* 2008, 778.
- ALLAN A., MCKILLOP D. en CARROLL R., 'Parties' Perceptions of Apologies in Resolving Equal Opportunity Complaints', *Psychiatry, Psychology and Law* 2010, 538.
- BAETEMAN G., WYLLEMAN A., GERLO J., VERSCHULDEN G., GULDIX E. en BROUWERS S., 'Overzicht van rechtspraak. Personen-en familierecht 1995-2000', *TPR* 2001, 1551.
- BALTHAZAR T., 'De rol van de man bij de zwangerschapsafbreking' (noot onder Gent 8 augustus 1992), *RW* 1992-93, 367.
- BEERNAERT S., 'Het belang als ontvankelijkheidsvereiste bij de gewone rechter, de Raad van State en het Arbitragehof', *Pe-B* 2000, 155.
- BUTLER G., 'Don't let her kill my child: an analysis of the Paton case', *Poly Law Review* 1979/4, 13.
- COLETTE-BASECQZ N., DEMARS S. en VERHAEGEN M.-N., 'L'enfant mineur d'âge dans le contexte de l'activité médicale', *T.Gez./Rev.dr.santé* 1997-98, 166.
- CORNELIS L., 'Over samenloop, schade en overbodig causaal verband: roemloos aansprakelijkheidsrecht (partim)', *TBH* 2013, 989.
- COYLE C. T., 'Men and abortion: a review of empirical reports concerning the impact of abortion on men', *The Internet Journal of Mental Health* 2006, 2.
- COYLE C.T. en RUE V.M., 'Men's perceptions concerning disclosure of a partner's abortion: implications for counseling', *The European Journal of Counselling Psychology* 2015, 159.
- DALCQ R.O., 'Réflexions au sujet de l'avortement', *JT* 1986, 165.

- DE KEZEL E., 'Juridische bescherming van niet-vermogensrechtelijke belangen. Onderzoek naar de rol van het aansprakelijkheidsrecht als instrument voor de bescherming van niet- vermogensrechtelijke belangen naar aanleiding van het 'jeffrey-arrest' van de Nederlandse Hoge Raad', *TPR*, 2003, 501.
- DE REY S., "Excuses wegens onrechtmatige daad: een nieuwe vorm van herstel in natura" (noot onder Cass. 26 november 2021), *TBBR* 2023, 426.
- DE TEMMERMAN B., 'Recente cassatierechtspraak inzake schade en schadevergoeding (2001–2003)', *RGAR* 2003, nr. 13763, 1.
- DE WULF H., 'Ontbrekende of onregelmatige facturen en rechtmatig belang – en meteen ook vragen bij de rol van artikel 17| Ger.W. en de relevantie van nemo auditur', noot onder Cass. 2 maart 2006, *TBH* 2007, 255.
- DELVA W. en DIERKENS R., 'Enkele civielrechtelijke aspecten van contraceptie, sterilisatie en kunstmatige inseminatie', *TPR* 1974, 473.
- FAGNART J.-L., 'L'évaluation et la réparation du préjudice corporel en droit commun (principes généraux—accidents mortels)', *RGAR* 1994, 1.
- GOFFAUX B. en MONTERO E., 'La référence au paradigme du "bon père de famille" en responsabilité extracontractuelle', *For.ass.* 2014, 1.
- GORLE F., 'Nogmaals over het morele bestanddeel van het misdrijf', *RW* 1980-81, 89.
- GULDIX E. en WYLLEMAN A., 'De positie en de handhaving van persoonlijkheidsrechten in het Belgisch privaatrecht', *TPR* 1999, 1589.
- GULDIX E., 'Artificiële afstamming of het recht in gebreke', *T.Gez.* 1981, 2.
- GULDIX E., WYLLEMAN A., DECLERCK C., MASSCHELEIN M., DE HERT P., SWERTS K., DE BOCK F., en SAELENS R., 'Overzicht van rechtspraak. Personenrecht (2001-2008)', *TPR* 2009, 769.
- HARRIS G.W., 'Fathers and Fetuses', *Ethics* 1986/96(3), 594.
- HOLMES M.C., 'Reconsidering a "woman's issue": psychotherapy and one man's post abortion experiences', *American Journal of Psychotherapy* 2004, 103.
- JOCGUE G., 'Tijdsverloop en schadevergoeding', *TPR* 2016, 1375.
- KERO A. en LALOS A., 'Reactions and reflections in men, 4 and 12 months post-abortion', *Journal of Psychosomatic Obstetrics and Gynecology* 2004/25(2), 135.
- KRUIITHOF M., 'Is een vordering tot schadeloosstelling voor de krenking van een onrechtmatig belang ontoelaatbaar of ongegrond?', *RW* 2023, 1563.
- KRUIITHOF R., 'De vergoeding van extra-patrimoniale schade bij inbreuk op andermans lichamelijke integriteit', *De Verz.* 1985, 349.
- LAUZON P., ROGER-ACHIM D., ACHIM A. en BOYER R., 'Emotional distress among couples involved in first-trimester induced abortions', *Canadian Family Physician* 2000, 2033.
- LEMMENS C., 'Levenseindebeslissingen en zwangere vrouwen. Recht op zelfbepaling of dwingt de foetus tot naastenliefde?', *T.Gez./Rev.dr.santé* 2010-11, 303.
- LIERMAN S., 'Het "voorzorgsbeginsel" en zijn invloed op gezondheidsbescherming en aansprakelijkheid', *RW* 2001-2002, 865.
- LIEVENS S. 'Het nieuw buitencontractueel aansprakelijkheidsrecht in boek 6 BW - Analyse van tien relevante wijzigingen', *Tijdschrift voor Notarissen* 2024, 1.

- MCCREIGHT B. S., 'A grief ignored: narratives of pregnancy loss from a male perspective', *Sociology of Health & Illness* 2004/26, 326. MCCULLY M., 'The male abortion: the putative father's right to terminate his interests in and obligations to the unborn child.', *Journal of Law and Policy* 1988/7, 1.
- MEULDERS-KLEIN M.-T., 'Considérations juridiques sur la stérilisation chirurgicale', *Ann. dr.* 1967, 3.
- NIXON J.P., 'The other half of the story: Men and abortion', *US Catholic*, 2005, 12.
- PHILIPPE D.M., 'La prévisibilité du dommage, élément constitutif de la faute' (noot onder Bergen 28 juni 1994), *JLMB* 1996, 91.
- REINDERS FOLMER C., DESMET P. en VAN BOOM W., 'Beyond Compensation? Examining the Role of Apologies in the Restoration of Victims' Needs in Simulated Tort Cases', *Law and Human Behavior* 2019, 329.
- ROBSON F.M., 'Yes! – A chance to tell my side of the story': A case study of a male partner undergoing termination of pregnancy for foetal abnormality', *Journal of Health Psychology* 2002, 2183.
- SCHAMPS G., 'La prévisibilité du dommage en responsabilité civile. De son incidence sur la faute et sur le rapport de causalité', *RDP* 1994, 375.
- SCHLUETER L., 'Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate', *Liberty University Law Review* 2025/19(3), 647.
- SCHUERMAN L., VAN OEVELEN A., PERSYN C. e.a., 'Overzicht van rechtspraak. Onrechtmatige daad, schade en schadeloosstelling (1983–1992)', *TPR* 1994, 851.
- SENA EVE P., 'Juridische implicaties van nieuwe ontstaansvormen van menselijk leven', *RW* 1985-86, 626.
- SIMOENS D., 'Evaluatie van arbeidsongeschiktheid bij mentale, psychische of neurologische stoornissen', *TSR* 2003, 23.
- SWENNEN R., 'Vruchtafdrijving', *Jura Falc.* 1966-67, 19.
- TERCIER P., 'Les préjudices extra-patrimoniaux. Principes et normes de la réparation', *De Verz.* 1981, 5. THUNIS X., 'Théorie générale de la faute. Volume 2. La faute comme acte contraire au droit' in FAGNART J.L. (ed.), *Responsabilités. Traité théorique et pratique*, Kluwer, 2017, 5.
- TOTZ M. A., 'What's Good for the Goose Is Good for the Gander: Toward Recognition of Men's Reproductive Rights', *Northern Illinois University Law Review* 1994/15(1), 141.
- VAN DE VOORDE J., 'L'excuse contrainte par justice (l'amende honorable) reconnue par la Cour de cassation' (noot onder Cass. 26 november 2021), *RGAR* 2022, nr. 15851, 1.
- VAN DE VOORDE J., 'L'excuse contrainte par justice (l'amende honorable) en droit de la responsabilité Belge. Recherches sur la réparation ou la satisfaction du dommage moral', *RGAR* 2019, nr. 15545, 1.
- VAN DER MADE R., 'L'avortement en droit pénal', *JT* 1948, 389.
- VAN DIJCK G., 'Hebben afgedwongen excuses zin?', *NTBR* 2017, 298.
- VAN LOOK M., 'Abortus provocatus. Juridische status quaestionis en perspectieven', *TPR* 1974, 419.

- VAN OEVELEN A., JOCQUÉ G., PERSYN C. e.a., 'Onrechtmatige daad: schade en schadeloosstelling (1993-2006)', *TPR* 2007, 933.
- VAN OEVELEN A., VAN REGENMORTELT A., SAMOY I. e.a., 'Overzicht van rechtspraak. Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad. Schade en schadeloosstelling (2007-2021)', *TPR* 2023, 475.
- VANDENBERGHE H., 'Overzicht van rechtspraak. Inbreuk op de algemene zorgvuldigheidsnorm. De beoordeling in abstracto', *TPR* 2010, 1749.
- VANDENBERGHE H., VAN QUICKENBORNE M., GEELLEN K. en DE COSTER S., 'Overzicht van rechtspraak (1979-1984). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad', *TPR* 1987, 1255.
- VANDENBERGHE H., VAN QUICKENBORNE M., WYNANT L. en DEBAENE M., 'Overzicht van rechtspraak (1994-1999). Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad', *TPR* 2000, 1551.
- VANDENBUSSCHE W., 'Bagatelschade', *RW* 2017-2018, 322.
- VANLEDE K., 'De verbreking van de verloving: een reden tot schadevergoeding?', *E.J.* 2000, 158.
- VERJANS E., 'Buitencontractuele aansprakelijkheid voor schending van persoonlijkheidsrechten', *RW* 2013-14, 522.
- VEYS M.N., 'Abortus bij minderjarige en wilsonbekwame patiënten: de rol van de Wet Patiëntenrechten en de noodtoestand', *T.Gez./Rev.dr.santé* 2006-07, 153.
- WARIN J., 'Des manoeuvres pratiquées sur l'utérus en cas de grossesse extra-utérine', *RDP* 1950-51, 681.

4. MEDIA

- APART, 'Men & Abortion: The Effects of Abortion on Men', *APART*, <https://www.standapart.org/admin/uploads/file/men-and-abortion-table-of-studies-rev-jan-2023.pdf> (geraadpleegd op 23/11/2025).
- HEYVAERT J. 'Justitie biedt excuses aan familie Van Espen aan', *De Tijd* 6 januari 2025, <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/algemeen/justitie-biedt-excuses-aan-familie-van-espen-aan/10581280.html> (geraadpleegd op 7/12/2025).
- Legal Information Institute, *Boso v Italy*, *Law Cornell*, https://www.law.cornell.edu/gender-justice/resource/boso_v_italy (geraadpleegd op 15/11/2025).
- PHILIPPA M., DEBRABANDERE F., QUAK A., SCHOONHEIM T. en VAN DER SIJS N., 'Etymologisch Woordenboek van het Nederlands', *etymologiebank.nl* 2003-2009, <https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/abortus> (geraadpleegd op 14/11/2025).
- PNW, 'Bedrogen echtgenoot krijgt schadevergoeding nadat vrouw overspelige relatie verzwijgt', *Het Nieuwsblad* 9 oktober 2024, <https://www.nieuwsblad.be/regio/antwerpen/bedrogen-echtgenoot-krijgt-schadevergoeding-nadat-vrouw-overspelige-relatie-verzwijgt/55410020.html> (geraadpleegd op 9/12/2025).
- SALGANICOFF A., SOBEL L., GOMEZ I. en RAMASWAMY A., 'The Hyde Amendment and Coverage for Abortion Services Under Medicaid in the Post-Roe Era', *KFF* 14 maart 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/the-hyde->

[amendment-and-coverage-for-abortion-services-under-medicaid-in-the-post-roe-era/](#) (geraadpleegd op 25/11/2025).

- WILLEMS A., 'Gezin van Julie Van Espen klaagt Belgische staat aan: "Mocht justitie niet hebben gefaald, zou Julie nog hebben geleefd"', *VRT NWS* 10 november 2023, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2023/11/10/julie-van-espen-familie-klaagt-staat-aan/> (geraadpleegd op 7/12/2025).

5. ANDERE

- BERNAERT J., *Mannen en abortus: Ervaringen en opvattingen van mannen wiens (voormalige) partner een abortus liet uitvoeren om niet-medische redenen – een kwalitatief onderzoek*, masterproef UGENT, 2016, 4, https://libstore.ugent.be/fulltxt/RUG01/002/271/818/RUG01-002271818_2016_0001_AC.pdf.
- FLUGSTAD K., *Decision-making in abortion: men's experiences*, Doctoral dissertation *Pacific University* 2001.
- GULDIX E., *De persoonlijkheidsrechten, de persoonlijke levenssfeer en het privéleven in hun onderling verband*, masterproef VUB, editie 1985, nrs. 195-200.
- Indicatieve table 2024', *T.Pol.* 2024, (161) 163.
- Verslag MAYENCE-GOOSSENS en LIETEN-CROES, *Parl.St.* Senaat 1988-89, nr. 247-2, 134 en 137.

B. VERENIGDE STATEN

1. BOEKEN

- DOBBS D., HAYDEN P. en BUBLICK E., *Hornbook on Torts*, West Academic Publishing, 2015.
- FOSTER D.G., *The Turnaway Study: Ten Years, a Thousand Women, and the Consequences of Having – or Being Denied – an abortion*, Simon & Schuster, 2021.

2. ARTIKELS EN NOTEN

- AHMED R., 'The Influence of Reasonableness in Determining Delictual or Tort Liability for Emotional Distress or Mental Harm in American and French law', *Potchefstroom Electronic Law Journal* 2023/26, 1.
- BOER K., 'Dobbs vs. Jackson: een terugkeer naar de middeleeuwen?: Abortus in de Verenigde Staten', *Juristenkrant* 2022/453, 11.
- CANTU C.E., 'An Essay on the Tort of Negligent Infliction of Emotional Distress in Texas: Stop Saying It Does Not Exist', *St. Mary's University School of Law* 2002, 455.
- COLE C.W., 'Intentional Infliction of Emotional Distress among Family Members', *Denver Law Review* 1984/61(3), 553.
- D'ANGELO D.V., LIU Y., BASILE K.C., SMITH S.G., VHEN J., FRIAR N.W. en STEVENS M., 'Rape and sexual coercion related pregnancy in the United States', *American Journal of Preventive Medicine* 2024/66(3), 389.
- FLEMING K., 'Wrongful Death: A Loaded Good of Fetal Personhood and Intimate Intimidation', <https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/abortus> (geraadpleegd op 14/11/2025).

- GOODRICH H., 'Emotional Disturbance as Legal Damage', *Michigan Law Review* 1922, 497.
- KIRCHER J.J., 'The Four Faces of Tort Law: Liability for Emotional Harm', *Marquette Law Review* 2007, 789.
- LINDGREN Y., 'The Fathers' Veto and Fatherhood As Property', *N.C.L. Rev.* 2022/101, 81.
- LINDGREN Y., 'Dobbs v Jackson Women's Health and the Post-Roe Landscape', *Journal of the American Academy of Matrimonial Lawyers* 2022/35, 235.
- LINDGREN Y. en LEVIT N., 'Reclaiming Tort Law to Protect Reproductive Rights', *Alabama Law Review* 2023/75, 355.
- LINDGREN Y., 'Antiabortion Civil Remedies and Unwed Fatherhood as Genetic Entitlement', <https://www.etymologiebank.nl/trefwoord/abortus> (geraadpleegd op 14/11/2025).x.
- OGOLLA C., 'Emotional Distress Recovery for Mishandling of Human Remains: A Fifty State Survey', *Drexel Law Review* 2022, 297.
- RULIFFSON S., 'R.I.P. I.I.E.D.: The Supreme Court of Texas Severely limits the tort of intentional infliction of emotional distress', *Baylor Law Review* 2006, 588.
- RUSSO M., 'A Woman's Right to Know: State Abortion Law and the due process fair notice requirement', *Boston College Law Review* 2024, 2547.
- SCHLUETER L., 'Lost Fatherhood: Including Fathers in the Post-Dobbs Abortion Debate', *Liberty University Law Review* 2025/19(3), 647.
- ZIELINSKI K., 'The Implication of Texas Abortion Law SB8 on at-Risk Populations in Texas and Other States', *DePaul Journal of Health Care Law* 23, no. 2 (2022), 52.

3. MEDIA

- ABRAMS Z., 'The facts about abortion and mental health: Scientific research from around the world shows having an abortion is not linked to mental health issues but restricting access is', *American Psychological Association* 23 juni 2022, <https://www.apa.org/monitor/2022/09/news-facts-abortion-mental-health> (geraadpleegd op 4/11/2025).
- AP-NORC Center for Public Affairs Research, 'Support for legal abortion increased since Roe v. Wade was overturned', *APNORC* 9 juli 2024, <https://apnorc.org/projects/support-for-legal-abortion-increased-since-roe-v-wade-was-overturned/> (geraadpleegd op 15/11/2025).
- CALFAS J. en TIMMS M., 'The Men Suing Over Their Partners' Abortions', *The Wall Street Journal* 26 augustus 2025, <https://www.wsj.com/us-news/law/the-men-suing-over-their-partners-abortion-b2e7a9ce> (geraadpleegd op 18/11/2025).
- CARMON I., 'A Brief History of Abortion Law in America', *BILL MOYERS* 4 november 2017, <https://billmoyers.com/story/history-of-abortion-law-america/> (geraadpleegd op 24/11/2025).
- CARUBA L. and WOLF M., 'Before and after Roe vs. Wade: How Texans' abortion access has fluctuated over the years', *The Dallas Morning News* 2025, <https://interactives.dallasnews.com/2025/texas-abortion-ban-pregnancy-health->

- [care-jeopardized/timeline-history-of-texas-abortion-restrictions/](#) (geraadpleegd op 6/11/2025).
- COE T., 'Texas Supreme Court Narrows The Gap On Emotional Distress Claims', *Thompson Coe* 3 januari 2005, <https://www.thompsoncoe.com/resources/publications/texas-supreme-court-narrows-the-gap-on-emotional-distress-claims/> (geraadpleegd op 9/12/2025).
 - CRR, 'Fighting for Emergency Abortion Access in Texas', *Center for Reproductive Rights* 2023, <https://reproductiverights.org/cases/cox-v-texas/cox-v-texas-case-in-depth/> (geraadpleegd op 6/11/2025).
 - EVANS D., GILLESPIE L., MCKAMIE W. en MUELLER L., 'Texas tort claims act basics', *Texas Municipal League* 14 januari 2019, <https://www.tml.org/DocumentCenter/View/329/Texas-Tort-Claims-Act-PDF?bidId=> (geraadpleegd op 10/12/2025).
 - FELIX M., SOBEL L. en SALGANICOFF A., 'A Closer Look at Rape and Incest Exceptions in States with Abortion Bans and Early Gestational Restrictions', *KFF* 7 augustus 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/rape-incest-exceptions-abortion-bans-restrictions/> (geraadpleegd op 15/11/2025).
 - FOST D., 'UCSF Turnaway Study Shows Impact of Abortion Access on Well-Being', *University of California San Francisco* 30 juni 2022, <https://www.ucsf.edu/news/2022/06/423161/ucsf-turnaway-study-shows-impact-abortion-access> (geraadpleegd op 15/11/2025).
 - HEYLEN K., 'Hersendode zwangere vrouw al 3 maanden aan beademing door strenge abortuswet in Georgia', *VRT NWS* 16 mei 2025, <https://www.vrt.be/vrtnws/nl/2025/05/16/abortusverbod-in-vs-zwangere-hersendode-vrouw-moet-aan-beademin/> (geraadpleegd op 29/11/2025).
 - KENDALL A., Planned Parenthood, 'Is Abortion Banned in Texas Under S.B. 8?', *Planned Parenthood* 1 september 2021, <https://www.plannedparenthood.org/blog/is-abortion-banned-in-texas-under-s-b-8> (geraadpleegd op 5/12/2025).
 - KLIBANOFF E., 'Texas man sues California doctor in federal court, testing a new angle to crackdown on abortion pills', *The Texas Tribune* 23 juli 2025, <https://www.texastribune.org/2025/07/23/texas-california-abortion-pill-shield-law-lawsuit/> (geraadpleegd op 18/11/2025).
 - KLIBANOFF E., 'Three Texas women are sued for wrongful death after allegedly helping friend obtain abortion medication', *The Texas Tribune* 10 maart 2023, <https://www.texastribune.org/2023/03/10/texas-abortion-lawsuit-2/> (geraadpleegd op 18/11/2025).
 - LAKSHMIN P., 'Rape, Pregnancy, and Mental Health: What the Politics Ignores', *Medscape* 16 september 2019, <https://www.medscape.com/viewarticle/918068> (geraadpleegd op 14/11/2025).
 - LEE C., 'Abortions Keep Increasing in the U.S., Data Show', *Time* 15 april 2025, <https://time.com/7277872/abortion-increasing-guttmacher-data/> (geraadpleegd op 15/11/2025).
 - MILLER R.V., 'When can you sue for emotional distress?', *Lawsuit Information Center* 16 november 2024, <https://www.lawsuit-information-center.com/when-can-you-sue-for-emotional-distress.html> (geraadpleegd op 7/12/2025).

- Oklahoma Senate, 'Senate Approves Unborn Person Wrongful Death Act', *Oklahoma Senate Government* 5 maart 2020, <https://oksenate.gov/press-releases/senate-approves-unborn-person-wrongful-death-act> (geraadpleegd op 18/11/2025).
- PLANNED PARENTHOOD, 'Medical and Social Health Benefits Since Abortion Was Made Legal in the U.S.', *PLANNED PARENTHOOD* januari 2015, https://www.plannedparenthood.org/uploads/filer_public/eb/38/eb38bdf9-7ebb-4067-8758-13d28afald51/pp_med_soc_benefits_abortion_final_1.pdf (geraadpleegd op 24/11/2025).
- SALGANICOFF A., SOBEL L., GOMEZ I. en RAMASWAMY A., 'The Hyde Amendment and Coverage for Abortion Services Under Medicaid in the Post-Roe Era', *KFF* 14 maart 2024, <https://www.kff.org/womens-health-policy/the-hyde-amendment-and-coverage-for-abortion-services-under-medicaid-in-the-post-roe-era/> (geraadpleegd op 25/11/2025).
- SEMUELS A., 'Abortion Bans Worsen Violence in Relationships, Study Finds', *Time* 17 juni 2025, <https://time.com/7295172/abortion-bans-relationship-violence/> (geraadpleegd op 14/11/2025).
- Sexual Violence Prevention, 'Pregnancy Resulting from Sexual Violence', *CDG.GOV* 28 oktober 2024, <https://www.cdc.gov/sexual-violence/about/pregnancy-resulting-from-rape.html> (geraadpleegd op 14/11/2025).
- *Summary of Roe v. Wade and Other Key Abortion Cases*, U.S. CONFERENCE OF CATHOLIC BISHOPS 2014, <https://www.usccb.org/issues-and-action/human-life-and-dignity/abortion/upload/Summary-of-Roe-v-Wade-and-Other-Key-Abortion-Cases.pdf> (geraadpleegd op 25/11/2025).
- SUNDARAM A., 'Texas House approves "born alive" abortion bill', *The Texas Tribune* 16 april 2019, <https://www.texastribune.org/2019/04/16/born-alive-abortion-bill/> (geraadpleegd op 12/12/2025).
- TILLEY C., 'The Tort of Outrage and Some Objectivity About Subjectivity', *Research paper University of Iowa* 2020, 287, <file:///C:/Users/jolie/Downloads/ssrn-3633406.pdf> (geraadpleegd op 1/12/2025).
- VENKATRAMAN R., 'Woman's Right to Know Act in Texas (2003)', *Embryo Project Encyclopedia* 15 juli 2021, <https://embryo.asu.edu/pages/womans-right-know-act-texas-2003?utm> (geraadpleegd op 23/10/2025).
- WHELAN E., 'A Quick Primer On Litigation Over Texas Heartbeat Act', *National Review* 30 augustus 2021, <https://www.nationalreview.com/bench-memos/a-quick-primer-on-litigation-over-texas-heartbeat-act/> (geraadpleegd op 12/12/2025).
- X, 'A Recent History of Restrictive Abortion Laws in Texas', *ACLU Texas* 2025, <https://www.aclutx.org/en/recent-history-restrictive-abortion-laws-texas> (geraadpleegd op 1/11/2025).